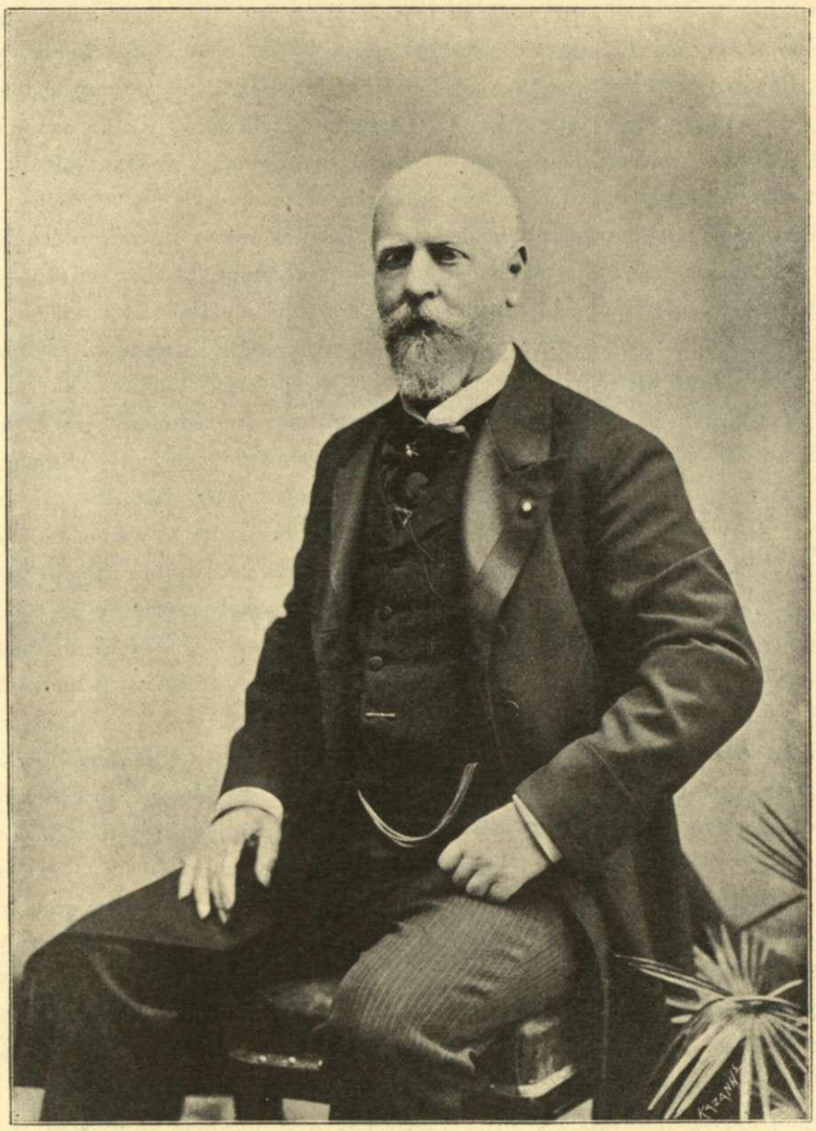

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ

ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΎ "ΑΝΑΤΟΛΗ,,

ΑΘΗΝΑΣ

Έλλόγιμε φίλε,

Ποικίλαι άσχολίαι παρεκώλυσαν, **άχρι** τούδε, την έκπλήρωσιν τής υποσχέσεως μου περί παροχής μικρός τίνος συμβολής δια τό καλλίμορφον υμών περιοδικόν, άλλ' ιδού οτι παρέχεται προς τούτο ευκαιρία, ην εξηγεί περικοπή προχθεσινής επιστολής του περιβλέπτου Έλληνιστού Καρόλου Μάκε, όστις μοί έγραψε τα έξης :

« Σήμερον προσέρχομαι δπως υποβάλω ύμΐν μίαν ίδέαν και ζητήσω συνάμα μίαν χάριν. Ασχολούμαι, κατ' αύτάς, είς μεγάλην εικονογραφημένη ν έκδοσιν τών απάντων του Körner, οπού μένουσι διαθέσιμοι τίνες σελίδες. Προς πλήρωσιν αυτών έσκέφθην, οτι ΐ̈θελε χρησιμεύσει δ,τι άριστα έμμετρος ελληνική μετάφρασις τού θαυμάσιου εκείνου « Θουρίου εις την Σπάθην » του κυκνείου άσματος τού νεαρού ήρωος. Ού μόνον ήθελεν ούτως καταστή οίκειοτέρα ή υμετέρα γλώσσα εις τούς ευρείς κύκλους τών αναγνωστών τών κλασσικών ημών ποιητών, άλλα και παρεισαχθή ή **ελληνική** μετάφρασις, τη αδεία τού εκδότου, εις τάς συλλογας τών φοιτητών, και αντηχήσει αδομένη εις τάς εορτάσιμους αυτών συναθροίσεις. Κατά την έμήν πεποίθησιν δέον νά έπωφελώμεθα υπέρ τών φιλελληνικών ημών προσπαθειών πάσης πρόσφορου ευκαιρίας και πολλάκις κέκτηνται ού μικράν σημασίαν τά κατ' έπιφάνειαν δευτερεύοντα.

Και αύτη μεν ή ιδέα, ήδη δέ προβαίνω είς την παράκλησιν. (-)ά ήτο αρά γε δυνατόν ν' αναλάβητε ύμεΐς την έν λόγιο μετάφρασιν ; Γνωρίζω άπάσας τάς δυσχέρειας, αλλά διατρέφω την πεποίθησιν, ό'τι επαρκεί πληρέστατα ή θεσπέσια υμών φωνή προς πιστήν άνταπόδοσιν τού έν λόγω αριστουργήματος μετά πασών αυτού τών αστραπών. Φυσικώς διατηρηθήσεται τό μέτρον τού πρωτοτύπου, δπως ψάλλεται επί τού αυτού σκοπού, και δέον εξ ετέρου νά σταλή τό χειρόγραφον αμέσως είς τον έκδότην, ού άργούσι τά πιεστήρια».

Ή αίτησις αύτη με περιήγαγεν είς θέσιν αληθώς δυσχερή, καθόσον, ενώ, κατανοών τήν άνεπάρκειάν μου, απέφυγον αείποτε τάς μεταγλωττίσεις, τήν φοράν ταύτην μοί απέβαινε τούτο αδύνατον, και διότι 6 Κύριος Μάκε έξεπόνησεν ήδη θαυμάσιας γερμανικάς μεταφράσεις τών πλείστων εκ τών **ασθενών** μου λυρικών δοκιμίων, **ών** επίκειται ή έ'κδοσις, και διότι γόνιμος, υπό πάσαν έ'ποψιν, μοι έφαίνετο ή πρόθεσις αυτού και διέθρυπτε τό πατριωτικόν μου αϊσθημα ή ιδέα οτι εις τούς κύκλους τών φοιτητών και αξιωματικών της χώρας ταύτης ήθελε ψάλλεσθαι εφεξής ό γνωστότερος τών γερμανικών θουρίων και είς τήν γλώσσαν τών ημετέρων άρματιολών, διότι ώς προσφορωτέραν είς τό θέμα ταύτην, έπι τή έν λόγφ ευκαιρία, μετεχειρίσθην. Προέβην **επομένως** εις τό τόλμημα και πέμπω και εις υμάς τό δοκίμιον, δπερ έκτυποΰται ήδη ενταύθα, επί τή έλπίδι, οτι θέλει ΐσως κριθή και παρ' υμών ουχί άμοιρον παντός ενδιαφέροντος, χάριν βεβαίως του πρωτοτύπου και ουχί τής ασθενέστατης μεταφράσεως.

Τού Körner τάς βραχείας, οσον και περιδόξους περιπέτειας, γνωρίζουσι πάντες.Έγεννήθη έν Δρέσδη, τη 23 Σεπτεμβρίου 179[1], εικοσαετής έτι κατέστη ποιητής διάσημος, και δτε μετά τήν έν Μόσχα πανωλεθρίαν Ναπολέοντος τού Α' έξηγέρθη σύσσωμος ή Γερμανία, δπως άποσείση τον βαρύν τού δορικτήτορος ζυγόν, καταλυτών έν Βιέννη μνηστή ν προσφιλή, τήν διάσημον ήθοποιόν Άντωνίαν Άδαμβέργερ, και προσφάτους φιλολογικούς και δραματικούς θριάμβους, έ'σπευσεν έκ τών πρώτων είς τήν φωνήν της πατρίδος. Καταταχθείς δέ τότε εις τήν περιβόητον λεγεώνα τών μελανειμόνων Ιππέων τού Liitzow, και κραδαίνων δια τής δεξιάς τήν ρομφαίαν, ενώ διά τής αριστεράς έτάνυε τάς χορδάς ένθουσιώσης λύρας, μετετράπη εις αληθή Τυρταΐον, και είδεν άθρόαν συρρέουσαν εις τήν φωνήν αυτού τήν έκ τού λήθαργου άφυπνιζομένην νεολαίαν. Ούτως κατέστη τάχιστα ό υπασπιστής τού αρχηγού, ενώ τό κλέος αυτού διεφημίζετο είς τής χώρας τά πέρατα. Μίαν έσπέραν εύρίσκετο ή λεγεών εις έπαυλίν τινα παρά τό Σβερΐνον και 6 Körner, ψάλλων, κατά τό σύνηθες, μετά τό δεΐπνον, άπήγγειλε και τήν προ μικρού συντεθεΐσαν εξαισίαν εις τήν σπάθην φδήν. Ή φωνή αυτού **αντηχεί** εισέτι, δτε ήγγέλθη αίφνης τού εχθρού ή προσέγγισις. Ή λεγεών, παρευθύς ίππεύσασα, έξιόρμησε, συνήφθη μάχη πεισματώδης και 6 Körner, επιτεθείς άκαθέκτως κατά τών εντός παρακειμένου δάσους χαρακωθέντων πολεμίων και υπό σφαίρας βληθείς, κατέπεσε τού ι'ππου νεκρός. Τήν επαύριον, 26 Αυγούστου 1813, ετάφη ό ήρως υπό μεμονωμένη ν δρύν παρά τήν πολίχνην τού Döbbelin, έπένθησε δ' ή Γερμανία επί τώ θανάτω αυτού, ώς έπι μεγάλη εθνική συμφορά.

Έν Βερολίνο) τΠ ι 14 Σεπτεμβρίου 1902.

Οίος υμέτερος

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

ΤΟ ΑΣΜΑ ΤΗΣ ΣΠΑΘΗΣ

Τί λάμπεις στήν πλευρά μου,
ρομφαία φλογερά μον ;
Τί με γλυκοκυττας,
χα} χαίρεις, και σκαρτάς ;

< Με νέο παλληκάρι,
τι/ς *λενΰεριας καμάρι,*
&ά σύρω τό χορό.
Πως νά μη λαχταρώ ;»

Τή λευτεριά γυρεύω,
τη σπάθη μον λατρεύω,
οάν άγαπητικιά
την εχω πλιό ***γλυκεία.***

Σν έχεις τη δική μου
άτοάλινη ψυχή μον.
"Αχ, ποιος ΰά μας ενώσγ] ;
Είν' ή φωτιά μου τόση».

Τον γάμου την ήμερα
βοά ή οάλπιγξ πέρα.
Στων κανονιών τον κρότο
βά /ιέ ίδης τον πρώτο.

« "Αγκάλιασμα, αγιασμένο !
Σε ΰέλω, σε προσμένω !
Συ εια ό ποθητός μου,
δικός σον ό ανθός μον».

Τί τριζεις στο θηκάρι,
ατσάλινη μον χάρι,
με άγρια λαχτάρα,
με σπίθαις και μ' αντάρα ;

« Ναι, τριζω μέσ' στη §ήκη !
Σε μάχη και σε νίκη
με άγρια χαρά
νά τρέξω μια φορά ».

Στο καμαράκι μένει
ή παρθενιά κλεισμένη.
Θά μέ ίδΓ/ς σε λίγο,
και τότε σον ανοίγω.

«"Αχ, μη πολύ ***άργησες !***
Μ' αιματηρά ή φύσις
τριαντάφνλλα τους τάφους
κοσμεί και τονς κροτάφονς».

\4φοΐ> τό θέλεις, έ'λα,
πεντάμορφη κοπέλα,
Έκεΐ στα πατρικά μον
σε ΰέλω για κνρά μον.

« Ελευθέρια μου σ' εχω,
στο πανηγύρι τρέχω.
Διες πώς στον ηλιο αστράφτει
ή δψις μον κι' ανάφτει».

Στο άλογο ξεφτέρια !
Τη σπάϋη σας ατά χέρια !
Ψυχρή καρδιά θερμαίνει
ννφονλ' αγκαλιασμένη.

Πώς πρώτα φοβισμένα
κοκκίνιξ' ή παρθένα,
μά τώρα τά ουράνια
ΰωρεΐ μέ περηφάνεια.

Σφικτά κολλάτε, φίλοι,
στα σιδερένια χείλη .'
"Οποιος τή νύφη άφήση,
κατάρατος #ά ζηστ].

Και τώρα ή κόρη ας ψάλΐ]
μέσ' στή φωτιά, στη ζάλη !
Του γάμου ή χαραυγή
ροδίζει, δεν αργεί.

ΣΗΜ. Μ&' ίχάοτην σιροφήν οί αδοντίς συγχρούουοι ξίφη χαΐ άναχράζουοιν «Ονρρά.'> η « Ζήιω.'»

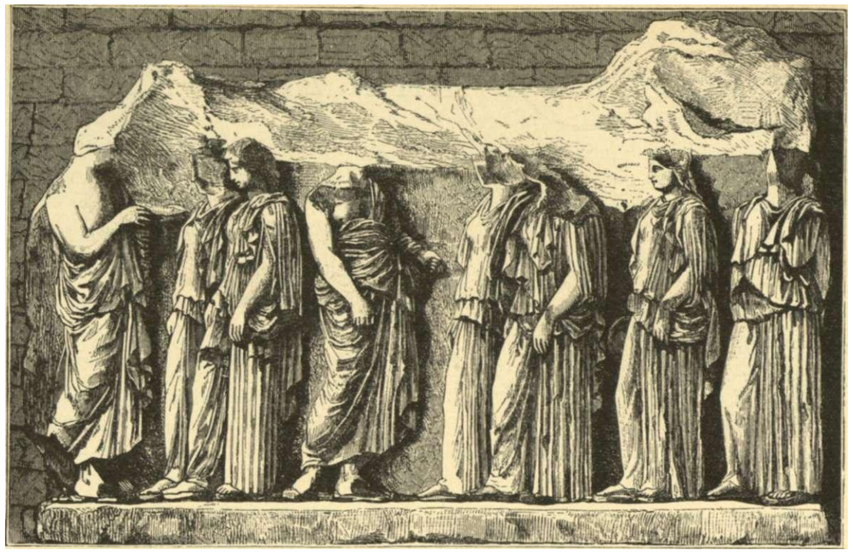

Η ΠΟΜΠΗ ΤΩΝ ΠΑΝ ΑΘΗΝΑΙΟΝ

ΠΑΡΙΣΙΟΙ-ΑΝΑ ΤΟ ΛΟΎΒΡΟΝ*

ΤΑ ΑΝΑΓΛΥΦΑ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

Το ηθικόν όν είνε τό τέρμα καί ούτως ειπείν το άνθος του φυσικού ζώου. Εντεύθεν ή άναζήτησις τού φυσικώς ωραίου δεν ύπήρξεν, ώς κοινώς επιστευθη **, τοσούτον απόλυτος παρά τοις προγόνοις ημών ώστε να έξικνήται μέχρις αποκλεισμού της αναζητήσεως του ηθικώς ωραίου. Πολλού γε και δει. 'Ηθελον οί πρόγονοι ημών. είνε αυτός ά Αριστοτέλης ό λε'γων, ϊνα εις τα σημεία της ύγιείας, της δυνάμεως και της δεξιότητος, προσυπάρχωσι και τα σηαεϊα της νοητικής ακμής, άνευ της οποίας τα σωματικά πλεονεκτήματα ούδεμίαν δύνανται νά έχωσιν επωφελή χρήσιν. και τα σημεία της άγαθότητος άνευ της οποίας επίσης τα σωματικά πλεονεκτήματα δύνανται νά έχωσιν επιβλαβή χρήσιν. "Ηθελον ϊνα ενάρετος ψυχή διαλάμπη έν σώματι ραδινώ και άκμαίω και εκείνος μόνον ήτον ωραίος κατά τον Πλάτωνα, παο' ώ ή εντέλεια της ψυχής άνταπεκρίνετο προς την τελειότητα του σώματος. Τό κάλλος του σώματος δεν είνε η ή πρώτη βαθμίς της κλίμακος του ωραίου, ήτις. άρχεται άπό του σώματος και τελευτα εις την ψυχήν. Έάν παρά τοις προγόνοις ημών τό φυσικόν κάλλος ήτον ή Αφροδίτη, άλλ'ήτον ή Άθηνα. τό ηθικόν κάλλος. Τά αγάλματα της Άθηνας ώς τά της Αφροδίτης ήσαν πανταχού πολυάριθμα και τό Λοϋβρον αριθμεί δεκάδα έξ αυτών. Άλλ' έκ τών έν τω Μουσείω του Λούβρου αγαλμάτων και αγαλματίων της Άθηνας είνε ή Άθηνα του Βελετρη τό ώραιότερον και έπιφανέστερον. Φέρουσα έπ'ι της κεφαλής κράνος Κορινθιακών μετά προσωπείου ή θεά ϊσταται όρθια ύποδεδημένη πέδιλα μετά πέντε πελμάτων. Ώνόμαζον τό είδος τούτο σανδάλια Τυρρηνικά «Τό κάττυμα τετράγωνον οί δε ιμάντες επίχρυσοι" ϋπίδησε δ' αυτό Φειδίας την Άθηνάν». Τό κάλλος της κεοαλής, διατηρούμενης θαυμασίως είνε ϋπε'ρτερον πάσης περιγραοής. Η κομη ελαφρώς κυματίζουσα και χωριζόμενη εις τό υ.έσον του μετώπου πλαισιοί μορφήν εξόχως θελκτικήν. Κάτωθι του προσωπείου της περικεφαλαίας παρατηρεί τις τήν ταινίαν τήν περιδε'ουσαν τήν κόμην πολλοί τών βοστρύχων πίπτουσιν έπ'ι του τραχήλου. Ή μεγαλοπρεπής στάσις της Άθηνας ταύτης ϋπομιμνήσκει ακόμη τήν αυστηρότητα του αρχαίου ιερατικού ύφους. Άλλ' ή γλυκύτης του βλέμματος και ή κίνησις της κεφαλής, κλινούσης προς τά έμπροσθεν, δίδουσιν εις αυτήν εκφρασιν έρασμίαν. Θά έλεγε τις ό'τι μειδιά προς τους θνητούς. Τό πρωτότυπον της Αθηνάς ταύτης ήτο περίφημον. ϋπάρχουσι δε πλείονες άντιγραοα·. αύτοϋ, μεταςύ τών ά'λλων και προτομή τις κοσμούσα σήμερον τήν γλυπτοθήκην του Μονάχου.

Το Μουσείον του Λούβρου πλούσιον εις αρχαία μάρμαρα, στερείται καθ'ολοκληρίαν σχεδόν χαλκών αγαλμάτων. Μεταξύ τών έν τω Μουσείω τοϋ Λούβρου αρχαίων μαρμάρων, τήν πρωτίστην κατέχουσι θέσιν τά μάρμαρα του Παρθενώνος. Τό Λοϋβρον κατέχει τήν πλάκα της ζωοφόρου του Παρθενώνος όπου εκτυλίσσεται ή μακρά πομπή τών Αττικών παρθένων, τάς οποίας οί ΆρχιθεωροΊ όδηγοϋσιν =ί: το ίερον μετά τών αφιερωμάτων της θυσίας. Ή ζωοφόρος, ήτις ιστεοανου τά τέσσαρα μέτωπα της νάρθηκος του Παρθενώνος, παρουσίαζεν εις έκτασιν 528 ποδών τήν πομπήν τών μεγάλων Παναθηναίων. Είνε γνωστόν ότι άπό της βασιλείας τοϋ Πεισίστρατου, κατά τετραετία·/, και εις τό τρίτον έτος της Ολυμπιάδος, οί Αθηναίοι έπανηγύριζον τήν γέννησιν της Άθηνας, πολιοϋχον αυτών θεάν. Τη 28ΐ1 τοϋ Έκατομβαιώνος μηνός (τή 9*1 περίπου Αυγούστου), ή πομπή άμα τή ανατολή του ήλιου άφινε τον Κεραμεικάν όπου κατ' αρχάς συνηθροίζετο, είσήρχετο εις τήν πόλιν διά τοϋ *Διπύλον* και διασχίζουσα τήν πλατείαν της Αγοράς διηυθύνετο προς τά Προπύλαια, θυσία έξ εκατόν βοών. δώρον τών αποικιών, προσεφέρετο εις τήν Πολιάδα Άθηνάν, ήτις. εκτός τοΟ αφιερώματος τούτου, ελάμβανε κατά τήν ήμέραν εκείνην πέπλον ϋφασμένον κα'ι πεποικιλμένον υπό νεα:ών

* Συνέχεια- ?δε σελ. 169.

'* Frohner Hiardot.

Ατθίδων, ιιεταξύ τών μάλλον έπι γένει διακρινομένων. Πλήν κυτών εκατόν άλλαι νεαρα'ι παρθένοι καλούμενα'. Κανηφόροι. έκόμιζον αγγεία εκ χρυσού καί αργύρου, άτινα ή Πολιτεία ήγόραζε διά τήν εορτήν ταύτην.

Έπι του ανάγλυφου του Λούβρου βλέπει τις ες Κανηφόρους διευθυνομένας με τό ήθος εμφρον και το βήμα πανηγυρικόν προς τήν άριστεράν πλευράν. Τάς δύο πρώτας σταματά έν τή πορεία των ιερεύς κρατών εν τή χειρ'ι άγγείον προς χοάς. Έτερος ιερεύς ϊσταται απέναντι τών δύο επομένων κανηφόρων διά τής κινήσεως της αριστεράς χειρός, τής όποιας πάντας τους δακτύλους, εκτός του λιχανοδ, κρατεί κεκλεισμένους, φαίνεται δίδων οδηγίας. Εις τήν δεξιάν χείρα έκράτει άντικει'μενρν χαλκό δν. Ή πέμπτη νέα κόρη κρατεί φιάλην τέλος ή τελευταία στρέφει τήν κεφαλήν προς μίαν έκ τών συντρόφων της, τήν οποίαν βοηθεί εις τό νά βαστάση λυχνοϋχον βαρύν.

Οί άνδρες έχουσι γυμνούς τους ώμους καί τους βραχίονας. Αί κανηφόροι φέρουσι χλανίσκους και μακράς έσθήτας. αιτινες άφίνουσιν άποκεκαλυμμένους τους βραχίονας. Η κανονικότης τών στάσεων αυτών αρμόζει είς τήν βραοείαν τής ποί/.πής πορείαν. Ή εύσχημοσύνη καί ή περι τό ήθος κοσμιότης δεικνύει πόσον καθικνείται τής ψυχής των ο οφειλόμενος προς τήν θεάν σεβασμός. Λεν θά ήδύνατο νά φαντασθή τις χαριέστερον τής μακράς ταύτης συνοδείας τών νεαρών Ατθίδων, αίτινες παρέχουσιν είς τήν εορτήν τής προστάτιδας θεάς τά θέλγητρα τής άπλότητος και τήν γοητείαν τής παρθενίας των.

Τό τεμάχιον του Λούβρου άπετέλε; μέρος τής ανατολικής προσόψεως του Παρθενώνος. Εϋρίσκετο πλησίον τής βορείου γωνίας, δηλονότι άνωθεν τής αρχικής εισόδου και κάτωθι του αετώματος, όπερ παρουσίαζε τήν γέννησιν τής Αθηνάς, καθ'όν χρόνον εξήλθε πάνοπλος έκ τής κεφαλής τοϋ Λιός. Είνε γνωστόν ότι ό Παρθενών οικοδομηθείς κατα τήν έποχήν του Περικλέους έπερατώθη τό τρίτον έτος τής 85ΐ« Όλυμπιάδος (437 π. Χ.), καί ότι όλόκληρον τό γλυπτικόν μέρος ώφείλετο εις τό έργαστήριον τοΟ Φειδίου. Γά σχεδιάσματα άρα τής ζωοφόρου είνε αναμφιβόλως έργον τών χειρών του αθανάτου γλύπτου. Όσον δ' άφορα είς την έκτέλεσιν αυτών, πρέπει νά ύποθέση τις ότι οί κάλλιστοι τών μαθητών του Αλκαμένης και Άγοράκριτος συμμετέσχον είς αυτήν. Ή προεξοχή του ανάγλυφου είνε ελαχίστη, και όμως αί μικρότεραι άνατομικαί λεπτομέρεια! άποτυπούνται μετά θαυμάσιας λεπτότητος. Άρχαιότερον τό βάθος τής ζωοφόρου ήτο κυανοϋν, παρετηροϋντο δ' ίχνη προφανή τής ζωγραφικής. Τό μέσον μέρος του ανάγλυφου τούτου υπέστη βλάβας σηααντικάς έκ τής προστριβής τών έλκυστήρων, ους μετεχειρίσθησαν πρός καταβίβασιν αύτοϋ έκ τοΟ Παρθενώνος. Ό λόρδος Έλγίνος είς τό περίφημον αύτοϋ Ί'πόμνημα* λέγει διά τάς ύπ' αυτού γενομένας συλήσεις του Παρθενώνος, ότι είχεν ύπ' όψιν τό παράδειγμα τό δοθέν υπό Γάλλων καλλιτεχνών, οϊτινες απέσπασαν πλείστα γλυπτικά έργα έκ του Παρθενώνος. Και άναφΞρ=: ότι κατά τήν ύπ' αυτών καταβίβασιν ανάγλυφου τινός έκ του Παρθενώνος, ή τροχαλία έθραύσθη και το πολύτιμον ανάγλυφαν, όπερ αναμφιβόλως είνε τό σωζόμενον σήμερον ήκρωτηριασμένον εν τω Λούβρω, κατασυνετρίβη είς τεμάχια. Οί λαφυραγωγοί καλλιτέχναι διαμένοντες έν Αθήναις καθ' ον χρόνον κα'ι ό Ελγϊνος παρέμενεν εκεί, δεν ώνειρεύοντο ή τήν έπανάκτησιν τής Γαλλικής επιρροής παρά τή Υψηλή Πύλη, όπως έπαναρχίσωσι τάς λεηλασίας των. Ό λόρδος Έλγίνος ϋπείκων, ώς ομολογεί, είς τά αυτά ελατήρια, μετεχειρίσθη πάν μέσον όπως μετακόμιση είς τήν Άγγλίαν τά περιλειπόμενα του Παρθενώνος κειμήλια.

Τοιουτοτρόπως δεν ήρκεσαν αί ερημώσεις και καταστροφαι τών είκοσιτριών αιώνων, οϊτινες διήλθον έπι του έργου του Φειδίου και τών κοσμημάτων τού Παρθενώνος· οί άνθρωποι επίσης ύπεβοήθησαν μεγάλως τό καταστρεπτικόν έργον τού χρόνου άπό του Μομμίου, του Μετέλλου κα'ι του Σύλλα, μέχρι τών βαρβάρων τής Δύσεως, οϊτινες κατασυνέτριψαν εις τεμάχια τόν Δία τής "Ολυμπίας κα'ι τήν "Ηραν, αγάλματα διατηρούμενα μέχρι τής εποχής εκείνης είς τήν πϊωτεύουσαν του Κωνσταντίνου. Πάντων τούτων τελευταίος ύπήρξεν ό λόρδος Έλγίνος, πρεσβευτής έν Κωνσταντινουπόλει άπό του 1799 μέχρι του 1807, όστις επωφελούμενος έκ τής αδυναμίας του Σουλτάνου Σελήμ του Γ', ούτινος διηύθυνε τήν πολιτικήν κα'ι τάς πράξεις, έσύλησεν άναιδώς τους ναούς τής Ελλάδος, και έλαβεν έκ του Παρθενώνος τά περισωζόμενα ακόμη τότε γλυπτικά κοσμήματα. Ό Βύρων επετέθη κατ' αύτοϋ σφοδρώς έν τω *Childe Harold* Ota τών περίφημων στίχοίν

But τα/ιο of all the plumlerers of yon fane
On high., where Pallas linger'd, loth to ßee
The tatest relie of her ancient reign;
The last, the worst, dutl spoiler, who was he .'

διά τών όποιων στηλιτεύει τόν Έλγϊνον ώς τόν βαρβαρώτερον καί άπεχθε'στερον συλητήν έξ όλων τών ιερόσυλων, οϊτινες έλήστευσαν τόν έπ'ι τής Ακροπόλεως ναόν, έκ του οποίου ή Παλλάς απήλθε κλαίουσα ώς έγκαταλιμπάνουσα τό τελευταίον μνημείον τής αρχαίας βασιλείας της. Ουράνια

* Memorandum on the subject of the Barl of Elgins pursuits in Greece.

1!!!!Π|!!!1111Π|Α:;Γ

ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΜΟΙΡΑΙ

δάκρυα ημαύρωσχν την στιλβηδονα τών κυανών οφθαλμών της, οϊτινες ύπερέβαλον κατ* το κάλλος τού; όοθαλυ.ούς ολων τών άλλων θεοτήτων. Ηγανακτηυ.έ νη ή Παλλάς παρητηβη τής βασιλιίας. της διά νά παραδώση αυτήν είς τάς σειούσας τάς άνημμένας δαδάς των Ερινύας. "Οτε δε και τό τελευταίο·/ μετωπιον άπεσπάσθη άπό του Παρθενώνος, ο: εργάται τού Έλγίνου κατηδάφισχν μέγα μέρος της άνω κορωνίδος και έν τών Τριγλύφων. Ό Δισδάρης, ό όποιος είδε την γενομένην εις την οικοδομή ν βλάβην, απέσυρε την καπνοσύριγγα άπό του στόματος του και δακρυρροών είπε μέ ήθος ικετευτικόν πρός τον πράκτορα του Έλγίνου Λουζιέρην « Τέλος ! . . . »*. Ο! κατά τήν έποχήν έκείνην κάτοικοι τών Αθηνών, καίπερ αδυνατούντες νά ύπερασπίσωσι τά ίερά ταύτα λείψανα, συνεμερίσθησαν οαως, ώς λέγει ο ευγενής ποιητής, τό άλγος της πατρίδος των. Ιίοτέ δεν ήσθάνθησαν τό βάρος του ζυγού τής δουλείας τόσον, όσον ότε δ'.επράττετο ή ληστεία αϋτη.

Πλοΐον επίσης, αναφέρε: ό Βύρων, όπερ ό Έλγίνος είχε πεπληρωμένον αρχαιοτήτων, ένανάγησεν αύτανδρον είς τό αρχιπέλαγος. Τό γεγονός τούτο έξωργισε τόν ποιητήν. όστις έςακοντίζει κεραυνού: κατά του Έλγίνου και τής πατρίδος του.

Η Ανασσα του Ωκεανού, λέγε:, ή φιλελεύθερος Αγγλία, έλήστευσε τά λείψανα τής καθημαγμένης Ελλάδος. Φευ ! ή παρέχουσα τήν μεγαλόφρονα συνδρομήν της είς τά τυραννούμενα έθνη κατέστρεψε διά τών χειρών μιας Άρπυίας τά ιερά ταύτα λείύανα, ατ:να έφείσθησαν ο: pac βαροι τύραννο: και ο φθονερός χρόνος.

Πώς ήδυνήθησαν αί χείρες του, λέγε: διά τόν Έλγίνον, νά συλήσωσ: τό ενδιαίτημα τών τεθλιμμένων θεών και νά άπαγάγωσ: τούς βωμούς των ; Άλλ' οϋτε τά κύματα υπέφεραν τήν τοιαύτην ασέβεια:/ άρνηθέντα νά γίνωσ: συμμέτοχα τής συλήσεως ταύτης. Έστω άτιμος καθ' όλον τόν βίον αυτού κα: Οταν καταβή είς τόν τάφον, έστω κατηραμένος έσαε'ι δ:ά τήν ιεροσυλίαν ταυτην. Εστω το ό'νομά του ήνωμένον μετά τού ονόματος τού πυρπολητού του ναού τής Εφέσου. Ό Ήρόστρατος και ο Έλγίνος άς συμπαραδοθώσιν είς τάς αράς της Ιστορίας, έξ ών ό δεύτερος έστω ατιμότερος τού πρώτου. Ώς εν τών αγαλμάτων τούτων &ς ίσταται εσαεί ακίνητος επί τού βάθρου τής ατιμίας κα: τού αίσχους **.

Κατά τό έτος 1816 τό 'Αγγλικόν Κο:νοβούλ:ον έψήο:σε 35 χιλιάδας λιρών στερλ:νών προς άγοράν τών προϊόντων τούτων τής αρπαγής, τών όποιων ή κλοπή έγένετο μετά τοσαύτης σπουδής κα! ήλ:θ:ότητος, ώστε τά πλείστα αυτών κατασυνετρίβησαν είς τεμάχια. Άλλ' ουδέν ήττον τά σνεδόν άμορφα ταύτα συντρίμματα τού μαρμάρου παραμένουσιν εισέτι μεθ' όλας τάς φθοράς και κακώσεις των μυρ:άκ:ς τ:μαλφέστερα τών πολυτ:μοτέρων λίθων τής Γολκόνδης. Α: Ώιαίαι Τέχνα: υπό την εποψιν ταυτην υ.ειονεκτούσι τών γραμμάτων. Όρθώς παρετηρήθη ό'τ: οϋχ': μόνον τα εργα

Notes to Childe Harold's pilgrimage.
The curse of Minerva.

τών Ωραίων Τεχνών δεν δύναντα: νά πολλαπλασ:ασθώσιν έπ' άπειρον δ:ά τής άντ:γραφής, κατέχοντα μίαν μόνον θε'σιν έπι τής γής, αφού δεν δύνανται νά έχωσι πλείονα του ίνας πρωτοτύπου, άλλ' ούτε ή οθόνη τού ζωγράφου, ούτε αυτό τό μάρμαρον του γλύπτου, ούτε ο: κίονες κα: θόλο; τού άρχ:τέκτονος δύναντα:, ώς ό γραπτός λόγος, νά άντισταθώσιν είς τό άδηφάγον έργον τού χρόνου. Ή Ίλιάς σώζεται είσέτ: ολόκληρος κα: ά Παρθενών, κατά πολύ νεώτερος τών ομηρικών επών, κείται είς έρείπ:α. Κα': όμως τά ερείπια ταύτα είνε τοσούτον ωραία, τοσούτον θαυμάσια, τοσούτον θεία. Έπιτρέπουσ:ν ύπερφυώς κα: είς τήν μάλλον χυοαίαν φαντασία·/ νά τά άναπαραστήση κα': συμπλήρωση. Ομιλούσιν είς τήν ψυχήν γλώσσαν τοσούτον ύψηλήν κα': βαθείαν. Έπιβάλλουσι πολυπραγμοσύνην σφοδράν κα': άκόρεστον. Ανάπτουσι τοσούτον ύψηλόν κα': δ:άπυρον θαυμασμό ν, ώστε πάσα απόπειρα προς έπαινον τών μαρμάρων τούτων νά θεωρήται ώς ανίερος βεβήλωσ:ς ισοδύναμος προς τήν τού ακρωτηριασμού αυτών. Τά μάρμαρα ταύτα, τά λίθινα κρίνα, κατά τήν φράσιν φιλοσόφου ποιητού, αιωνίως νέα, αιωνίως ωραία, παρθενικά κα': άποστίλβοντα, πλα-

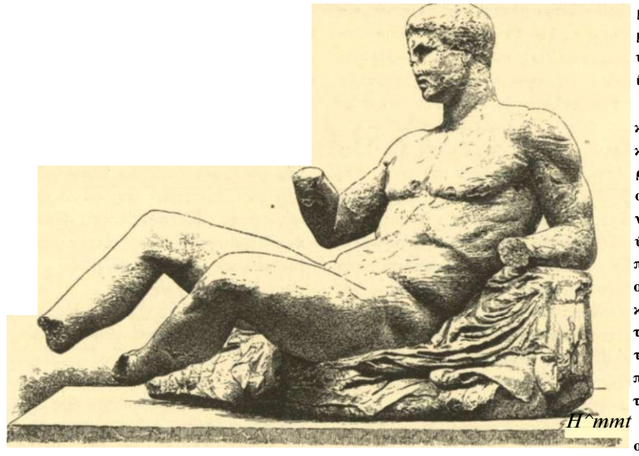

Η^mmt

ΘΗ ΙΪΣ

στουργηθέντα υπό τής μεγαλοφυίας, είνε τά μόνα άτινα ίνούσι τήν ύλην μετά τής καθαράς ίδανικότητο:.

Έκ τή: ιστορίας μόνον κα': ιδίως έκ τών Αττικών τού Παυσανίου γνωρίζομεν τά θέματα τών αετωμάτων τού Παρθενώνος, διότ: πάν ό',τι ύπελείφθη έκ τών ερειπίων τού ναού δέν παρουσίαζε: ή άποθραύσματα κα': συντρίμματα. Κατά μέν άνατολικόν σέτωμα τού Παρθενώνος παρουσίαζε τήν έ'ρ:δα τής Αθηνάς κα': τού Ποσειδώνος, όταν α: δύο αύτα: θεότητες άντεποιούντο την τιυ.ήν νά ονομάσωσι τήν νεννωυ.ένην πόλιν τού Κε'κροπος, άνθ' ών ύπέο αυτής έπραξαν. Άυ.φότεροι ο: θεοί διεφαίνοντο εϊς βάθος κεχρωματισμένον έρυθρον, ώς α: μετόπαι, κα': ά καλλιτέχνης είχεν ούτως έργασθή, ώστε εις έκάστην ώραν τής ημέρας τά αγάλματα νά λαμβάνωσ: τάς καταλλήλους φωτοσκιάσεις. "Οσον δ' άφορα είς τό θέμα τού ανατολικού αετώματος, κάτωθι τού οποίου υπήρξε το άνάγλυφον τού Αούβρου. κατά τον Μύλλερον κα': άλλους επιφανείς άρχαιοδίφας. τό θέμα τούτο ελήφθη έκ τίνος ύμνου τού Όμηρου, όστις παριστά τόν ύπατον τών θεών και τών ανθρώπων παρουσιάζοντα τήν θυγατέρα του είς τούς άλλους θεούς. Ό θαυμασμός καταλαμβάνε: πάντας τούς αθανάτους, Οταν ενώπιον τού κρατούντος τήν αιγίδα θεού διεπήδησεν όρμητ:κή ή θυγάτηρ ή γεννηθείσα έκ τής θείας αυτού κεφαλής. Ό μέγας Όλυμπο: έσείσθη ύπό τό οξυτενές δόρυ τής πολεμ:κής γλαυκώπ:δος θεάς. Ή γή αντήχησε μέχρι περάτων, ή θάλασσα μέ τά πορφυροβαφή κύματα της έσταμάτησε διασεισθεΐσα, ό λαμπρός υιός τού Υπερίονος συνεκράτησεν επί τινα χρόνον τούς ταχεί: αυτού ίππους, ενώ ά Ζευς ήγαλλιάτο μακαρίως. Τά σω,ομενα τεμάχια τού αετώματος τούτου παρουσ:αζουσ: πρώτον κεφαλήν του υιού τού Υπερίονος, δηλονότι τού Ήλιου, εξερχόμενου πρωί τής θαλάσσης· οί τεταμένοι έξω τού ύοατος βραχίονες κρατούσι τά ηνία τών ίππων του"

έπειτα αί κεφαλαί τών Ίππων τού Ηλίου υφούμενα: άνω τών κυμάτων φαίνοντα: ό'τ: άναπνε'ουσι με τους φρίσσοντας μυκτήρας των τήν δροσεράν αύραν τή: πρωίας. Υπάρξει είτα ό θησεύς, ό Αθηναίος ήρως, ήμικεκλιμένος επί βράχου, κεκαλυμμένος μέ δοράν λέοντος κα: μέστά-σ:ν Ηρακλέους" μετά ταύτα σύμπλεγμα δύο θεαινών καθήμενων έπ': /θαμαλών κα': όλως όμοιων εδρών ή μία τών θεαινών τούτων έσκυμμένη στηρίζει τήν κεφαλήν της έπ': τού ώμου τής ετέρας. Πιστεύουσιν ό'τ: είνε ή Δημήτηρ κα': ή Περσεφόνη" έπειτα υψηλότερο·/, άγαλμα της "Ιριδος, τής αγγελιαφόρου τών θεών, ήτ:ς φαίνετα: μετά σπουδής εκτελούσα τήν δ:αταγήν Ίνα άναγγείλη είς τόν κοσμον τήν γέννησ:ν τής Αθηνάς. Ακολουθεί μετα ταύτα κενόν και μετά τούτο υπάρχει κορμός αγάλματος, Οπερ υποτίθεται ότι εινε ή πτερωτή Νίκη. τής όποιας α: πτέρυγες ησαν άναμοιβόλως έκ χαλκού, διότ: διακρίνονται είσέτ: έν τώ μαρμάρω κατά τό μέρος τών ώμων αί όπαί,' δπου ησαν προσκεκολλημέναι. Μετά ταύτα είς ούο τεμάχια τό περίφημον σύμπλεγμα τό γνωστόν ύπό τό δνομα αί *Τρεις Μοῖραι.* Ίί μία μεμονωμένη κάθητα: έχουσα τους πόδας συνεπτυγμένους ύπό τήν έδραν της ώς "Ατροπος κλώθουσα δ:ά τής ατράκτου. Έκ τών δύο άλλων ή μία προσερείδεται επί τού στήθους τής ετέρας ϊν' άποτελέσωσιν ούτω σύμπλεγμα άντ:στο:/ον πρός τό τής Λήμητρος κα: Περσεφόνης. Τέλος ή κεφαλή ενός τών ίππων του άρματος τής Σελήνης έξαφαν.ζομένου είς τόν Ωκεανόν.

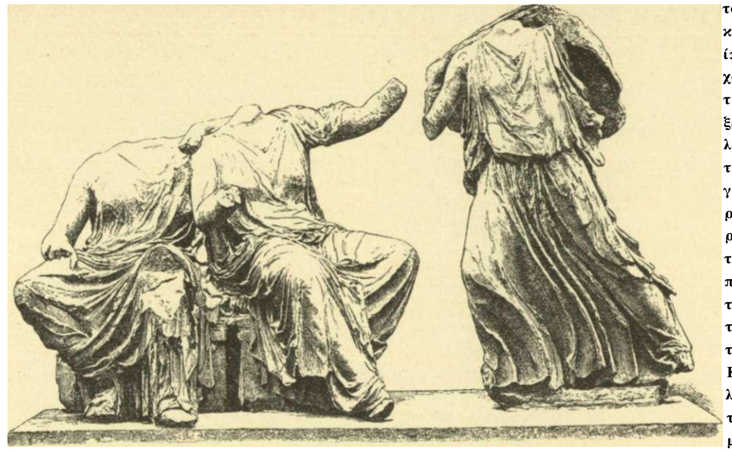

ΠΕΡΣΕΦΟΝΗ ΔΗΜΗΤΗΡ ΙΡΙΣ

Άξια επίσης ιδιαζούσης Ολως μνείας ή έν τώ Μουσείω τού Αούβρου μετόπη τού Παρθενώνος. Γέρων Κένταυρος φαλακρός κα: γενειοφόρος κρατεί δ:ά τής βίας γυναίκα, ητις προσπαθεί νά άποσπασθή έκ τών περιπτύξεών του. Δ:ά τής μιας χειρός άρπαζε: αυτήν άπό τού καρπού τής χειρός, και διά τής αριστεράς ποοσπαθεϊ νά αφαίρεση τόν χιτώνα άπό τού θύματος του, ένώ ταυτοχρόνως πιέζει αύτην μεταξύ τών γονάτων του. Τό στήθος κα': ή δεξιά κνήμη τής γυναικός είνε ήδη άποκεκαλυμμένα, ΟΙΟΙ δια τής χειρός ήτις τή απομένει ελευθέρα καλύπτει την γυμνότητα τών μελών της.

Η μάχη τών Λαπιθών κα: τών Κενταύρων, οϊτινες έπιστεύοντο κατά τό ήμισυ άνθρωποι και κατά τό ήμισυ ίπποι, διότι διήρχοντο τήν ζωήν αύτών έφιπποι.ύπήρξεν εν τών προσφιλέστερων θεμάτων τής Ελληνικής γλυπτικής. Ό Πειρίθους τή προτεραία τών γάμων του μετά τή: Ιπποδάμειας καλεί τούς γείτονας αυτού είς τήν τελετην τών γάμων του. Κατά τό γαμήλιον γεύμα ό Κένταυρος Εύρυτίων μεθυσθε'ις υβρίζει τήν νεόνυμφον. Οι Λαπίθαι τότε βοηθούμενοι ύπό τού Θησέως άνασύρουσι τά ςίφη κα': συγκροτούσ: τήν περίφημον έκείνην μάχην. ήτις έτελειωσε διά τής -καταστροφής τών ξενιζομε'νων.

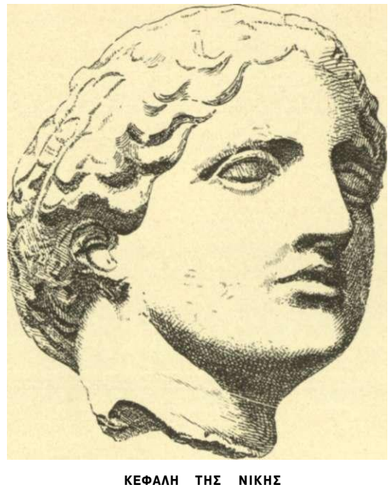

ΚΕΦΑΛΗ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Δώδεκα μετόπαι τής μεσημβρινής προσόψεως τού Παρθενώνος παρουσίαζον τήν Κενταυρομαχίαν ή τού Λούβρου ήτον ή δεκάτη. Είνε γνωστόν οτι οί κίονες τού περιστυλου ήσαν 46 τόν αριθμόν, άπετελοϋντο άρα έν όλω 92 μετόπαι. Έκαλούντο δε μετόπαι διότι μετά τών κοσμημάτων τή: άρ/ιτεκτονικής τών καλουμένων Τριγλύφων έχρησ-.μευον πρός έναλλαγήν τών γλυπτικών κοσμημάτων της μεγάλη: εξωτερικής ζωφόρου, ήσαν δε κεχρωματισμέναι βαθέως ερυθραί. ένώ τά διάμεσα τρίγλυφα ήσαν κεχρωματισμενα κυανά. Είνε πιθανόν ό'τ: ε:ς έκ τών μεγάλων μαθητών τού Φειδίου ό Αλκαμένης, όστις έξετέλεσε τήν Κενταυρομαχίαν δια τό αέτωμα τού Διός Ιν Όλυμπία, έξετέλεσε και τήν σειράν ταύτην τών μετοπών τού Παρθενώνος.

Τέλος άνωθεν αρχαίας έν τώ Μουσείω τού Αούβρου έπ:- "ραφής περ:ε/ούσης σύντομον ανακεφαλαίωσα τών γενομένων θεωρ:κών δαπανών κατά τό 3ον έτος τής 92α« Όλυμπ:άδος, βλέπει τις άνάγλυφον τού καθαρωτέρου Αττικού ύφους παρουσιάζον τήν ίεράν τής Αθηνάς έλαίαν. Ή θεά ένδεδυμένη διπλούν χιτοίνα και κρατούσα δόρυ διά τής αριστεράς χ^ρος, εμπιστεύεται είς τόν Έρεχθέα τό δημιουργηθέν ύπ'αύτής δένδρον. Ό Βασιλεύς, «στηριγμένος έπ: ράβδου συμοολιζούσης τήν έξουσίαν του, λαμβάνει ένα έκ τών κλάδων τού δένδρου ώς σημείον κατοχής. Ό μανδύα; του Μονάρχου άφίνει γυμνά τά στήθη κα': τούς βραχίονας. Είνε γνωστόν ότι ή έλαια τής Αθηνάς είχε φυτευθή έν τώ ίερώ της Πανδρόσου, και ό'τι άπώλεσεν δ'λην τήν χλοεροτητά της όταν οί Πέρσα: εκαυσαν τήν Άκρόπολιν.

Μ. Ι. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

Η ΤΑΝΑΓΡΑ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ

Ητο έν γλυκύ θειονον απόγευμα, ήλιόλουότον και γαληνιαΐον, επί των απότομων του Κορυφασίου υπωρειών καί των άμμων της αρχαίας Πύλου.

Μελιχρά κύματα φωτός έλουον ήόονικώς τά ερείπια των λησμονημένων αίιόνων, τάς έρημους εκτάσεις όπου άλλοτε λαοί έζησαν, ήγάπηάαν, υπέφεραν, και τάς άγριας έρει'κας μέ την άμμόφιλον βλάστηση», ίίτις καλύπτει τούς μελαγχολικούς τάφους δπου ό κόσμος ούτος βαθμηδόν έκρύδη διά νά έκλειψη και νά ληΟμονηθμ.

Βυθίζιον μετά συγκινήσεως τούς πόδας εις τάς άμμους τάς ύμνηθείσας εις τού Όμηρου τους στίχους, έρείδων τον αγκώνα είς τά ερείπια τού οίκου τού ΝέΟτορος, άνέδλεψα μακράν την χλοεράν πεδιάδα, τούς κατάφυτους και περιρρύτους λειμώνας, τά έναλλάόΌντα των βλαστήσειον και της γης χρώματα, όσα έξιδανίκευον με άπαλωτάτας παραλλαγάς αί ακτίνες τού απαράμιλλου ζιογράφου, τού ήλιοι;.

Είς ολόκληρος κόσμος ήτο έκει κάτω ! . . . Οιγών ακίνητος βωδός ...

Τέφραι άφωνοι σωμάτων ωραίων, καρδιών παλθεισών, ονείρων έσβεΟμένων αναμνήσεων νεκρωθεισών ι"περάνω των οποίων νύν, σΊωπηλός τνίδε κάκεΐσε νεκροφύλαξ η άμμόφιλος βάτος, και ή μύρτος fi κομψή, και fi άγρια έρείκη, ΑπλοΰΟι τούς κλάδους των και εκτείνουόι τά φυλλώματα των.

Και αυτός ό αρχαίος λιμήν άμμόχωότος όχεδόν, φύει ήδη υδρόφιλα βύρλα, και απλώνει υδροχαρών άκαληφών έρωτικά δίκτυα, δπου μόνον τού πατρώου ουρανού αί μαγεΐαι, και του γεννήτορος ήλιου τά φιλήματα πλανώόι νοσταλγιών πορφύρας και μυοάωτίδας αΙωνίων μελαγχολιών!

Τό πάν σιγά ! . . .

Ή φύσις ώσανεί τρομάζουόα τού φωτεινού άότερος τον άποχωριόμόν, κρατεί τήν αίωνίαν άναπνοήν της, και άνέχει των φυλλωμάτων τον δειλόν θροΰν και τών πτηνών τούς ύμνους, λούουόα είς κατηφή συναισθήματα τών ανθρώπων τάς ψυχάς.

Άπό τών απότομων τού Κορυφασίου υπωρειών, άπό τών άμμων της αρχαίας Πύλου, έσταύρωΟα μελάγχολος τούς βραχίονας, και περιέβλεψα και είδα!

Ήτο . .. δεν εΐνε πλέον!

Τό απόγευμα εκείνο μέ τήν ψυχήν πλήρη κατηφών έντυπιόσεων, είς τό βάθος ενός δωματίου, ύπό κομψόν ύάλινον κώδωνα, είδα πρώτην φοράν τήν Τάναγραν μου.

Μικρόν ύπόδαθρον ερυθρού πτυχωτοΰ βελούδου άνεϊχεν ερωτικώς τον κορμόν τής κόρης, της όποιας ή άξεστος σκαπάνη τού χωρικού διέκοψε τον σιωπη?ών ύπνον, είς τά βάθη τών ένταφίων προσχώσεων έν μέσω τών ωραίων μικρών ληκύθων και τών νεκρικών κτερισμάτων, όσα τήν συνώδευΟαν δταν έγκατέλιπε — λευκή νύμφη τού Πλούτωνος — τό προώρως διακοπέν είδύλλιον τού κάλλους και τής ζωής !

"Ω ! ήτο ωραία ή μικρά νύμφη τών τάφων τής αρχαίας Πύλου ! . . .

Είχε τό άρμονικόν κάλλος τών υπεράνθρωπων αγαλμάτων, δόα μεθύουσι τήν ψυχήν, άπλούντα αθανάτους τάς άποκρυόντα?νλωθείσας έπί τού μαρμάρου εκφράσεις των, έπί τών ωραίων ζωοφόρων και τών περικαλλών σαρκοφάγων, όσοι τόν θάνατον περικλείοντες, ήψήφησαν τον θάνατον είς τήν πάροδον τών αιώνων !

Είχε μόλις μέχρι τού μέσου γυμνόν τό ραδινόν στήθος, και ή χαρίεσσα διπλος έπτύχου μέ τήν σεμνότητα τών αρχαίων ανάγλυφων τό λιγυρόν σώμα της.

Άλλ'ώτοΰ υπερήφανου, τού απαράμιλλου στήθους!

Οί τορνευτοί ώμοι ανήρχοντο είς έπεράστους γραμμάς. άνέχοντες τράχηλον χάριτος τών νεαρών κλωνίων τών ρόδων, δταν κάμπτωνται ύπό τήν παρθενίαν τών προδαλλουσών καλύκων των, και τό έρατεινόν εκείνο πρόσωπον τό άρρήτως μικκύλον και νοόταλγόν, είχε κάτι ώς αόριστον νοσταλγίαν πραγμάτων μεμακρυάμένων άτενίζον μακράν τού ορίζοντος τά πυρπολούμενα πέρατα . . .

Ποία χαρίεσσα νεκρά εΐχεν άλλοτε τήν άδράν αυτήν κεφαλήν, ποίος τάφος, ποία ζιογραφιΟτή λήκυθος νά έκρυψε εσαεί τά εαρινά αυτά κάλλη, και ποία νεκρωμένη καλλιτέχνου χειρ ν'άνέστησεν είς τόν ταπεινόν πηλόν αθάνατα τά νεκρωθέντα βόεια βλέμματα, τά σ(5εσθέντα μειδιάματα τών όοδίνων χειλέων ; . . .

Κάτωθεν τών πτυχοίν τής εύπλαστου όσφύος δέν υπήρχε ή πλαγγών! οί αιώνες έξηφάνιόαν τάς εύγράμμους τών λαγόνων καμπάς, τάς ευγενείς τών κνημών και τών γονάτων προΟτάσεις, και τό θιοπευτικόν ύφασμα περιέβαλε μόνον τόν περισωθέντα τής κόρης κορμόν, ώσανεί έπεχείρει νά προάτατεύση τήν χάριτα, τήν οποίαν ένέδυε.

Και τό σύνολον έδιδε μίαν παραίσθηση» Ιδανικού και ονειρώδους είς τήν νεκράν Τάναγραν, έν τώ έργω τούτω τού χρόνου όστις έξηφάνιάεν δ,τι ήδύνατο ν'άνακαλέσμ είς τά σαρκικά και γήινα, άφίνων άνω τής όσφύος μόνον τής ψυχής και τού θείου τήν ιδεώδη ένοίκηόιν 1

Ό ήλιος έξηκολούθει μελιχρός και λιπόψυχος άόπαζόμενος τήν νεκράν κόρην, τήν οποίαν μετά τόσους αιώνας έπανεύρισκε, περιβάλλων μέ ξανθάς αΐγλας τήν όαδινήν μορφήν της δπου τών χρόνων ή πάροδος είχεν άποθέδη τής τέφρας τά ελαφρά στρώματα, Ιστορίας τών συγκεχυμένων εποχών, αϊτινες παρήλθον Ίνα μή επανέλθουν πλέον!

'Εκεΐ ύπό τό ξανθόν φώς τού ώχριώντος ουρανού, είς τάς αΐγλας τάς οποίας ήναπτε ή ύστατη θωπεία τού φωτός, έπεφάνη είς έμέ ή Τανάγρα!

Και κλινών τό σώμα έπί τής καθέκ?αις πρό αυτής, στηρίζων τήν παρειάν έπί τής παλάμης έβλεπα και (ονειροπολούν.

Ό! νά ένεψυχοΰντο πάλιν τά άβρίι στήθη, ν' άνέλαμπον πάλιν τά μελανά βλέφαρα, νά διηνοίγοντο πάλιν εις τήν πνοήν τής ζωής τά ροδαλά χείλη της I . . .

Τρεις, τεσσάρας ημέρας, όσας ό άτμομυοδρόμων μας έστάθμευάε παρά τάς άμμους τής Πύλου, έζησα ύπό τό θέλγητρον τής ωραίας νεκρας, έν γλυκύτατη παραιόθήσει, ώνειροπόλησα παρελθόντα ειδύλλια και έξαφανισθεισών ήμερων ήλιους . . . 'Επόθηόα . . . έπόθηόα ... τί; ...

Θρήνοι μυστικοί ανήρχοντο αόριστοι νά συσφίξουν τόν λάρυγγα μου, μελαγχολίαι συγκεχυμέναι μέ έπλήρουν και μοΰ έδάρυνον τήν ζωήν, ρεμβασμοί ακατάσχετοι και ακατανόητοι μέ έπόνουν!

Ήτο θλιβερώς ήδυτάτη ή παραίσθησις.

'ΕνοΟτάλγουν τήν ληάμονημένην αυτήν μορφήν, έπόθουν τήν έκλεΐψασαν Τάναγραν . . . έπί τινας ημέρας έζησα εντελώς δι' αυτής.

Προσέφερον δ,τι είχα είς τόν όικνόν άρχαιόφιλον διά τό άγαλμάτιον, υπεόχέθην πλειότερα, ίκέτευόα. Μάτην!

Τίποτε δέν ήδύνατο νά τόν καταπείση είς αποξένωση». Όλ,ίγας ημέρας μετά ταΰτα, άφινα μακράν τήν άγαπητήν νεκράν, ίνα μή έπανέλθιο πλέον!

Αλλά τό φωτεινόν φάσμα της μέ ακολουθεί πάντοτε, εμφανίζεται είς τούς ύπνους μου και ταράττει τήν γαλήντιν τών ονειροπολήσεων μου.

"Εν άλγος έμεινε πάντοτε είς τό βάθος τού στήθους μου, και ποθώ, ποθώ πάντοτε έν πόθοις ματαίοις και άνεκπληρώτοις, τούς ωραίους ουρανούς και νοσταλγώ τούς ήλιους τών εποχών, δπου εκείνη έβλεπε τό φώς τής ημέρας . . .

Και μένει έκεΐ κάτω πάντοτε παρά τάς άμμους τής Πύλου ή νεκρά Τανάγρα μου ύπό τήν λεπτήν ύελίνην της προθήκην ατενίζουσα μέ αιώνια ακίνητα βλέμματα τά γαλανά βάθη τοΰ πατρώου ουρανού, και τά ξανθά κύματα τών αποθεώσεων τού γεννήτορος ηλίου . . .

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΑΝΑΓΡΑΣ

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΔΑΜΙΑΝΟΣ Ο Α'

Ο **ΔΑΜΙΑΝΟΣ Ο Α'.** 'Απ' άκρου είς άκρον τοΰ Ελληνισμού διαλαλεΐται σήμερον, στεντόρειον, ή σωτηρία ενός παλαιφάτου δόξης Ελληνικού Πατριαρχείου, έν τω προσώπου του. Άφοΰ έως τοΰ Βοσπόρου μάτην έπλανήυη υπέρ τής Εκκλησίας του, άφοΰ τους όνυχας των ποικιλώνυμων τής Όρυοδοξίας μας έχί>ρών έως όστέων επάνω του ήσθάνθη, έν περιπετείαις και μόχθοις και άγώσι προσκείμενος τή Εκκλησία του, ήγαγε, τέλος, εις πέρας, δπερ άπό πολλοΰ ώς δ'νειρον λατρευτόν τοΰ βίου του έθετο, τήν έξ ιδίων οϊκονομικήν άνόρίίωσιν τοΰ Τεροΰ Κοινοΰ, τήν έπί βάσεων αρετής γενναίας οίκοδομίαν τοΰ γοήτρου τής Άγιοταφιτική; Άδελφότητος, και τήν άπό τοΰδε έκ τοΰ Κέντρου μόνον, λευκήν διοίκησιν πάντων των προσκυνήματος.

Φόβοι, δισταγμοί, περισπασμοί, φροντίδες, κίνδυνοι, αίρονται τοΰ λοιποΰ εντεύθεν. Ή Σιών ύψοΐ ΰπερήφανον τό μέτωπον, καί προβάλλει ευρύστερνα τά στήυη προς πάλην. Ή σιγή ή μετριόφρων, ή έως νΰν περιβάλλουσα τάς προς τόν ύψηλόν σκοπόν τοΰτον μαρτυρικάς τοΰ Δαμιανοΰ προσπάθειας, λύεται, καί οί υψηλοί ή ταπεινοί συνεργάται του εις τόν **αγώνα** αυτόν υπέρ τής Όρθοδοξίας δικαίους δύνανται νά υπερηφανεύονται παρά τόν Πατριάρχην των, δτι υπήρξαν διά των σεπτών αΰτοΰ χειρών οί συντελεσταί εΰνικωτάτου διά τήν Έκκλησίαν έργου υπέρ τοΰ Γένους μας. Ήμεΐς κροτοΰμεν χαράς κΰμβαλα έπί τώ άγγέλματι. Τόν Πατριάρχην Δαμιανόν τόν Α' έγκολποΰμεθα ώς Παλλάδιον Ιερόν, έξ Ανατολών ουτωσί γεραρώς φέροντα τό φώς κ' έπί τά έδη ταΰτα, φώς ελπίδων γλυκερών ευοιωνοτέρου μέλλοντος διά τό "Εθνος.

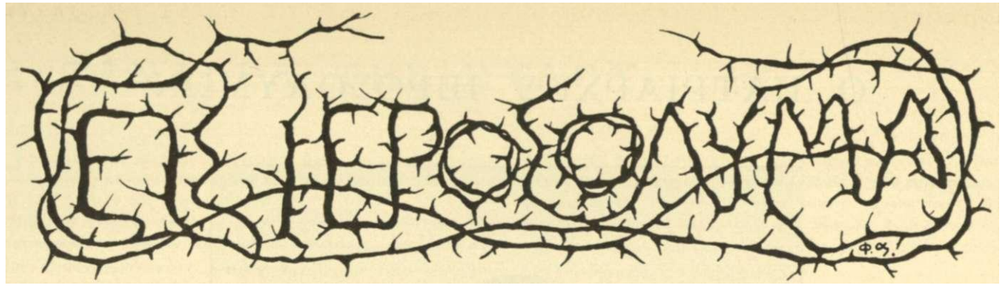

Α'

*ι Ενφρανθήτω *ö όρος Σιών και άγαλλιάαθωσαν αί θυγατέρες τής Ιουδαίας, ένεκεν τον κριμάτων σου, Κύριε. Κυκλώσατε Σιών και περιλάβετε αυτήν, διηγήσαοθε έν τοίς πύργοις αυτής- θέοθε τάς καρδίας υμών εις την δυναμιν αυτής και καταδιέλεαθε τάς βάρεις αυτής, οπως αν διηγήαηαΗε είς γενεάν έτέραν ».*

ΔΑΥΪΔ

Ακούω τά φύλλα διασειόμενα μυστικά στον άνεμο . . . . Μέσα στήν "Ανοιξι κάποιος Προσκυνητής αρχαίος έπανε'ρχεται άπό τήν Σιών. Είχεν άκολουθήση, άγνωστος, τό άρμα μιας αποδημίας ιεράς, και έρχεται τώρα φέρων τήν προσκομιδήν τών αναμνήσεων του εις κάθε ναόν καρδίας που ήγάπησεν ένα θεόν στον κόσμον και έσπαράχθη γιά κάποιο ιδεώδες στη Ζωή. Παλαιός λιτανευτής τών πόθων του, ώς "Ελληνος και ώς άνθρωπου, θα σάς διηγηθή ωραίους λόγους και φαιδράς χαράς και παλμούς αγνούς. Ακολουθήσατε τον ! "Αγει μαζί του πάντοτε μίαν παρθένον, φέρουσαν στάς χείρας θησαυρόν έκ σταφυλών χρυσών, και περί τήν κεφαλήν της στέφος έξ άκτίνων. Είναι ή Μεσημβρία. . . . Προ αυτού ανοίγει απαλά, ήρεμα, τήν όδόν του μία "Εστίας, άνέχουσα δάδα στά Ουράνια και μειδιώσα.'Είναι ή Ποίησις. . . . Τό βήμα του είναι σεμνόν, άργόν, μακάριον. Είς ρόδα ξανθά γύρω του χύνονται τά πλάσματα της φαντασίας του. Και μία τις θεία έκστασις και κυανή ώς τό "Αγνωστον περιβάλλει τήν ϋπόστασίν του. Μέσα στήν "Ανοιξι κάποιος Προσκυνητής αρχαίος επανέρχεται άπό τήν Σιών . . . . "Ω ! ακούσατε τον ! Καθώς αυτός ακούει τώρα τά φύλλα διασειόυ.ενα μυστικά στόν άνεμο . . . .

Πέρυσι τό Κράτος, ή Πολιτεία. Τό "Εθνος, ή Πατρίς εφέτος. Πέρυσιν ό όγκος ενός πολεμικού ένδοξωνύι/.ου. "Η χάρις εφέτος ή προσκυνητική μιάς μερίδος ευγενούς Ελλήνων, ύστερα άπό χρόνια και χρόνια άναπολησάντων τάς παλαιοδόξους έκείνας και γεμάτας λευκής ποιήσεως τών αποδημιών σελίδας.

Δεν ήτο προσκύνημα και Ομως, δεν ήτον, όχι ! τό προσκύνημα μας, ές εκείνων άτινα τυφλός φανατισμός διέπει. *Ητον άποθέωσις τής Μεγάλης Ιδέας, του Ιδανικού του έξοχου και σφύζοντος είς κάθε Έλληνικήν καρδίαν, του Ιδανικού μιάς Μεγάλης Πατρίδος. . . .

Μόλις έπατήσαμεν τά εδάφη τής Γιάφφας ή Ιδέα αυτή, τό Ίδανικόν αυτό, κοιμώμενα βαρούχειον μέσα μας, άνεφλέγησαν ώσε'ι ύπό πυρός ένθέου. Ούτε όμιλος είμεθα εκεί, είς τά Άγια Χώματα. Ούτε προσκυνηταί απλώς, περίεργοι ή μελετηταί απόδημοι. Ούτε άτομα, ούτε τάξεις, ούτε διακρίσεις, ούτε εϋγένειαι,. ούτε πλούτη. Είμεθα μόνον "Ελληνες. Ναί ! "Ελληνες μόνον έξ εκείνων, ο'ίτινες ένστίκτως και ώς ές εμπνεύσεως θείας συναισθάνονται τής φυλής των τόν κίνδυνον.

"Εως πέρυσι τά Ιεροσόλυμα, δέν γνωρίζω διά τό Κράτος, άλλά διά τό "Εθνος γνωρίζω ότι έως πέρυσι ακόμη — άκούετε ! — ήσαν πόλις μυθική, -όλις θρύλων και παραδόσεων ευαγγελικών, πόλις ποιήσεως. Ότι έδώ είναι Ελληνισμός, είς μύρα και άνθη πνεύματος χυμένος άπ'άκρου έως άκρου, άνά κοιλάδας και όρη και σπήλαια και φάραγγας, ήγνοούμεν. "Οτι έδώ ό Μακεδόνικος Ελληνισμός άφήκε τά ευγενέστερα τής Ελληνικής του μεγαλοφυίας σπέρματα, ήγνοούμεν. "Οτι έδώ ό γείτων Νεοπλατωνικός Προχριστιανισμος έγένετο ή χρυσή και ουράνιος καΊ ασύλληπτου Κυανού γέφυρα τής Άποκαλύψεως του θείου "Ελληνικού Λόγου έπί τής Γής προς δόξαν του, ήγνοούμεν. "Οτι έδώ ό Ιουδαϊκός "Ελληνισμός έγένετο ό ευγενέστατος τροφεύς τοϋ Ναζωραϊκοϋ πνεύματος και ό αναλυτικός ή συνθετικός κατ' έναλλαγήν παράγων τής μεγάλης φιλοσοφίας τής Αγάπης τοϋ κόσμου, ήγνοούμεν. "Οτι έδώ ή "Ελληνική φυλή εϊπερ ποτέ ή άλλου εδοκιμάσθη έν μαρτυρίοις και βασάνοις και αϊμασι, διά να θριάμβευση ώς Εύαγγέλιον πρώτα, ώς Χριστιανισμός, ώς Παυλιανισμός, ώς Εκκλησία ύστερα, ήγνοούμεν. "Οτι έδώ υπάρχει και ζή και παλαίει, ή άγχεται σήμερα ή νικα αύριον ή μαρτυρεί κ' έκ του μαρτυρίου της διαρκώς, ώς ό φοίνιξ έκ τής τέφρας του, άναγεννάται μία δράξ Στοατιωτών του Χριστού, ύπό τό ράσον. τήν παλληκαριά τής πυγμής και τήν παρήγορον του Σταυρού ελπίδα φερόντων, υπέρ μιάς έως περάτων τοϋ Γένους Αναστάσεως, ήγνοούμεν.

Ή σημασία, λο'πόν, τής εκδρομής αυτής, τής πρώτης, είναι υπέροχος, ανωτέρα παντός υπολογισμού διά το μέλλον. Τήν στιγμήν καθ' ην έβροντοφωνήθη, ότι *ό Ελληνισμός οήμερα, χωρίς τά ιδεώδη της Όρϋυδοξίας, χάνεται,* και έπιστεύθη τούτο, τήν στιγμήν εκείνη ν ή πρώτη εδόθη έλπ'ις τής σωτηρίας του και ώς φυλής και ώς έθνους και ώς θρησκείας και ώς γλώσσης και ώς παραδόσεως και ώς πατρίδος.

Άλλοτε διά τόν Έλληνισμόν εϊπομεν ότι *'.ξεχριστιαν'ισ&η δυστυχώς, άντι δ Χριστιανισμός νά* ***έλληνοτκΗη&η,*** διά νά ζή νϋν *φυσικώς,* άνευ κινδύνων και άνευ σπασμών και μετά μεγάλου μέλλοντος. Σήμερα όμως ή διά τοϋ Άγιου Τάφου συγκρατουμένη Όρθοδοξία αυτή, λέγομεν ότι δείται υποστηρίξεως μεγίστης, ακόμη και έως αίματος, διά νά έπιτελέσωμεν τήν μεγάλην ημών έκπολιτιστικήν άποστολήν έν τω κόσμω.

Τίς θ' άντιλέξη, λοιπόν, ότι ό αιώνιος Θεός τής "Ελλάδος μάς έφερε ζηλωτάς έδώ, διά νά κηρύξωμεν ένα τι σιωπηλόν κήρυγμα ενθαρρύνσεως είς τόν υπέρ τής Όρθοδοξίας χάριν τής φυλής μας μέγαν αυτόν αγώνα, τίς ;

« Δεντε και άναβώμεν είς τό δρυς τοϋ Κυρίου και είς τόν οίκον τον θεού Ιακώβ, και άναγγείεϊ ήμίν τήν όδον αϋτοϋ, και πορευαόμεθα έν αϋτ$. ' Κκ γαρ Σιών έξελεϋοεται νόμος, και λόγος Κυρίου έξ Ιερουσαλήμ».

ΗΖΑΪΑΕ

'Επί τοϋ σκάφους, ευθύς ώς έπέβημεν, ήσθάνθηυ.εν έως τοϋ μετώπου μας τήν μεγάλην ύψηγορίαν τών Παθών, έκ

Παλαιστίνης πνέουσαν. Λειτουργία; οί "Ελληνες ημείς έτελεσαμεν εις τό κύτος του και προσηυχήθημεν κ' έκλαύσαμεν και ήλπίσαμεν. . . . Ήγαπήσαμεν αλλήλους κ'έν όμονοία ώμολογήσαμεν αδελφική τό μεγαλείον τοϋ "Ελληνος Εσταυρωμένου. Λόγους θερμούς, εϋέλπιδας, πατριωτικούς έξεφωνήσαμεν.Όχι άπό τούς τών κεκρακτών εκείνων, οϊτινες φιλοτεχνούνται <$ιά νά ϋφαρπάσουν μίαν πίστιν ή έν ονειρον, εκείνων, οίτινες εκμεταλλεύονται αυτούς δημοκοποϋντες, άλλ' άπό εκείνους οϊτινες, όσον και αν ήσαν ξένοι προς τής φυλής μας τό είδωλολατρικόν δαιμόνων, συνεκλόνουν βαθύτατα τάς ευγενεστέρας τής καρδίας ίνας, άνετάρασσον όλα τής αύτοσυντηρησίας τής φυλής μας τά καθευδοντα ένστικτα, και διά τοϋ Χρίστου τοϋ Μεγάλου έπίστευον έπ'ι την δεδοξασμένην Άνάστασιν τοϋ Γένους μας . . .

ΚαΊ εϊχομεν ώς σύμβολον ύπερφυές μίαν όλικήν έκλειψιν τής Σελήνης, ολίγας ώρας πριν ή πατήσωμεν τήν γήν τής ποιήσεως. Ώς σύμβολον ότι, όπως αύτη θνήσκει έν τω Ούρανώ βραδέως και ύπό σιγηλοϋ μεγαλείου περιβεβλημένη, διά νά έπιλάμψη, πλειότερον επιθυμητή, και άναζήση, πλειότερον ωραία, και ό "Ελληνισμός μας, ούτω, αποθνήσκει και άναζή διά τών αιώνων όλων, χωρίς ποτε καμμίαν ήμέραν συντέλειας τοϋ κλέους του. συντετριμμένος σήμερον, διά νά θριάμβευση αύριον, σκοτεινός σήμερον καί κυμαγωγούμενος είς πόντους απελπισιών, διά νά επιφανή φαεινός αύριον καί ισχυρός είς πελάγη ατέρμονα ελπίδων αιωνίου δόξης . . . .

Άνήλθομεν τό Μοναστήριον τής Ίόππης μειδιώντες έ'να αγνωστον έως τότε είς ημάς μειδίαμα. Ευθύς ένας παλμός άνεκυμάνθη εις τόν αιθέρα φιλοξενίας ιεράς. Όχι άπό τάς φορτικάς έκείνας, αϊτινες περιφράσσουν τήν έλευθιρίαν καί τήν αύτοβουλίαν δένουν. Άλλ' άπό έκείνας αϊτινες τήν ψυχήν μέ Κυανοϋν δυναμώνουν καί γλυκύτητας.

Δοξολογία μέ Πολυχρόνιον, αγνότατα "Ελληνοπρεπές εις τάς άπομεμακρυσμένας αύτάς χωράς τής Ανατολής, τάς μυστικοπαθεϊς καί δούλας, προσφωνήσεις συγκινητικαι τοϋ Ηγουμένου καί αντιφωνήσεις ές Ελευθέρων "Ελλήνων, προσρήσεις, διαχύσεις, δεξιώσεις, ό',τι καλογηρικόν εύμορφον και ό,τ: μοναστηριακόν εμπνευσμένο ν, — μόνον ό μή ζήσας έν τή Δούλη καί μή δοκιμασθείς δέν δύναται νά στάθμιση πρεπόντως τί αξίζουν έν τή ωραία των αυτή Ανατολή είς τάς καρδίας μας . . .

Όλων ! Εκείνων πού πρώτην φοράν τήν θεωρόν δακρυσμένοι άνέβλεπον επί τού πελάγους, καταχέουσαν τό πρώτον νϋν είς τούς πόδας τής Άγιας Γής προσκυνήματα καρδιών "Ελληνίδων, καί ημών πού πρώτην φοράν έσφίγγομεν χείρας θερμουργούς άπό άρχαίον χριστιανικόν μεγαλείον καί άπό τά δώρα όλα μιάς ξενίας γλυκείας.

Μετά τεσσάρας ώρας είμεθα είς Ίερουσα7//;μ. Άνεβαίνομεν όλοι μ' έ'να λάμποντα πόθον είς τά στήθη. "Ω ! πώς θά ήθελα νά άνεβαίνομεν ώς ό ποιητικός εκείνος Ίησοϋς, διά τό παθεϊν υπέρ τών Πατρίδων τοϋ κόσμου . . . . Είς τήν κάτω "Ιερουσαλήμ οί "Ελληνες ημείς, άντί είς τήν Άνω, ώς ό θείος εκείνος Διδάσκαλος, μέ μέλι άποστάζοντα ωραίων λόγων τά χείλη μας, συνανεβαίνομεν όλοι. Καί θά ήθελα με σπάθης κλαγγήν κρυφήν καί μ' ένθουσιασμον ελεύθερον, ώς θύματα υπέρ τής κάτω αυτής Πατρίδος τού "Ελληνος Λόγου τοϋ Ίησοϋ, άγωνισταί ρασοφόροι τοϋ μέλλοντος όλοι εκεί, έως θανάτου αφιερωμένοι είς τοϋ Γολγοθά τόν βωμόν, ώ ! πώς θά ήθελα νά άνεβαίνομεν είς "Ιεροσόλυμα ! . . .

Έφθάσαμεν. Είς τόν σταθμόν οί ευφραδέστεροι, οί ευγενέστεροι τής υποδοχής τής ρεμβωδεστέρας ξεναγοί μάς άνέμενον εντεταλμένοι. Είς τά στόματα των είχον χρυσά έπη καί είς τάς καρδίας των λευκούς παλμούς. Άντεφωνήσαμεν καί ημείς μέ κύματα φθόγγων χαρμόσυνων, μία φρικίασις ότι πατοϋμεν τά έπηγγελμένα εδάφη τών άποκαλυπτικωτέρων, πού είδεν ό κόσμος, θαυμάτων, άνεχύθη τρυφερά είς τό σώμα μας. καί είς μίαν της δόνησιν, τήν ίερωτε'ραν. ένθεοι όλοι, προς τό Άγιον τού Διδασκάλου Σκήνωμα ευθύς έχωρήσαμεν.

Προ τής σεπτής του Πύλης, ώσεί "Αγγελος καταβάς διά

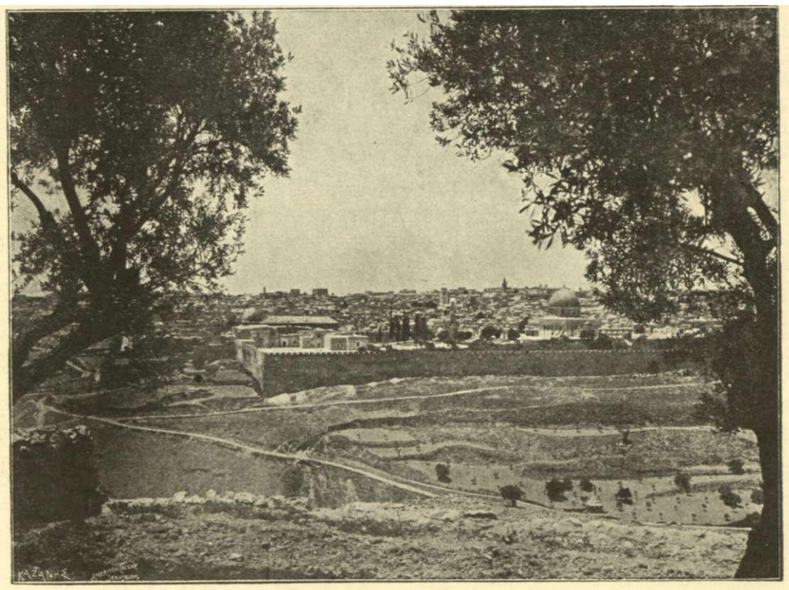

Η ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΟΡΩΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΤΩΝ ΕΛΑΙΩΝ

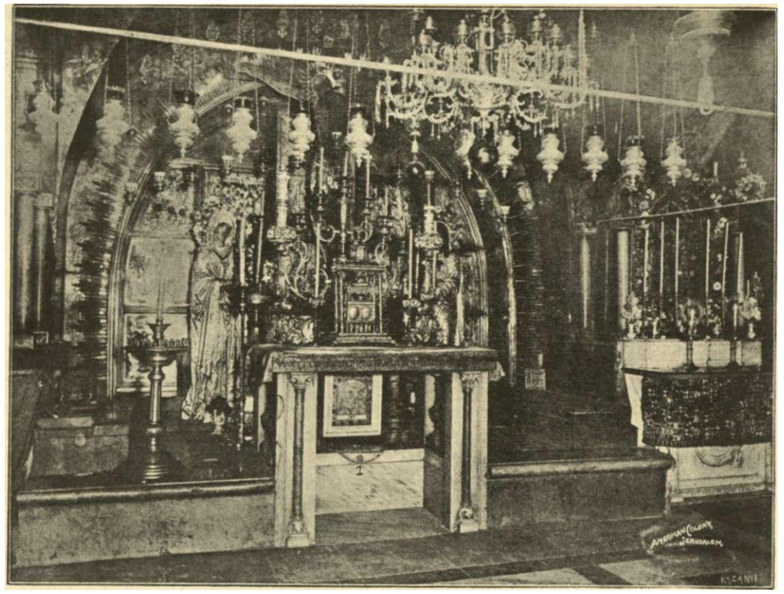

Ο ΓΟΛΓΟΘΑΣ

/. Ό Τάπος ένθα iori/h) ό Σταυρός.

ν '., άποκυλίση κάποιον μυστηριώδη άπό τάς ψυχάς μας λίθον, έπεφάνη μελισταγής άνήρ. Κατέγνωσε δικαιότατα ημών λήθην με τήν άπαλωτέραν φράσιν που 0' ανεύρισε-/ άγιοταφικός ίερωμε'νος, λήθην Εκείνου, όστις δι' ημών τών Ελλήνων πρώτων εύηγγελίσθη τήν τελείωσιν του μεγάλου έν τω κόσμω έργου του. Κύκλω τοΰ τάφου Του ώ; τέκνα του απόδημα άπό μακρού, είμεθα εκεί. Κάτι έσπαράχθη μέσα μας, ότι τον Τάφον αυτόν, τόν εύγενέστατον αυτόν πόλον τής Εκκλησία: μας, προς όν, ποντοποροΰσα, ήτένισεν ευελπι πάντοτε διά τών αιώνων, ότι τον Τάοον αυτόν τόν κενόν ήλθομεν νά πληρώσωυ.εν ημείς μέ τήν άγάπην μας και μέ τάς ελπίδας μας. . .

Μία σιγή ήρμοζε μετανοούντων εις τής λήθης, όπερ μάς έπεσείσθη, εκείνης τό φάσμα.'Αλλ' οί αιώνιοι τών διαμαρτυριών "Ελληνες ημείς, τήν σιγήν αυτήν έρρήξαμεν, κ' έδρέψαμεν μεν ίσως ένα έπι πλέον καρπόν ρητορείας, άπωλέσαμεν όμως μίαν ώραίαν κ' εύάρμοστον και ρεμβην στιγμήν σιωπής.

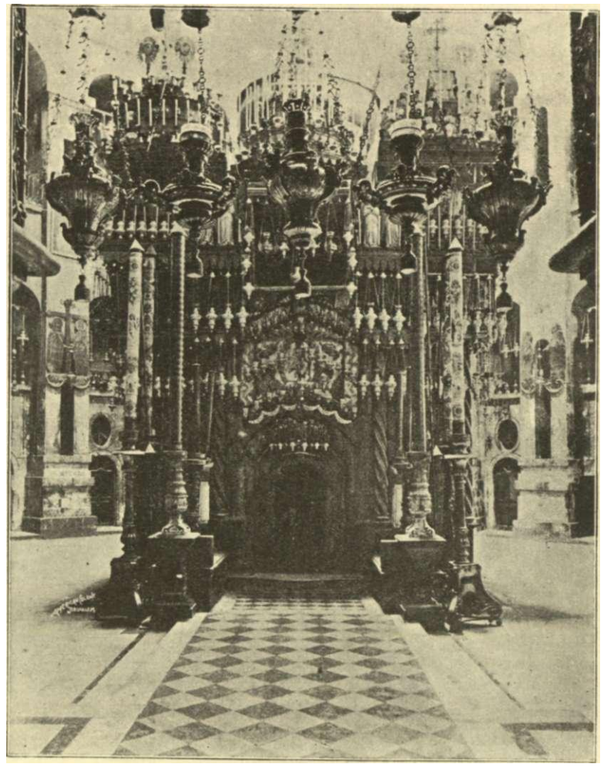

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΚΟΥΒΟΥΚΛΙΟΝ

'Ελιτανεύθημενείτα, αφού έπεκολλήσαμεν χείλη φρίσσοντα έπι τής πλακός, ήτις απέκρυψε τόν Ήλιον ενός ουρανίου έρωτος, έλιτανεύθημεν αργά-αργά και μετά κατανύξεως. συναναμέλποντες μετά τών ιερέων αίνους προς την δόξαν του, όλον τόν Ναόν, λιτανευτα'ι λευκοί, περιήλθομεν. και μ' ένα κλόνον εις την διάνοιαν τήν σκεπτομένην επί τών μυστηρίων του και μ' ένα σπασμόν εις τήν καρδίαν τήν λατρεύουσαν κάθε 'Ωρχΐον, άπεσύρθημεν, άναμένοντες μίαν τινά 'Ανατολήν φωτεινοτέραν ποιήσεων και καλλονών τήν επαύριον...

Β

»Ός ξωηφόρος, ώς Παραδείσου ωραιότερος, όντως και παστάδος πάσης βασιλικής άνακαινίζεται λαμπρότερος Χριστέ ό Τάφος Σου».

ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Έν σώματι τήν πρωίαν παρευρε'θημεν εις τόν Ιερόν Νιπτήρα, και εις τα Αωδεκα Ευαγγέλια, τήν έσπέραν. Δώδεκα άρχιμανδρίται υποδύονται τούς Μαθητάς, έξ ών, ώς μή ώφειλεν, ό Αρχιμανδρίτης ό 'Ρώσσος, τόν Πέτρον, και ο Πατριάρχης ή ό Τοποτηρητής αυτού, τόν Ίησούν, "Εναντι άναγινώσκει μεγαλοστόμως ό Διάκονος πάν δ,τι σχετικόν μέ τήν σκηνήν τής ευγενούς αυτής ταπεινώσεως τού Ναζωραίου, και εις έκάστην του περίοδον ανταποκρίνεται τελών ό φαινόμενος Χριστός αυτός, νίπτων τούς πόδας.

Ή σκηνή αύτη ενέχει κάτι τό ύψηλώς, τό θείως μελ^οδραματικόν. Ή ταπεινοφροσύνη εξαγγέλλεται, ούτω. ενώπιον πάντων πανηγυρική, και όταν άναλογισθή τις τάς περικλεείς έκείνας τής "Ιστορίας μας ημέρας, καθ' άς Αυτοκράτορες Βυζαντινοί έκαμπτον τό γόνυ περιεζωσμένοι τό λέντιον προ δώδεκα ταπεινών πτωχών τής Αυτοκρατορίας των, κα'ι άναλογισθή τής Βασιλευούσης, έκτοτε, τόν Πατριάρχην ϊερατεύοντα πρώτον, τήν ίεράν αυτήν κληρονομιά* τής Παραδόσεως, δεν δύναται ή νά αίσθανθή μέσα του κ/τι ώς τοΰ Δαυίδ συντετριμμε'νον και τεταπεινωμε'νον, κάτι που έως 'Άδου καταβιβάζει όλα τά μεγαλεία τού κόσμου, διά ν' αστράψουν στον κόσμον, πλέον ή αστράψουν, έπειτα ώς μεγαλεία. . . .

Είμεθα εν σώματι εκεί γύρω. Κα'ι όλοι-όλοι προς ημάς ήτένιζον μετ' ευφροσύνης ότι ήςιώθημεν ν άπολαύσωμεν τελετών, αϊτινες εγκλείουν τάς μαγικωτερας ακτίνας τής ποιήσεω; τών εγκόσμιων.

Κα'ι ήρξαντο αί επισκέψεις άπό τά Πατριαρχεία μετά τήν τελετήν ευθύς. Επισκέψεις τρυφεραί, χνοώδεις, σαν κάτι αγαπημένης φίλης πού χαιρέτα και φεύγει. . . . Επισκέψεις μέ νοικοκυροσύνη αρωματισμένα; κα'ι με έπιείκειαν. Επισκέψεις πού τά φιλεύματα δίδονται αφελέστατα ώς προς φίλον φίλος, και αί αναχωρήσεις σφραγίζονται μ' ευλαβή φιλήματα έπι τών μετώπων.

Εκεί, εις τά ιερά των δώματα, ήννοήσαμεν, εκεί ήσθάνθημεν έως μύχιων ότι είμεθα τέκνα άδελφά μιας κα'ι της αυτής Πατρίδος. Κοσμοπολίτικη διάνοια, πέραν τών Πατρίδων του κόσμου φαντασία ριζοσπαστική, υποτάσσονται εις τά εδάφη ταύτα, κα'ι αύται, χωρίς νά θέλουν, εις ένα τι ιδανικό ν μιας Μεγάλης Ελλάδος. Ύπό στέγην είσαι Έλληνικήν. φιλείς "Ελληνας και προσαγορεύεις "Ελληνας και Ελληνιστί μειδιάς κ' Ελληνιστί λαλείς κ' Ελληνιστί ξενίζεσα'.. Ε! μάτην άλήθειαν, κ'εάν δεν τ'άγαπας αυτά όλα ώς τις ανήκων εις Πατρίδα, τ' αγαπάς ώς ποιητής, ανήκων εις τά ωραία γράμματα.

Τό φως των παντού τό βλέπεις, λάμψεων μεστόν. Κα'ι μία καλλιτεχνική ψυχή δέν δύναται ή νά τ' άποδρεψη πανταχού, ώ! έκεϊ προ πάντων ένθα δύο ευγενέστατα εις αιώνας ιδεώδη εναγκαλίζονται, *δ Ελληνισμός και δ Χριστιανισ/ιός μας.*

Και ή Κανδήλα έκρεμάσθη εις τόν Γολγοθάν. Αιωνίως εις τόν Γολγοθάν! Οί Ναύται πέρυσι, ώς είσήλθον, πρώτον εκεί άνέβησαν. Και πρώτον εκεί προσηυχήθησαν.

Έκεϊ, ώς αϋτο'ι και ημείς, σάν χαμένοι στ άγνωστα και στά μυστικά, μέ δειλά τά βλέμματα, μέ θαμβά τά σκέν.ματα .... τί σιγά! κα'ι τί ήμερα! κα'ι τ: γλυκασμένα! . . . Ως αυτοί κα'ι ημείς, ουράνιοι, μέ τά ήμίφωτα εκστατικοί .... μέ τά λυκόφωτα τού θείου τρομαγμένοι ήσυχα, σάν πεταλούδαις μέσα εϊς άνθη ελπίδων, πού έξεψύχησαν. . . . Ως αυτοί και ημείς, δλοι! Ολοι! μέ χαινούσας αβύσσους πόθων μέσα μας .... χίμαιραι πού χουν φτερά στά μέτωπα και σίδερα στά πόδ}α .... όνειρα στο Χάος σκορπισμένα. . . .

Κα'ι ή κανδήλα έκρεμάσθη εις τόν Γολγοθάν. Αιωνίως εις τόν Γολγοθάν! Τάς γραμμάς αύτάς σύρω ύπό κυματισμένην νύκτα άπό κύματα — βουνά ερώτων προς τήν πίστιν *μου* . . . 'Γπό τό φώ; τ' ώχράν κανδήλα; μαυρισμένης, εσω, και ύπό τόν τρόμον, έξω, ενός άδηλου μέλλοντος — νεκρού κχταστεριζομενου άπ' τά Ουράνια—νανουρίζομαι, γράφων, άπό τό προς τόν θεόν τόν Παγκόσμιο ν, ώς θυμίαμα ευγνωμοσύνης άνερχόμενον, άσμα τού Μουεζίνη. . . πέραν. . .

Ψάλε, ψυχή μου, ψάλε τήν άδυναμίαν σου .... και ύμνησε γλυκά τήν μεγαλωσύνην Του κ εις γλώσσαν πού σ' αίν-.άτωσε. . . .

1

Άλλΐχ άχμπίρ, Άλλα/ άχμπιρ,
αι. γάντον ενλά ιλα - α ιλλα Άλλάχ

Τό "Εθνος τών τεθλιμμένων ημείς είμεθα έπι τής σκηνή; του κόσμου, αιώνια. . . . Κ' αιώνια είμαρμε'νον είναι, αιώνια ν' άνυψούμεθα. Προς τόν θεόν αυτοί. Προς τόν αίώνιον Γολγοθάν ημείς! Κυρίαρχοι αύτο'ι πιστεύοντες, όταν στρατεύωνται. Μάρτυρες ημείς άπιστούντες, δταν πολεμώμεν . . . Τόν Λόγον ημών ώ! έάν είχον εκείνοι! θά ήσαν οί θριαμβευτα'ι τού κόσμου. Τήν πίστιν αυτών ημείς οί τόν Λόγον έχοντες, έάν μετά λόγου εϊχομεν ημείς, θά είμεθα οί πρωταγωνιστα'ι τών εγκόσμιων τυχών όλων.

Ναί! Τόσον έν τή Ιδέα, όσον έν τη Πράξει. Έν τή Ιδέα, όταν φιλοσοφούμεν, άπό τά αιθέρια Του τόν θεόν έλκύοντες. . . . Έν τή Πράξει, ό'ταν επίγειοι ήγωνιζόμεθα υπέρ ενός μόνον παγκοσμίως Ελληνικού μεγαλείου . . .

Και ή κανδήλα έκρεμάσθη εις τόν Γολγοθάν. Αιωνίως εις τόν Γολγοθάν! Έτσι ένστιγματικοί έκεϊ, ώσε'ι ύπό χείρα άόρατον φερόμενοι, σάν μαγευμένοι, έκ τών θόλων του τήν άνηρτήσαμεν, διά νά φωτίζη τά κλαίοντα ιδεώδη μας. . . . "Ετσι ήχθημεν έκεϊ μέ τ' αφιέρωμα μας σάν φαντάσματα πού φιλοδοξούν νά περισαρκωθούν τήν Δόξαν κα'ι νά ζήσουν, έ'τσι πλατωνικοί αιθέριοι, ώσε'ι διά νά ένθυμηθώμεν ότι μόνον μέ τάς αγωνίας τού Γολγοθά και τ' άλγη θά δρε'ψωμεν τήν 'Αθανασίαν μας. . . . 'Ως ήωρείτο υπέρ τόν θεομάρτυρα εκείνον χώρον, τεθλιμμένη παρηγορήτρια τών ψυχών μας, ή κανδήλα αυτή, θ' άναδίδη ένα τι σέλα; ευχαριστιών πρός τόν Χαζωραίον - "Ελληνα δι'ό,τι πρός τούς στρατευόμενους αυτού; καλογήρους θά έμπνέη εύελπι και μεγαλεπήβολον υπέρ τού Γένους.

Δέν τήν έχορταίναμεν βλέποντες. Ηύχαριστούμεθα μέ την ώραίαν. μέ τήν γλαυκήν όδύνην της. ... Αί τιμαί αίτινες μας άπενεμήθησαν έκεϊ, νά ίερουργήση ό δαιμόνιος "Αργός τής παρακαταθήκης τής εθνικής αυτής, γλυκά νά ψάλουν αί Ώραι τού Επιταφίου, Επιταφίου, όστις θά ήδύνατο ίσως τόν θάνατον νά συμβολίση τής φυλής μας, έάν έσυμβόλιζε κα'ι τόν θάνατον τής άειζώου τού Ιησού θρησκείας, ό λόγος ό εκφωνηθείς έκεϊ έξ Ελληνικών χειλέων, τίνων άδιάφορον κα'ι πώ;.—• ολαι αί τιμαί αύται περιίπταντο ώς τόσαι χελιδόνες έαρος περί τό ανάθημα μας, αόρατοι και μυστικαί κα'ι θείαι. . . .

Και κατήλθομεν μέ τήν συντριβήν εις τήν καρδίαν μας κα'ι πάλιν, μέ μίαν κρυφήν εις τό με'τωπον σκέψεως ευχήν: ώ! πότε, πότε θά παύσωμεν οί "Ελληνες ημείς ανερχόμενοι εις τόν αίώνιον Γολγοθάν των αγώνων και τών μαρτυρίων υπέρ τοΰ Γένους μας! . . .

Σείλνο'ι κα'ι πάλιν τήν έσπέραν άλλο θανάτου σκήνωμα περιεβάλομεν. Τόν τάφον Του. Τό Ίερατεϊον άδον επιτάφια, ημείς συνάδοντες αύτώ με κάποιαν εύφροσύνην πένθιμον, ο Πρόξενος μέ τό ευφυές και άντάξιον τής έντο).ής τής αναστεθείσης αύτώ με'τωπον. συμπαραστάτης επίσημος τών πόθων

μας, γύρω Του όλο; έθρηνούμεν τον λευκόν Εκείνου θάνατον, διά ν' άπολαύσωμεν έγκαροιώτερον τήν κυανήν Του 'Ανάστασιν. Άνβΐΐ άνιρρίπτοντο bri τού σκήνους Του επιτάφια, τά άσματα μας. "Ελεγοι παθητικοί μάς συνιοόνουν, καί προαπηλαύομεν, μέσα εις τό άπαλόν εκείνο πλαίσιον τού άλγους, των αναστάσιμων ωρών της επαύριον, τούς έλέγους σιγανά αρμόζοντες. . . .

« Φωτίζον, φωτίζου ή Χέα Ιερουσαλήμ...»
'Νυν πάντα πεπλήρωται φωτός, ουρανός τε και γή και τά καταχθόνια».
Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Άλλά το φώς, τό "Αγιον Φώς, άγγελος των ωρών της •/αράς αυτών, θ' άνέβλυξε πρώτον. Ό Λεσπότης θά τό άπέμασσε ίάνθινον έκ της φρικτής πλακός και μία φωνών χριστιανική είδωλολατρεία θ' άνεβρόντα έως τών θόλων άνω, τον θρίαμβόν του.

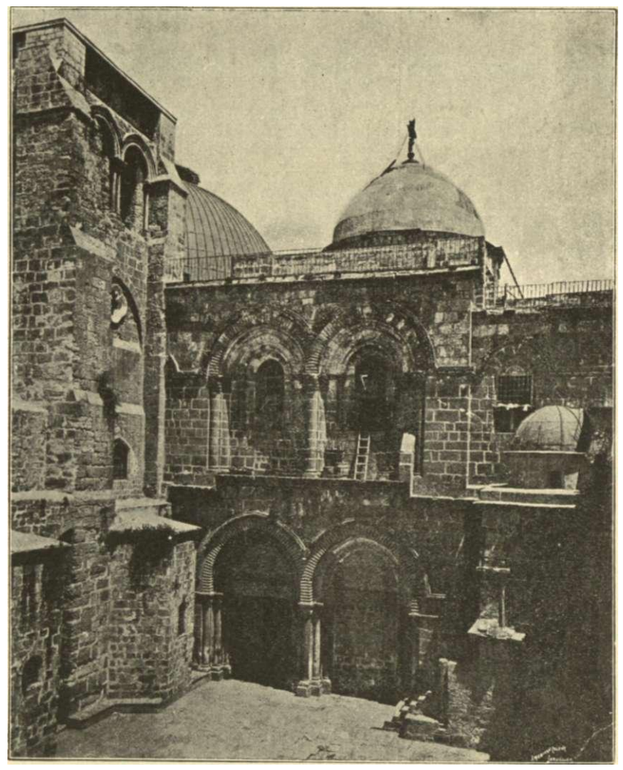

Η ΠΡΟΣΟΨΙΣ ΤΟΤ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Σφραγισμένος ό Τάφος τήν πρωίαν επισήμως ύπό τού Τούρκου διοικητού αναμένει τήν στιγμήν τής λάμψεως. Ό Άρχιερεύς εισέρχεται καταφιλούμενος άπό χιλιάδας βλέμματα. Τό Φώς άναρπάζεται μυστικόν καί άόρατον. Και έξωθεν χιλιάδες δώδεκα καί πλέον πιστών αναμένουν εναγώνιοι τήν Ανατολήν του. Είναι ή στιγμή κρίσιμος, τού Πατριάρχου τών Αρμενίων επί τόπου εκεί οιεκδικήσαντος πολλάκις τήν τιμήν αυτήν, άλλά ματαίως. Χιλιάδες Αράβων έξωθεν Ίστανται ορουροί στιβαροί τού μεγαλείου της.

Αίφνης έκ τής μιάς τών *ούο* οπών. αιτινες ένθεν καί ένθεν τών εκατέρωθεν τού άγιου Κουβουκλίου τοιχωμάτων χαινούν, αναδεύεται χειρ ιερά, κρατούσα λαμπάδα διάφλογον. 'Αναρπάζεται ύπό τού έξωθεν ισταμένου τών Όρθοδοξων ιερέως έδώ, ύπό τού Πατριάρχου τών Αρμενίων αντιθέτω-, κ' έν άκαρεί. ώς διά μαγείας, ό Χάος όλος φωταγωγείται πανοραματικώτατος έως τών Ουρανών του.

Τής Χαλιμάς τά μυθικά παλάτια, πού ένας θαλπερός έρως τά πυργώνει σέ καροιαΐς πού έπαθαν, σέ φαντασίαις που ήνθισαν άπ' όλα του τά φώτα καί τής εύμοροιαΐς, ταχυτερον δεν φωταγωγούνται καί δέν ακτινοβολούν καί δεν άστράπτουν, ή όσον τό τέμενος αυτό ύπό τά φώτα τής πίστεως εκείνα, ύπό τήν λάμψιν έκείνην τής λατρείας, ύπό τους θαμβοϋντας εκείνους πανηγυρισμούς καί διθυράμβους προς τόν Ούράνιον, τόν. όν φαντάζονται, εκείνον μέγαν Μυσταγω- Ερωτος.

καρποί τά φώτα άποδρέπονται παντού. Σάν φιλήματα γλυκά ωραίων γυναικών άναπίπτουν αί ανταύγεια; των εις τά χείλη πού ύποτρέμουν άπό προσευχάς αγάπης καί μειδιούν άπό ήδεΐαν έκστασιν καί άγνεύονται άπό Παραδείσων αγιότητα . . .

Τριακόσια: πεντήκοντα χιλιάδες φλογών σκορπίζουν καθ'όλα τά σημεία τάς λάμψεις των. "Εχετε ΐδη άνθοκομοϋντα δένδρα, κατά τό φθινόπωρον καταιονούντα τ' άνθη των επί τάς καρδίας καί επί τά μέτωπα ερωτευμένων ; "Εχετε ΐδη άναλικνίσματα ξανθά άλωνισθέντων σταχυών στ' αλώνια, πώς άναπίπτουν σάν χρυσή βροχή έδώ οί πυροί των καί πώς σάν χρυσά μετέωρα εκεί αί αύραι αρπάζουν έπί πτερύγων τήν καλάμην των ;

"Ετσι άπό παντού, άπό τούς θόλους, άπό τούς μύακας, άπό τάς κανδήλας, άπό τούς πολυελαίους, άπό τάς μετόπας, άπό τά διαζώματα, άπό τάς κρύπτας, άπό τούς άμβωνας, άπό τάς αψίδας, άπό τάς στοάς, άπό τούς πινσούς, άπό τάς κλίμακας, έτσι τό φώς, μεταλαμπαδευθέν, έτσι ραδινό ν, έτσι χρυσοΰν, έτσι φοινίσσον, άνέπιπτε σάν χρυσόκονις παντού, ελάυπρυνεν εικόνας, έφώτιζε μέτωπα, κατηύγαζε νάρθηκας, ώράΐζε πύλας,έπλαισίου ωραιότητας, ένηγκαλίζετο ιερά, βωμούς, άμφια, σταυρούς, τρούλους, προσκυνήματα, ήωρείτο ώς φωτονεοέλη, έκυματίζετο ώς πόντος πύρινος, δ'.έτρεχεν ώς ποταμός χρυσόχρωμος,είλίσσετο, έξειλίσσετο,άνειλίσσετο, άνΞίρπεν,έβάδιζεν,άνή:-χετο, ύφείρπεν, έθώπευεν, έφύσα, έρριπίζετο, έλικνίζετο, έσπειρούτο, έλειχεν, έκάμπτετο, έτσι αί φλόγες του, αί γλώσσαί του, ώς τόσαι δρακόντων γλώσσαι φωτειναί, εξ όλων των εσχατιών καί ες ολων τών μυχών κ' ές όλων τών σπλάγχνων τού Ναού, ετσι από περάτων εως περάτων, κατεχιονίζοντο άβρά, μαλθακά, μακάρια, έτσι σάν άνθη, πύρινα άνθη, έτσι σάν ραδινοί πυροί πού προς τήν Γήν τούς σύρει ή αγάπη. . . .— ένώ άνηρπάζοντο προς τά ύψη οί καπνοί ωσάν τελώνια, ένώ ένεφελουντο οί Ουρανοί, καί έσκιάζοντο οί γλόμποι και άνεδ;νούντο ύπό τάς ριπάς φαιαί καί σπινθηρίζουσαι τόσαι τολύπαι κάπνιναι, καί έτσι μία φαντασμαγορία μαγευμένη ώσεί ύπερφυών Κολάσεων και Παραδείσων έσυμβολίζετο δεινή, ένα τι είώωλον τής Δευτέρας Παρουσίας έκ φλογών καί μύρων καί ανθρώπων, τών Κολάσεων άνω με τά ερέβη των, τών Παραδείσων κάτω μέ τά φωτά των, ώ ! τί Κολάσεων ανθρωπίνων μέ τάς αβύσσους των εις τήν διάνοιαν, ώ! τί Παραδείσων εξωτικών μέ ώκεανοκόσμους στάς καρδίας των . . .

Παρανάλωμα τού πυρός του μαινόμενου αυτού νομίζεις

ΑΙ ΟΧΘΑΙ ΤΟΥ ΙΟΡΔΑΝΟΥ

ότι θά γείνγ, όλος ό Ναός. "Εκαστος κρατεί λαμπάδα, μέ δάδα φαντάζων 'Εστιάδα άρχαίαν, άπό κεριά δέσμην δηλαδή, Οσα τά έτη τού Χριστού, κ' έκαστος άνασείει μ;γαλωστί αυτήν, κ' έκαστος, ώσεί αρχαίος βροντόφωνος Κορύβας. εξαγγέλλει διά φωνών καί αλαλαγμών έως τών απωτάτων θριαμβευτικήν τήν δόξαν Του.

ΚραυγαΊ διάτοροι, κραυγαί άναστατικαί, πανηγυρίζουσαι, παρά τόν Πατριάρχη ν, καί τόν Σουλτάνον ές όλων τών Αράβων, εϋχαί καί έναβρύνσεις στιχηραί καί εμμελείς, εις τήν διαπασών επιβοούμεναι, νομίζεις ότι θά θραύσουν μέ τόν βρόντον των τό καταπέτασμα, καί ότι Ρωμαίος τις θριαμβευτής τώρα νά! εκεί είσήλασε τροπαιούχος, χιλιάδων πλήθη σύρων όπισθεν του, ώς με κερατίνας έξυμνούντων σάλπιγγας, άθλους καί τροπάς καί τρόπαια.

Χιλιάδες Ρωσσίδων, χιλιάδες Ρώσσων, χιλιάδες ιθαγενών, Αράβων Βεδουίνων ή Φελάχων, άλλων έκ Λιβάνου, άλλων έκ Βηρυτού ή Ναζαρέτ ή Βηθλεέμ ή Δαμασκού, έκ των εσχατιών τής πέραν τού Ιορδανού χώρας, έκ των εσχατιών των Συριακών καί Αραβικών ερήμων, χιλιάδες ανθρώπων *αδυνάτων* κρατούν τήν πίστιν των εις χείρας έπιδεικτικήν καί φρίσσουσαν, ωσάν ν' απειλούν μ'αύτήν καί μέ τάς φαύσεις της καί μέ τά κύματα της καί μέ τήν ευφροσυνην της τα Σύμπαντα !

ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΑΙΑ ΕΚ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ ΤΗΣ ΓΕΘΣΗΜΑΝΗΣ

Αρχαίοι Προμηθείς, οί φανατικοί αυτοί φαντάζουν Ικιΐ Ολοι, έτσι μέ τάς δαδάς των. Σύμβολα τού υ.έλλοντος πολιτισμού τού κόσμου. Πολιτισμού μέ τούς αιωνίους του σκοτεινούς καπνούς καί μέ τά αιώνια του άκτινοβολούντα ωότα. . . . Αυτοί εδώ άνεύχονται μακραίωνα ζωήν εις τό Μοναστήρι τών Ρωμαίων :

Αλλάχ γιεχμι ντερ ιλ Ρονμ.'

Αυτοί εδώ έπεύχονται έτη μακρά εις τον Σουλτάνον :

Παδισάχ ταδκ γιασά .'

"Αλλοι προς τό βάθος, πέραν, θεώνται ιστάμενοι έπ' ώμων, ώσεί άκροβάται, καί ύπεραίρονται ούτωσί, άναδίδοντες τήν φωνήν των άπειρον καί ίσχυράν ώς θύελλαν

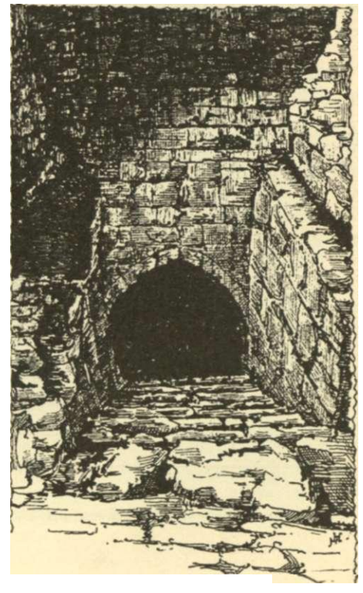

Η ΚΟΛΥΜΒΗΟΡΑ ΤΟΥ ΣΙΛΩΑΜ

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

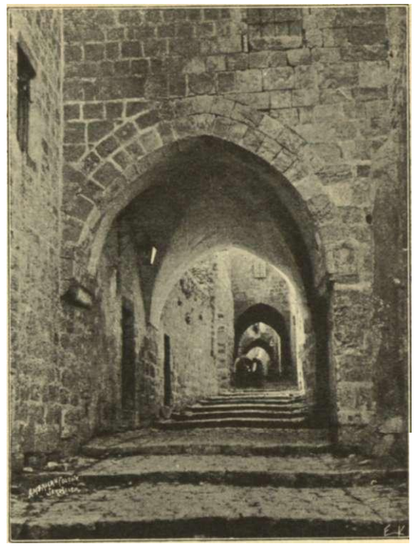

ΜΙΑ ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

παντού, και ολος, όλος ό Ναός φρίσσει, άναπάλλεται άπό κάτι τι τό ύπερφυσικόν και θείον εις φωνάς, φώτα, ψαλμούς, κινήσεις, κωδωνισμούς, ώοάς. διθυράμβους, βόμβους, ορικασμούς . . .

Τής Χαχόλας αυτή ή Ο'ψις, διατί τάχα φαίνεται σαν ν' άποπνε'η άγαλλίασιν άγγελικήν ; Συλλογίζεται τον θρίαμβον τής πίστεως πού θ' άρη, μεταφε'ρουσα τό Άγιον Φως αυτό εως των βορειοπολικών στεππών τής Σιβηρίας, τής Πατρίδος της. . . . Τοϋ Βερουτιανοϋ αυτού, διατί τάχα φαίνεται ούτωσ'ι άλαλάζον άπό χαράν τό πρόσωπον ; Προαπολαύει του θριάμβου τής λεβεντιάς πού θ'άρη, μετά τήν τελετήν παίζων τό δαμασκηνό σπαθί, κι' όρχούμενος και αδων, ενώ παίζει, ώδήν υπέρ τής Εκκλησίας του. . . .

Μέσω του περιβάλλοντος αυτού τού πολυτρόπου και θυμοειδοϋς, τού ειδωλολατρικού και θείου, τού άγριου και χριστιανικού, περα ό Πατριάρχης θριαμβευτικός, κρατών τάς λαμπάδας άνω. Οί ε* Ελλάδος ημείς, όσοι ε" ημών αδύνατοι ή ισχυροί εις τήν πίστιν, ευρισκόμεθα εις έκστασιν και εις σεβασμόν άφατον πρός τό Μυστήριον . . . . Τό Άγιον αυτό Φώς, ώ ! ίσως κολακευόμεθα τινές πιστεύοντες ενδόμυχα ότι είναι το Φώς τό ύπερκόσμιον τής Ιδέας, τής Μεγάλης Σοφίας τής Αγάπης τοϋ θεού Εκείνου, μέ τήν οποίαν έγέμισε διά λόγων Ελληνικών τόν κόσμον. . . .

Και φεύγομεν. . . . Φεύγομεν αργοί, τρομαγμένοι, αμφίβολοι, πλέον ή θεόληπτοι αυτοί εδώ, πλέον ή δυσσεβείς αυτοί εκεί, πάντες όμως μέ κάποιο δέος φεύγομεν, *δτι* τό μυστήριον τού Φωτός αυτό είναι άλλος θεός, πανίσχυρος νά συγκράτηση εις τήν πίστιν, άρα εις τόν έθνισμόν, χιλιάδας πιστών ομοφύλων εις αιώνα. . . . Και φεύγομεν. . . . Φεύγομεν ύπομελίζοντες στά χείλη ένα τι άρμονικόν συναίσθημα, ότι ή αίγλη του είναι πάντοτε ή παρήγορος δύναμις τοϋ Ελληνικού πνεύματος, θνήσκοντος ή ζώντος, όπερ και μετά τόσους αιώνων θανάτους ύπανατέλλει ές αεί έκ τών Τάφων τού Ελληνισμού, πυρφόρον. . . .

Ή Άνάστασις, ιδού εγγύς. Ώς σωκρατικοί την έκμαιεύομεν αρχαίοι, άνάγοντες δι' όλων τών οδών τής Αληθείας τήν έμφάνισίν της. Τόν Τάφον έκυκλώσαμεν και πάλιν, ώς εις τόν Έπιτάφιον, τήν νύκτα—άκτινωτον ές Ελλήνων δόξης έορταστικώτατον ! Χαρά και χαρά ! ότι τό *Χριστός ανέστη,* ώς "Εθνος θά ήκούομεν εκεί ελεύθερον, μάς κατέχει όλους. "Εως τέλους συλλειτουργοϋντες παρεμείναμεν. Τά πρώτα ή πρωία φωτεινά λουλούδια της με χάριν Έλληνικήν έσκόρπιζε έκ τών θόλων, και ημείς ακόμη, όλω και χαρά, όλω και μέ μέλι άβροεπών ωδών γλυκαίνοντες και γλυκαινόμενοι. ήγρυπνοϋμεν. . . .

Και ηύφράνθημεν ούτωσί στατοί επί μακράς ώρας ώς αγάλματα, ύπό τόν έρωτα τοϋ χριστιανικού Πυγμαλίωνος προς τήν Ελλάδα του λαλήσαντα έωθινόν τής Αναστάσεως τό άσμα. Και ηύφράνθημεν "Ελληνες και Έλλ.ηνες μαζί, Άγιοταφίται "Ελληνες, έξ Ελλάδος "Ελ7,ηνες, ιερείς και αρχιερείς και διάκονοι και μοναχοί, πλούσιοι και πένητες, υψηλοί και ταπεινοί, αμαρτωλοί και δίκαιοι, και πατρίκιοι και λαός, όλοι μιας ποιήσεως μάγου ίεροφάνται, όλοι μαζί τόν θαυμάσιον διθυραμβωδοϋντες αινον.

Ή ομολογία του ήτον εκεί ομολογία μετά πεποιθήσεως ό'τι τό Γένος μας εις αιώνα θ' άνίσταται και θ' άνιστα, ώς Εκείνος ποτε νεκρούς έκ τών μνημάτων, και ημείς έκ τοϋ σκότους, νεκρωμένα ό'νειρα δούλων αδελφών, και ελπίδας λευκάς τυραννουμένων. . . .

Κ' έφύγαμεν έκ τοϋ ουρανίου εκείνου χώρου ευγενέστατοι . . . Γεύμα προξενικόν μέ τήν γελώσαν αυγών πασχαλινών λάμψιν μάς ανέμενε. Προεπίομεν υπέρ τοϋ Βασιλέως, και μετ' ολίγον ώνειρευόμεθα, ενώ ή Ανατολή μάς κατεφίλει άπό μακράν, ό',τι, γλυκύ και κυανοϋν υπάρχει ύπό τόν Ούρανόν μιας Μεγάλης Ελληνικής Πατρίδος . . .

["Επεται το τέλος]

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ

Προ ολίγων ημερών έκλεισε τάς πύλας της ή ε'κτη καλλιτεχνική τής «Εταιρείας τών Φιλοτέχνων» Έκθεσις, ήτις έ'σχε τοϋτο τό ιδιάζον, δτι εγένετο εν Φαλήρω και δή εν τώ μεγαλοπρεπέστατα) «Άκταίω».

Διττή λοιπόν ήτο ή τών επισκεπτών άπόλαυσις, διότι εκτός τής **ωραίας** καλλιτεχνικής εκθέσεως, άπελάμβανον συγχρόνως και τον θεσπεσιαπάτου εκείνου όντως πανοράματος, δπερ μόνη ή προνομιούχος αυτή τής Αττικής ακτή παρέχει εις τους καθ' εκαστον θέρος πανδημεί σχεδόν φαληριζομένους αστούς.

Έν τή κεντρική παμμεγίστη και ϋαλοσκεπεϊ, ώς έν θερμοκηπίω, αίθούση τον λευκότατου μεγάρου και τοις παρασκευμένοις δωματίοις εξετέθησαν υπέρ τά εκατόν πεντήκοντα εργα, ών ε'νια φέρονσιν ονόματα γνωστότατων καλλιτεχνών και καλλιτέχνιδων τής Ελλάδος. Ίδου οι μαγικοί πίνακες τον ώς Ποσειδώνος ουχί μέ τρίαιναν, αλλά με τόν χρωστήρα οιγκυκώντος τά πελάγη και τάς άκτάς, τοϋ θαυμαστοϋ θαλασσογράφου κ. **Κ. Βολανάκη,** ου αί παρατιθέμεναι δύο εικόνες μαρτυροϋσι περι τον ανεξάντλητου ταλάντου τοϋ κυριολεκτικώς κατακλύσαντος διά τών θαλασσών τον τήν Ελλάδα μεγάλου καλλιτέχνον. Επίσης θαλασσογραφίας **εξαίρετους** έξέθηκαν οί κ.κ. **Β. Χατζής** και **Σκαρβέλης** έκ τών νεωτέρων, εξοχον προοιώνιζαμενοι έν τω εϊδει τούτω τής τέχνης μέλλον. Ό έν Αιγύπτιο εγκατεστημένος κ. **Τσιριγώτης** απέστειλε πίνακας μέ τόν ιδιάζοντα τοπικόν τής χώρας τών Φαραώ χαρακτήρα. Ό «τυφλός αραψ», ό ώς Οϊδίπους μεγαλοπρεπής εν τή δυστυχία τον και τό «κάκιωμα-* έλκύοναν ιδιαιτέρως τήν προσοχήν ου μόνον διά τήν έκτέλεσιν, αλλά και διά τήν ψυχήν, ήν έγκλείοναν. Οί «ίχθύες> του ουτω προώρως καταστρέψαντος τόν βίον **Ν. Βώκου,** τον πολύκλαυστου ζωγράφου, δστις έν βραχντάτω χρόνψ ειχεν απόκτηση τοσαύτην φήμην και σχολήν δ' ιδίαν καταρτίσει εν Μονάχω! Έπέπρωτο υπό βασκάνου νόσου προσβληθείς νά παλιννόστηση πρός τήν προσφιλή του Πατρίδα, δπως παραδώση έν αυτή τήν τόσον τό ώραϊον λατρεύσασαν ψυχήν τον ! . . Τής Α"ς **Μαρίας Σκούφου** ή « Εαρινή **Αυγή** » ελαφρά, πτερωτή ροδοδάκτυλος και άρωματώδης ώς ή αληθινή Αυγή. . . Τής κυρίας **Θάλειας ΦλωρΟ.** ή προσωπογραφία «Σπονδή» επικνροΐ ίίπαξ έ'τι τήν άριστοτεχνίαν και τήν δύναμιν του χρο)στήρός της. Τής κυρίας **Έλ. Ποντζέτα** ή «Ξανθή και Αλελαχροινή» άπεικονίζουσα δλην τήν παιδικήν χάριν και άφέλειαν. Τοϋ κ. **Έμμ. Λαμπάκη** ό «Έκατοντούτης» μέ τήν άσπιλον τής γενειάδας του λευκότητα εκφράζει δλην τήν σκυθρωπήν τοϋ γέροντος γαλήνην.

Έν τέλει άναιρέρομεν τάς πολυάριθμους υδατογραη ίας τον έκ Μασσαλίας Γάλλου ζωγράφον /?3ί/τηο?Ζ<:ί, αΐτινες είνε αληθής αλυσις μαργαριτών **και** τά πολυάριθμα επίσης ώραΐα σκαριφήματα τοϋ κ. **Ε. Θωμοπούλου,** ώς και τάς άνθογραφίας τής κυρίας **"Άννης Παπαδοπούλου,** ήτις εν βραχυτάτω χρόνφ κατέστη μία τών μάλλον έξεχουσών μορφών εν τώ εϊδει τής δι ανθέων διακοσμητικής.

ΙΧΘΥΕΣ — Ν. ΒΩΚΟΥ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ ΦΩΤ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ — ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ
ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

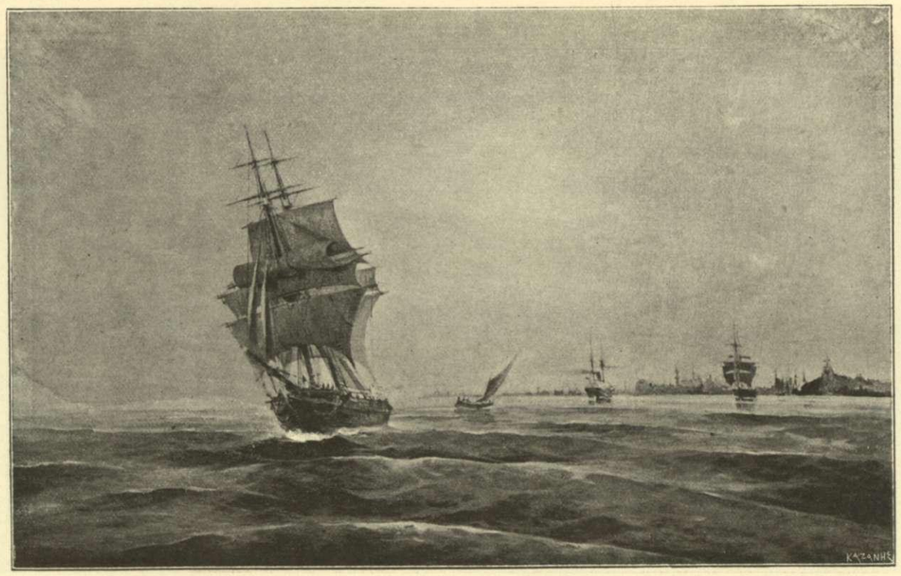

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ — Β. ΧΑΤΖΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

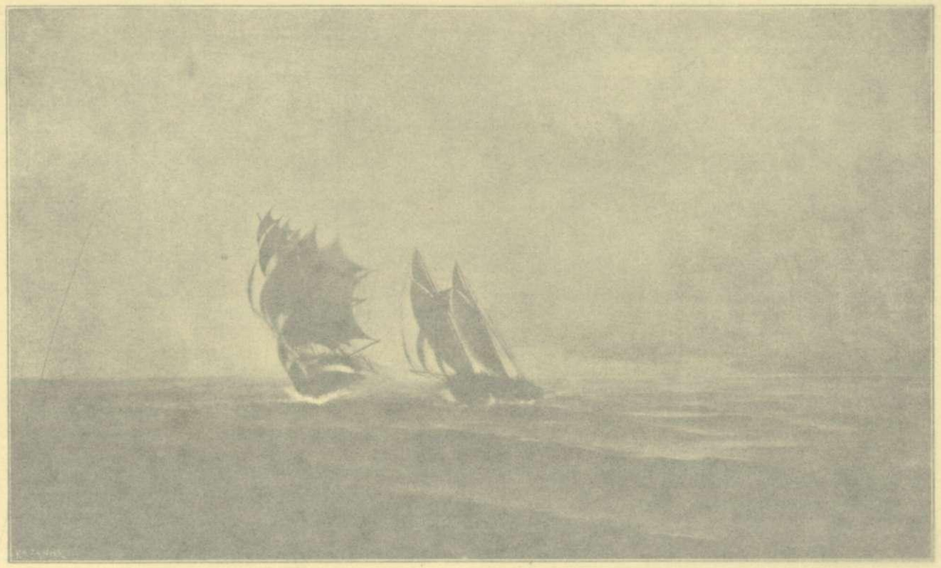

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ — Σ. ΣΚΑΡΒΕΛΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ — Κ. ΒΟΛΑΝΑΚΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

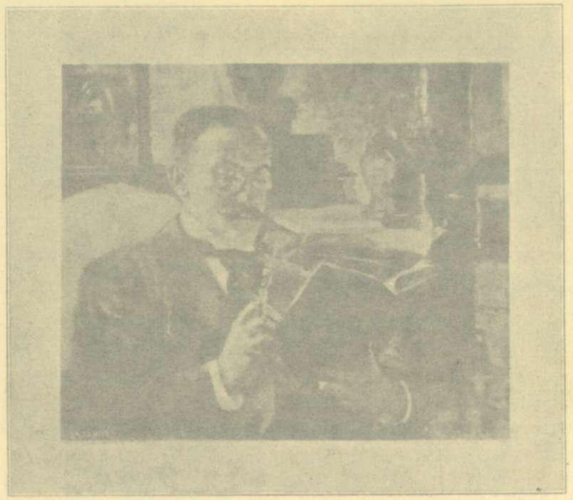

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ — ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΩΡΑ
ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

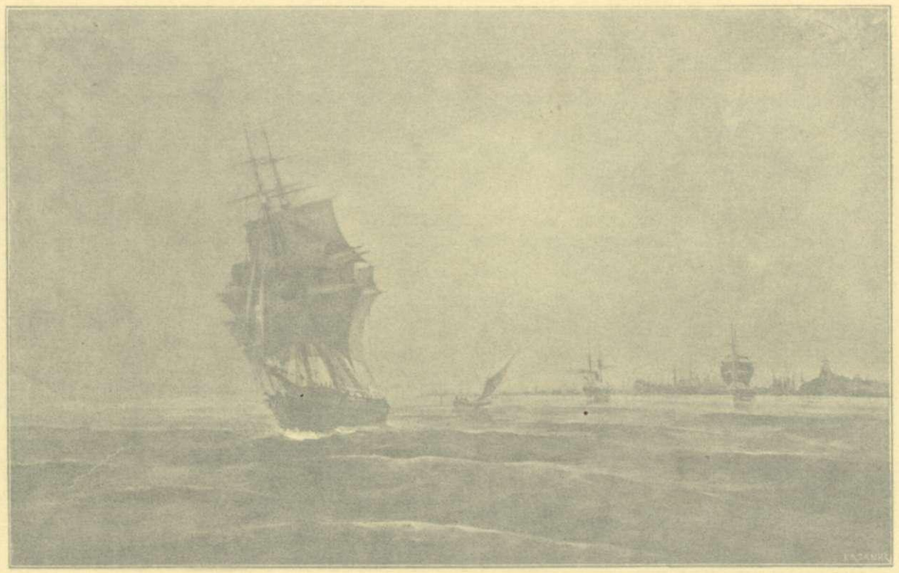

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ — Β. ΧΑΤΖΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ — Σ. ΣΚΑΡΒΕΛΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ — Κ. ΒΟΛΑΝΑΚΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΕΚΑΤΟΝΤΟΥΤΗΣ — Ε. ΛΑΜΠΑΚΗ φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ
ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΑΡΙΝΗ ΑΥΓΗ — ΜΑΡΙΑΣ ΣΚΟΥΦΟΥ φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ
ΠΑΣΤΕΛ

ΞΑΝΘΗ ΚΑΙ ΜΕΛΑΧΡΟΙΝΗ — ΕΛΕΝΗΣ ΠΟΝΤΖΕΤΑ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΚΑΚΙΩΜΑ — Κ. ΤΣΙΡΙΓΩΤΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

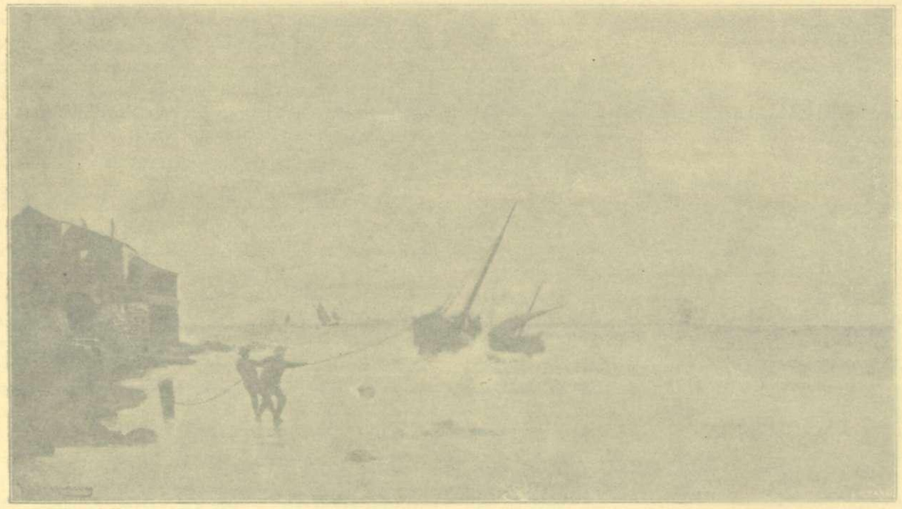

ΠΑΛΙΡΡΟΙΑ — Κ. ΒΟΛΑΝΑΚΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΕΚΑΤΟΝΤΟΥΤΗΣ — Ε. ΛΑΜΠΑΚΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ — φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΞΑΡΙΝΗ ΑΥΓΗ — ΜΑΡΙΑΣ ΣΚΟΥΦΟΥ — ΠΑΣΤΕΛ — φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΞΑΝΘΗ ΚΑΙ ΜΕΛΑΧΡΟΙΝΗ — ΕΛΕΝΗΣ ΠΟΝΤΖΕΤΑ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ — φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΚΑΚΙΩΜΑ — Κ. ΤΣΙΡΙΓΩΤΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ — φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΠΑΛΙΡΡΟΙΑ — Κ. ΒΟΛΑΝΑΚΗ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ — φωτ. Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΤΕΧΝΗ

ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ο Σατωβριάνδος, ό μέγας του χριστιανισμού θαυμαστής και λάτρις, έν τω άθανάτω αύτοῦ «περί του πνεύματος τοῦ Χριστιανισμού» συγγράμματι, όπερ δύναται να κληθή και ή *Αισθητική τον Χριστιανισμού,* άναλύων και άντιπαραβάλλων έν τοις καθ' έκαστα κεφαλαίοις τον χαρακτήρα και τό ήθος τών αρχαίων συγγραφέων τε και ποιητών προς τους τών χριστιανικών χρόνων, απανταχού δέ σχεδόν έξαίρων υπέρ τά τής Αρχαιότητος τό ύψος και μεγαλεῖον τών χριστιανικών έργων, έν τώ περι τέχνης Κεφαλαίω συνοψίζων τά περι τής Γραφικής συμπεράσματα επιφέρει : «Δέν είνε ήμέτερον έργον ή ιστορία τής Τέχνης. Εκείνο τό όποιον θε'λομεν νάποδείξωμεν είνε κατά τί ό Χριστιανισμός είνε υπέρ πάσαν άλλην θρησκείαν μάλλον ευνοϊκός τή ζωγραφική. Τρία τινά δύναται τις ευκόλως νάποδείξη : 1) ότι ή χριστιανική θρησκεία, φύσεως πνευματιστικής και υπερφυσικής, παρέχει εις τήν Γραφικήν *εν ιδεώδες* τελειότερον και θειότερον εκείνου, Οπερ γεννάται έκ θρησκεύματος ήττον πνευματικού, 2) διορθούσα τήν άσχημίαν τών παθών ή καταπολεμούσα ταύτα μετά δυνάμεως, παρέχεται τή ανθρωπινή μορφή ύψηλοτέραν τινά χροιάν, εκφράζει δέ περισσότερον τήν ψυχήν διά τών μυών και τών δεσμών τής ύλης και 3) ότι έπροίκισε τάς τέχνας δι' ωραιοτέρων, πλουσιωτέρων, δραματικωτέρων και συγκινητικωτέρων θεμάτων τών τής Μυθολογίας».

Τό ύφος του μεγάλου τοῦ Χριστιανισμού συγγραφέως είνε τοσούτον έπαγωγόν και ενθουσιώδες, ή έξαρσις δέ και ή πειθώ αυτού τοσαύτη, ώστε ά αναγνώστης πλειστάκις άβασανίστως και ακουσίως παρασυρόμενος ύπό τής γαλατικής ταύτης Σειρήνος πείθεται τελείως εις πάν ό,τι ούτως εύγλώττως και έμβριθώς διδάσκει ό πολύς Σατωβριάνδος. Πλήν διά τον βασανίζοντα και έξελέγχοντα τά καθ' έκαστα, διά τόν γνώστην τών λεπτομερειών και έξακριβωτήν τών πραγμάτων πολλάκις ή εξωτερική του συγγραφέως πορφύρα άποδείκνυται όλως νεφελώδης και ψευδής, μετά δέ τόν έ'λεγχον και τήν έπιστημονικήν βάσανον ύπό τό έκπαγλον εκείνο και θεσπέσιον άνάκτορον άντί θεμελίων ασάλευτων εύρίσκομεν φεῦ ! λεπτήν και ύπό του άνεμου εύάρπαστον πολλάκις άαμον . . .

Καί πρωτίστως είνε δίκαιον νά συγκρίνη τις μίαν τε'χνην άρχαίαν μή διασωθείσαν ή εις ελάχιστα και ασημότατα μνημεία προς τήν άντίστοιχον νεωτέραν, τήν αριθμούσαν μυριάδας όλας αριστοτεχνημάτων, κατακλύζουσαν δέ κυριολεκτικώς τήν σήμερον τάς Πινακοθήκας, τά Μουσεία, τάς Στοάς και τά μέγαρα τών πεπολιτισμένων τής γής εθνών ; Πάσαι αί περί τής αρχαίας Γραφικής πληροφορίαι ημών δέν επεκτείνονται πέραν τών λακωνικωτάτων και οιονεί ώς έν Καταλόγω συνοπτικώς και ασαφώς πλειστάκις αναγραφομένων περί τών αρχαίων ζωγράφων και τών έργων αυτών παρά τω Πλινίω τω πρεσβυτέρα) ειδήσεων. Αί λοιπαί πηγαί περιορίζονται εις κατεσπαρμένα τήδε κάκεῖσε χωρία τών συγγραφέων, εις την 'Αγγειογραφίαν και εις τάς περιπύστους τής Πομπηία: τοιχογραφίας, αϊτινες δ' όμως πόρρω άπέχουσιν άπό του νά παράσχωσιν ήμίν και ίδε'αν κάν τής ανέφικτου τελειότητος του χρωστήρος ή τού κέστρου ενός Ζεύξιδος, Παρρασίου ή 'Απελλοῦ ! 'Αλλ' άν και τοσούτον ισχνός ό άμητός τών περί τής αρχαίας Γραφικής γνώσεων μας, έν τούτοις ή ενδελεχής έρευνα και σπουδή ήνεγκον εις φώς πλείστας όσας λεπτομέρειας περί τών διαφόρων σχολών και τεχνοτροπιών τής τέχνης ταύτης έν τή άρχαιότητι, ό δέ βαθύς και εμβριθέστατος αρχαιολόγος *Βρουν* έπί τή βάσει τούτων συνε'ταξεν ίστορίαν τής αρχαίας Γραφικής όλως έφάμιλλον κατά τήν άκρίβειαν πρός τήν τής Πλαστικής. Έξ αυτής μανθάνομεν τά πολλαπλά κατά τόπους εργαστήρια, οίον τό άττικόν, τό τής Σικυώνος, τό τών χρωματιστών, τών έγκαυστών, τής Μικρασίας κλπ. κλπ., πλήθος δέ ονομάτων περιφανών ζωγράφων μετά του ιδιάζοντος έκάστω ήθους και χαρακτήρος. Έάν λοιπόν λάβωμεν ύπ' ό'ψιν τήν ίστορίαν μόνην, άνευ μνημείων, οίων δυστυχώς στερούμεθα, τότε θά ΐδωμεν ότι ή αρχαία Γραφική πολλώ απέχει άπό πάν ό',τι ό Σατωβριάνδος περί ταύτης μετά τοσαύτης θετικότητος λέγει και διδάσκει, τουναντίον δέ θά καταπλαγώμεν προ τής πληθύος, ποικιλίας, του ύψους και τής λαμπρότητος τών θεμάτων τής έν τή άρχαιότητι ζωγραφικής.

Δι' όσους δέν γνωρίζουσι τήν γερμανικήν Οπως έντρυφήσωσιν εις τό έξοχον σύγγραμμα τού *Έρ. Βρουν,* δύναται νά παράσχη ασθενή πως ίδε'αν τό περί τής *Αρχαίας Γραφικής* ήμέτερον μικράν πόνημα, ού παραθέτομεν ενταύθα τόν *Έπίλογον,* έξ ού διαβλέπει τις έν γενικαίς γραμμαῖς τούς κεφαλαιώδεις χαρακτήρας τής μεγάλης ταύτης έν τή άρχαιότητι τέχνης :

«Ό Απελλής κλειεί τήν έλληνικήν Γραφικήν, έννοοῦμεν δ' ώς τοιαύτην τήν μεγάλην, δημιουργόν και ύπό τού θείου πυρός =μπνευσμένην Τέχνην. Και ήκμασαν μεν και μετ' εκείνον πολλοί δεξιοί και αγαθοί τεχνίται, πλήν τά έργα αυτών δέν φε'ρουσι πλέον τόν τύπον τής γενναίας συλλήψεως και τής πρωτοτυπίας, ώς τών προτέρων περιόδων. "Ηδη ή ίδιωτ·./.ή. έκ βασιλέων ή πλουσίων αστών, προσφερόμενη τή Τέχνη αρωγή και ύποστήριξις ποιεί ταύτην φιλοχρήματον, οί δέ ζωγράφοι χάριν τού κέρδους μυρία μηχανώνται ίνα αρεστοί γίγνωνται και τάς ιδιοτροπίας τών φιλοτέχνων διαθρύπτωσιν.

»'Αλλ' όπως δήποτε και τούτων τά έργα κατά τούς τών *Διαδόχων χρόνους* δέν είνε άμοιρα καλλιτεχνικών αρετών, ή δέ Πομπηία διέσωσεν ήμίν πολλά τούτων, είτε έν μιμήσεσιν είτε έν πρωτοτύποις, άτινα έν τω σχετικώ κεφαλαίω έσπουδάσαμεν, έ'νια δέ και έθαυμάσαμεν, οίον τά τοῦ *Τιμομάχου,* τά τοῦ *Άρτέμωνος, Αλεξάνδρου,* τήν έν *Ίσαώ* θαυμαστήν μάχην και άλλα. Επίσης δέ και τάς κομψάς έκείνας *πετομένας δρχηστρίδας,* αϊτινες άποτελοῦσι τόν πρωτοτυπώτατον και κάλλιστον έν Πομπηία γραφικόν κόσμον.

» Κατά τήν τελευταίαν ταύτην περίοδον ήκμασεν ιδίως ή *μικρογραφία (ΚΙβήτΠΒιβΤΨΙ).* Προς δέ παρά ταύτην τό πρώτον αυτοτελές είδος απετέλεσε και ή *Τοπογραφική,* ώς έστιν ίδείν έν ταίς Πομπηϊαναίς γραφαίς. Ούτω διά τής γραφικής ασκήσεως τών χρόνων τών Διαδόχων συμπληροῦται

τό μεγαλοπρεπές και παμποίκιλον πλαίσιον τής αρχαίας Έλλην. Γραφικής, ήτις, μεθ' όλας τάς τοῦ χρόνου φθοράς και τάς τών κατά καιρούς παμπληθών κατακτητών αγρίας συλήσεις και καταστροφάς τής ίερας ταύτης γής. παρέχεται έτι σήμερον ήμίν θαυμαστήν εικόνα τοῦ ποτε ακραιφνούς αυτής μεγαλείου. Και έστιν ή είκών αύτη μάλλον νοερά ή αισθητή, άλλά τοσούτον φαεινή και διαυγής, ώστε και τών ελαχίστων λεπτομερειών δυνάμεθα νά άντιληφθώμεν.

»Οίος δέ πλοῦτος ρυθμών, τρόπων και τάσεων ! Ή Ελληνική Γραφική έξήντλησε πάντα τά είδη και παρέχεται υποδείγματα πάσης τεχνοτροπίας άπό τών ύψιστων και ίδανικωτάτων μέχρι τών ευτελέστατων και ταπεινών.

«"Αρχεται δέ κυρίως, ώς δι' άναξιφόρμιγγος εμβατηρίου, άπό τής υψηλής και *επικής* τέχνης τοῦ Πολυγνώτου, ήτις παρίσταται ήμίν διά τήν απλότητα, τό ύψος και τήν εύστάθειαν, διά τό στερεόν και άσάλευτον, ώς *δώριός τις ρυθμός* αρχιτεκτονικής. Δέν γνωρίζει αύτη φόρτον διακοσμητικόν και χλιδήν, ουδέ τών αισθήσεων διαθρύψεις και τών ομμάτων άπάτας διά ποικίλων χρωμάτων και επιτηδείων ωοτοσκιάσεων.

» Τουναντίον ή τών *χρωματιστών* ή *Ιώνων* Σχολή ομοιάζει διά τήν κομψότητα, διά τό χαρίεν, έλαφρόν και λεπτόν προς τόν *Ιωνικόν ρυθμόν,* όστις σαγηνεύει τό όμμα και μεθύσκει τήν ψυχήν διά τοῦ κάλλους, τής ποικιλίας, τής ευστροφίας και τοῦ περισσού διακόσμου. Τέλος δέ τόν *Κορινθιακόν* αναπολεί ή τοῦ 'Απελλοῦ και ή έπ' Αλεξάνδρου Γραφική διά τήν τής φύσεως λατρείαν, διά τό σθεναρόν και ζωτικόν στοιχείον, τό έμψυχοῦν τάς γραφάς αυτής, ώς και διά τόν πλοῦτον και τήν άφθονίαν τών γραμμών, τών χρωμάτων και σχημάτων.

«Πάθος, ιδέας, ήθος, συμβολισμόν, τά πάντα έξέφρασε και άπετύπωσεν ή Έλλην. Γραφική. Άπό μόνον τών περιγραφών τών θεμάτων τών διασωθεισών ήμίν καταφανής γίνεται ή μεγίστη τών ζωγράφων τής Αρχαιότητος μόρφωσις και ή υψηλή έμπνευσις, ήτις ήρεν αυτούς και εφάμιλλους έτίθει προς τούς αρίστους γλύπτας και αρχιτέκτονας τό πάλαι. Και ήν τά πάντα πρόσφορα και ευνοϊκά έν τή αρχαία πολιτεία και τω βίω ίνα και ή Γραφική μετά τών άλλων ελευθερίων τεχνών έπιδώση και εις τηλικούτον ύψος έξίκηται. Ιδίως δέ τά μέγιστα συνεβάλετο τό ελεύθερον τών Ελλήνων πολίτευμα και ό έρως τοῦ Καλοῦ, ον έτρεφε και έζωογόνει ή φυσική δίαιτα, τό *κατά φναιν* ζήν τών Ελλήνων. Τό πάν παρ' έκείνοις, ώς και αρχόμενοι εϊπομεν, ζή. Και τοῦτο, διότι ή ζωηρά αυτών άντίληψις άπετύπου τά αντικείμενα μεθ' όλης τής δρόσου και τής λαμπρότητος, μεθ' ης ταῦτα έν τή Φύσει υφίστανται.

«Τουναντίον έν τω νεωτέρω ημών βίω τά πάντα φε'ρουσι τόν τύπον τοῦ πόνου και τοῦ καμάτου, τής αγρυπνίας και τής υπερβολικής εξαντλήσεως τοῦ τε πνεύματος και τοῦ σώματος. Ζώμεν ουχί πλέον κατά φύσιν, άλλά βίον τεχνητόν, άναστρέφαντες τούς φυσικούς όρους. Ή νύξ έν πολλοίς άναπληροῖ τό ήλιακόν θαλπερόν φώς, ή δέ λυχνία τοῦ πετρελαίου μόνον έργα όζοντα ελαίου και ουχί τά σφαδάζοντα εκείνα και σφριγώντα σώματα τοῦ Φειδίου και τοῦ Πολυκλείτου παράγει, οία τό πάλαι έπλαττε και καθάπερ γλύπτης έξειργάζετο, ώς διά σμίλης και γλυφάνου, ή *Παλαίστρα! ».*

Άλλ' ίνα μόνον εις έν είδος περιορισθώμεν, εις τό τής *τοπιογραφίας,* ού ό Σατωβριάνδος μονονουχί αρνείται και αυτήν τήν ύπαρξιν έν τή Άρχαιότητι, σημειοῦμεν ότι τό είδος τοῦτο ακριβώς έκ τών γραφών τής Πομπηίας άποδείκνυται εις άκρον άναπτυχθέν παρά τοίς άρχαίοις, αρκεί δέ νάναγνώση τις τήν περί πομπηϊανών τοπίων άναλυτικην μελέτην τοῦ μεγάλου *Overbeck* έν τω θαυμαστώ αύτοῦ περί Πομπηίας συγγράμματι *(Pompeji,* 1866).

Άλλά και μνημεία έάν δεν ύπήρχον παντάπασιν, αρκεί και μόνη ή ποίησις τοῦ Όμηρου, ΐνα απόδειξη οϊαν έ'ξοχον και ύπερτάτην άντίληψιν τής τοπογραφίας είχον οί ημέτεροι πρόγονοι. Πάσα; σχεδόν αί έκ τής φύσεως, έκ τοῦ βουκολικού και ποιμενικού βίου, και τών ορμητικών χειμάρρων ή καταιγίδων εικόνες τοῦ πατρός τής Ποιήσεως άποτελοῦσι τελειότατα πρότυπα τοπιογραφιών, ών ουδείς ποιητής έποίησεν εφάμιλλα. Και όταν γνωρίζη τις τίνα έπίδρασιν ασκεί ά Όμηρος έπί τής τέχνης μέχρι και τών συγχρόνων ημών ακόμη, και Οτι εις στίχος του ενέπνευσε τόν Όλύμπιον τοῦ Φειδίου Δία, δύναται νάρνηθή ότι και τάς εικόνας του ταύτας δέν θά έμιμήθησαν πλείστοι όσοι καλλιτέχναι, άφοῦ μάλιστα έχομεν και άπτήν και νωποτάτην τούτου άπόδειξιν, τά γνωστά τού *Flaxmann* έκ τής Όδυσσείας έμπνευσθέντα μονογραφήματα !

Τί δέ νά είπωμεν περί τών περίφημων και τοσούτων περιμαχήτων *Εικόνων τοῦ Φλοστράτου,* περί ών τοσαῦτα εγράφησαν και ών τοσοῦτον ήμφισβητήθη ή πραγματική ύπόστασις ;

Δι' ημάς είνε εντελώς άδιάφορον άν ό Φιλόστρατος είδε τάς εικόνας ταύτας ώς πραγματικούς πίνακας έν τή έν Παρθενόπη Στο* ή άν έπλασε τούτους ώς υποδείγματα τεχνοκριτικής ρητορικής. Άρκεϊ ότι περιγράφει τοπία επίσης τέλεια ώς τά τοῦ *Caude Lorrain* και *Ruisdeal* και τών άριστων συγχρόνων ήμίν τοπιογράφων. Έάν δέν έβλεπε παρόμοια κατά τούς αύτοῦ χρόνους, θά ήτο αδύνατον νά περιγράψη και ύποτυπώση ταύτα.

Έξετάσωμεν ήδη και τόν δεύτερον λόγον, όν προσάγει ό Γάλλος συγγραφεύς υπέρ τής νεωτέρας τέχνης, περί ής γράφει ότι *«διορθοῦσα τήν άσχημίαν τών παϋών και καταπολεμούσα ταῦτα μετά δυνάμεως, παρέχεται τή άνθρωπίνη μορφή ύψηλοτέραν τινά χροιάν κλπ.».* Διά τόν γνώστην τής αρχαίας τέχνης και τόν έμβαθύναντα εις τήν άνέφικτον τελειότητα και τό άφατον μεγαλεῖον *(die stille Grösse* τοῦ μεγάλου *Winckelmann)* τών έλλην. καλλιτεχνημάτων δέν ήδύνατο νά έκφρασθή μάλλον αντίξοος τής αληθείας γνώμη τής ύπό τοῦ Σατωβριάνδου έξενεχθείσης. Άλλ' ακριβώς έάν ύπάρχη *«ασχήμια πάγους»* και εκφράσεις τραγικαί, άμαυροῦσαι τό φυσικόν κάλλος, ταύτας μόνη ή χριστιανική τέχνη έδημιούργησε και εις άπειρίαν έ'ργων ένεσάρκωσε. Και πώς νά μή είναι τοιαῦται, Οταν αυτή ή θρησκεία τοῦ Χριστιανισμού γέμη τραγικοτήτων και παθών, ολόκληρος δ' ό βίος τοῦ θεανθρώπου άρχηγοῦ, τών οπαδών, αποστόλων και τής πληθύος τών αγίων δέν είνε ή σειρά μαρτυρίων και ανεκδιήγητων βασάνων !

Τί δέ μάλλον άντίθετον τής θρησκείας ταύτης ή ό χαρμόσυνος και γελόεις, φαιδρός και φιλομειδέστατος, ό εστεμμένος μέ τόν κισσόν τοῦ Βάκχου και ύπό τής "Ηβης μέ νέκταρ δροσιζόμενος αθάνατος τής ελληνικής αρχαιότητος Όλυμπος ; Τοσοῦτον δ' απέφευγε τό πάθος ή αρχαία τέχνη, ώστε και εις περιστάσεις, καθ' ας έπεβάλλετο ή έκφρασις τούτου, ό καλλιτέχνης δι' έξοχου αισθητικής δεξιότητος κατώρθου νά καλλύνη και κολάση τοῦτο, ώς έποίησεν ό Τιμάνθης διά τό πρόσωπον τοῦ Αγαμέμνονος, ό τών Νιοβιδών άγνωστος καλλιτέχνης, οί περιφανείς γλύπται τοῦ «Λαοκόοντος» και τοσούτοι άλλοι, ών τά έργα μαρτυροῦσι τήν άναμφισβήτητον ταύτην άλήθειαν. Έπίκαιρον δέ νά ένθυμίσωμεν ένταῦθα τό κλασσικόν σύγγραμμα τοῦ σοφού *Λέσσιγγ,* όστις και ώς τίτλον τής γνωστότατης αισθητικής του μελέτης παρέλαβεν αυτό δή τοῦτο τό όνομα τοῦ ανωτέρω μνημονευθέντος γλυπτουργήματος *.

* Ώραίαν μετάφρασιν τοῦ έργου τούτου έξεπόνησε δια τήν Μαράσλειον Βιβλιοθήκην *Ό* φίλος ποιητής κ. Α. Προβελέγιος.

Διά τής εμβριθούς του ταύτης μελέτης, ήτις σήμερον θεωρείται ώς εύαγγέλιον αισθητικής, ό Λέσσιγγ οι"ακαταμάχητων επιχειρημάτων άποδείκνυσι την έξοχον ταύτην ύπεροχήν των αρχαίων καλλιτεχνημάτων, διαγράφει δε ώς άλλο; Άριστοτε'λης τά όρια τή; Ποιήσεως καί τής Γλυπτικής. Το *«ώραΐον Ιδεώδες» (le bel idéal)* λοιπόν, όπερ ό Σατωβριάνδος ανευρίσκει έν τή χριστιανική τέχνη, δεν υπάρχει πράγματι ή μόνον έν τή τέχνη τής Αρχαιότητος.

Άλλ' ήδη ερχόμεθα έπ'ι την ριζικωτέραν και σπουδαιοτέραν του γάλλου συγγραφέως έν τή συγκρίσει τού αρχαίου προς το χριστιανικόν πνεύμα πλάνη ν, και είνε αύτη ό'τι ό Σατωβριάνδος ουχί μόνον έν ταίς τέχναις ταίς είκαστικαίς, άλλ' έν γένει καί έν τη Ποιήσει καί έν ταίς λ.οιπαίς έκδηλώσεσι τού πνεύματος καί τού χαρακτήρος αμφοτέρων των κοσμοϊστορικών τούτων καί πάντη διακεκριμένων περιόδων συγκρίνει τούς αρχαίους ουχί πρός τούς χριστιανούς τούς πράγματι *χριστιανούς* των πρώτων μ. Χ. αιώνων καί τού Μεσαίωνος, άλλα και προς αυτούς δή τούτους τής *Αναγεννήσεως* καί *τών νεωτέρων χρόνων !*

Άλλ' είνε, ερωτώμεν, χριστιανός ό 'Ραφαήλος. ο Μιχαήλ Άγγελος, ό Βραμάντης, ο Δα Βίντσης, ό "Ρούβενς, ό *Le Brun,* ό *Claude Lorrain,* ό "Ρακίνας, ο Κορνήλιος, ό Πουσσαίν, ό Καράτσιος, ό Τισιανός, ολόκληρος τέλο; ή θαμβούσα πλειάς τών μεγάλων ποιητών, συγγραφέων καί καλλιτεχνών τής Αναγεννήσεως καί τών νεωτέρων χρόνων ; Άλλα τότε προς τί ή λέξις *Αναγέννησις* καί τί σημασίαν έχει όλη αυτή ή έκ βάθρων μεταμόρφωσις καί τελείως εις τα άρχαΐον πνεύμα καί εις τά νάματα τού Έλλ>ηνικού κάλλους άναβάπτισις τής κατά τον ΙΕ' καί ΙC αιώνα άνθρωπότητος !

Δεν εινε πλήρης τής ιστορίας διάψευσις καί τής αληθείας αυτόχρημα ειρωνεία το νά παρουσιάζωμεν ώς τύπον χριστιανού καλλιτέχνου τον 'Ραοαήλον, τόν μέχρι μυελού όστε'ων "Ελληνα, τον άναχρονιστικώς σύγχρονον τού Περικλέους, τόν έν 'Ρώμη περιπλανηθέντα γνησιώτατον αυτόν Αθήναιον ;

Άλλα τί χριστιανικόν έχουσιν αί γραφαί τού "Ραφαήλου καί ποία εϊκών, ποία γραμμή καί ποίος κορμός ή κεφαλή παρθένου, γέροντος ή έφηβου έξελθούσα τών χειρών του δεν άναπολοΰσι τελείως τάρχαία πρότυπα καί τάνάγλυφα του Φειδίου καί τάς γραφάς τού Πολυγνώτου, άτινα, ώς *ϋεπικώτατα γνωρίζομεν,* εμβριθέστατα έμελέτησε καί άντέγραψεν, *επί τούτο δε* καί *τεχνίτην ειδικόν* εις Αθήνας απέστειλε προς περισυλλογήν καί άντιγραφήν τών αρχαίων τής "Ελλάδος μνημείων ;

Δεν εινε τού παρόντος, Οπως πλειότερον έκταθώμεν έν ούτω συνεπτυγμένη μελέτη επί τού θέματος τούτου, παραπέμποεν δ' εις πλείστας Οσας μονογραφίας καί δή την μάλλον γνωστήν τού γάλλου *Münze «.Raphaël et l'antique-»* κ.λ.π.

Επίσης καί περί Μιχαήλ Αγγέλου καί περί "Ρούβενς καί περί τών περιφανών τής Αναγεννήσεως αρχιτεκτόνων ταύτα λεκτέον. Πάντες ο! άνδρες εκείνοι έγαλουχήθησαν τελείως μέ το άρχαΐον πνεύμα, άπέβαλον δέ καί τό ελάχιστον ίχνος τού χριστιανισμού, ώς άποδεικνύουσι τά έργα των. 'Εάν τά θέματα των είνε είλημμε'να έκ τών Γραφών, τούτο δεν έχε: ούδεμίαν σημασίαν. Ό χαρακτήρ, τό ήθος, ή ψυχή τών έργων τούτων είνε πάντη *ειδωλολατρικά,* κάτωθεν δέ τής Παρθένου καί τού Δαυίδ τού Μιχαήλ Αγγέλου, δύνασθε κάλλιστα νά γράψητε τό ό'νομα τής Δήμητρος, τής Ν:όβης ή τού Απόλλωνος χωρίς παντάπασ: νά ξενισθή τ:ς δ:ά τήν αύθαίρετον ταυτην πλαστογραφίαν ! . . .

Ό Χρ:στιανισμος άπό τού ΙΑ' ήδη αιώνος ύπε:σήλθε λάθρα καί σιωπηρώς εις τούς ναούς και τά τεμένη, ύπό τούς πέπλους καί τά ιμάτια, τούς σθεναρούς μυώνας καί τά μαρμάρινα κάλλη τής άφθίτου καί αθανάτου "Ελληνικής Τέχνης. Απεκοπτον τάς κεφάλας τών αρχαίων αγαλμάτων καί προκολλώντες έπ' αυτών κεφάλας άγιων καί μαρτύρων του χριστιανισμού, μετεβάπτιζον ταύτα έξ ειδώλων εις εικόνας χριστιανικάς. "Ο δέ "Ρακίνας, 6 τέλειος αυτός Ευριπίδης tv μεταφράσει, ό φιλολογήσας, έρμηνεύσας καί καταβροχθίσας τούς αρχαίους δραματικούς, ό μετοχετεύσας ολόκληρον τ» άρχαΐον σκηνικό ν κάλλος έπ'ι τής σκηνής τού Λουδοβίκου-ΙΑ'. παρεισάγεται ήδη έπ'ι τού Σατωβριάνδου ώς αντιπρόσωπος του γνησίου χριστιανικού πνεύματος, καί τούτο απλούστατα, διότι μεταξύ τών δεκάδων τών τραγωδιών του αριθμούνται καί τίνες, ώς και παρά τώ Κορνηλίω, ων τά θέματα ελήφθησαν έκ τών Άγιων Γραφών ! Άλλά και ό Ευριπίδης έάν έγνώριζε τάς πηγάς τού εβραϊκού καί χριστιανικού πνεύματος, θά έποίει τραγωδίας ακριβώς ώς τήν *Έο&ijQ* τού Ρακίνα καί τόν *Πολνενκτον* τού Κορνηλίου.

Πλην τίνας τότε, θά ερωτήσητε, έπρεπε νά λάβη ύπ'δψιν ό Σατωβριάνδος, ώς τούς γνησίους αντιπροσώπους τού χριστιανικού πνεύματος ; Ή άπάντησις απλούστατη : Τούς προ τής *Αναγεννήσεως* ποιητάς κα': καλλιτέχνα; και δή *ειδικώς δια την Ιραφικήν* τούς γνωστούς καί πολυθρύλητους εσχάτως καταστάντας *ΤΙροραφαηλικονς.*

Κα'; πράγματι είνε κοινώς τουλάχιστον παραδεδεγμένον ότι πραγματικοί καί αληθείς χριστιανοί ζωγράφοι και γλύπται είνε πάντες οϊ αφανείς εκείνο: κα': τοσούτον πρό τ:νος ακόμη έν τώ σκότε: κα': τή τέφρα τού παρελθόντος τεθαμμένο: τού χρωστήρος κα': τής σμίλης άγωνισταί. οϊτινες, έν τώ βάθε; και τή απομονώσει τού κελλίου των καί εις τάουτα τών κατακομβών καί τών μοναστηριών ένεσάρκουν διά τού πηλού και τού *γοιοπτ\^ξ^* πάσαν χριστιανικήν ίδέαν καί έ'μπνευσιν.

Πόσων τοιούτων αφανών τής χριστιανικής τέχνης ηρώων κα': αυτά τά ονόματα έξηφανίσθησαν ! Άλλ' ή "Ιστορία δι€'σωσεν ήμίν πληθύν τεχνιτών, ών σήμερον τά έργα ερμηνεύονται, σπουδάζοντα·., μελετώνται καί θαυμάζονται έτι έν ταίς Πινακοθήκαις τών μεγάλων εθνών.

Άλλά τον *Fra Filippo Lippe,* τόν *Fiesole,* τόν Βελλίνην, τούς άπειρους τεχνίτας τή; Σχολής τής Κολωνίας, τής Βενετίας, Βερόνης, Φλωρεντίας, Πάρμας κτλ.,ών γε'μουσιν αί μεγάλα·, αϊθουσαι τού Λούβρου τής Πινακοθήκης τού Μονάχου, Βενετίας, Βιέννης καί τοσούτων άλλων Μουσείων, έπήλθεν ώς ορμητικός βορράς καί κυριολεκτικώς *έσάρωσε* τό ζωογόνον καί θαυματουργόν τής Αρχαίας "Ελλάδος πνεύμα. Δέν ήτο κρήνη τις καί πηγή Κασταλία, άλλ' αυτό τούτο χείμαρρος ακατάσχετος κατά τούς χρόνους τής Αναγεννήσεως ή σφοδρά εκείνη έπέλασις τής Αρχαιότητος, ήτις άνέτρεψεν, έποδοπάτησεν, έξερρίζωσε καί προρρίζω; κατέρριψε πάν ό,τι τοσούτοι χριστιανικοί χρόνοι ώς μέλισσαι έν κυψέλη εύλαβώς κα': με τρέμουσαν καρδίαν διεφύλασσον και άπεταμίευον.

Άνέτειλεν ά στίλβων κα': άποθαμβών τής έλλην. τέχνης ήλ:ος, ύπό τάς καυστικάς δέ καί θαμβούσας άμα ακτίνας του εξηφανισθησαν ώς σκότια πνεύματα καί τής νυκτός σκέλεθρα πάντα τά πρότερον δημιουργηθέντα καί έξεργασθέντα έργα. Ούχ'ι δέ άπό τής πτώσεως τής Κωνσταντινουπόλεως, ώς συνήθως ορίζεται ή Άναγέννησις, άλλ' άπό αιώνων ήδη πρότερον ήρξατο ή άνά τήν Εύρώπην διάδοσις τών έλλην. γραμμάτων και τής έλλην. τέχνης, κατά τόν ΙΒ' δέ καί ΙΓ' αιώνα γνωρίζομεν θετικώς ότι πληθύς τεχνιτών, αρχιτεκτόνων, ψηφιδοθετών, ζωγράφων καί μουσικών έτι μετεκαλούντο έκ τής Βασιλευούσης εις Βενετίαν, Ραβε'ννην, Φλωρεντίαν, Ρώμην, Βονωνίαν, Άγκώναν, ώς καί εις πλείστας πόλεις τής μεσημβρινής Γαλλίας μέχρι καί αυτής τής *Λοντηκίας* (Παρισίων), Οπως άφ' ενός κατασκευάσωσι πλείστους ναου;. μουσειωματα, βασιλικάς, φωτιστήρια (βαπτιστήρια)

καί παντοία έτερα καλλιτεχνήματα, άφ' έτερου δέ διδάξωσι καί μυήσωσι τους λαούς τής "Εσπερίας εις τήν άγνωστον αύτοίς έλληνικήν καί βυζαντιακήν τέχνην.

1.!στε καί πρό τής Αναγεννήσεως έχομεν τήν *Προαναγέννησιν,* έάν δυνάμεθα να καλέσωμεν ούτω τήν εις τήν Βυζαντιακήν τέχνην μύησιν τών λατινικών φύλων. Τί δ' εστί Βυζαντιακή τέχνη ή αυτή αύτη ή ελληνική, χωνευθείσα εντός τών χοανών τού Ιουδαϊσμού και μεταλαβοΰσα πλείστα όσα στοιχεία έκ τών ανατολικών φύλων τής Συρίας, Παλαιστίνης καί λοιπών λαών τής Ανατολής ; "Ωστε ούόέ κατά τόν ΙΒ' καί ΙΓ' αιώνα τολμώμεν ακόμη νά όμλήσωμεν περί αμιγούς χριστιανικού πνεύματος, διότι ούδε ό μεγαλοφυέστατος τής περιόδου ταύτης ποιητής καί τόν σύγχρονον τότε Χριστιανισμόν υπέρ πάντα άλλον σθεναρώτερον. άμιγέστερον καί ζωηρότερον εκπροσωπών δαιμόνιος *Δάντε,* οϋδ' αυτός, λέγομεν, δύναται νά χρησιμεύση ώς ^τέλειον υπόδειγμα χριστιανού ποιητού, άφού τήν «θείαν Κωμωδίαν» μάλλον έκ τού έπους τού Βιργιλίου ή έπ'ι οιουδήποτε έκ τών Χριστιανικών ποιημάτων ή ψαλμών προσήρμοσε.

Σήμερον ή ιστορία τής Τέχνης ούδ'αυτόν τόν όλως τυχαίως *Γοτ/Ιικόν ούδμόν* κληθέντα. τόν άποκλειστικόν τών χριστιανικών χρόνων ρυθμόν μετά τόν Βυζαντιακόν καί ρωμανικώ:„ ώς τελείαν χριστιανικήν έ'μπνευσιν παραδέχεται, δι' επιστημονικών καί άναμφιλέκτων τεκμηρίων άποδειχθείσης τής πρός τόν *ρωμανικόν* στενωτάτης συγγε\είας και τής έξ εκείνου άμεσου πλήν βαθμιαίας εξελίξεως.

Οί "Ρωμαίοι διά τών τόξων καί θόλων αυτών είχον προπαρασκευάσει ήδη τούς τρεις ανωτέρω τού μεσαίωνος ρυθμούς, ακριβώς ώς ή φιλοσοφία τού Ζήνωνος κα': τής Στοάς ειχε παρασκευάσει αυτό τούτο τό χριστιανικόν δόγμα.

Δέν άπομένουσι λοιπόν ώς γνήσ:α χρ:στ:ανικά έργα ή τά κακόσχημα και σκαιά τής Σχολής τής Κολωνίας καί των σκοτεινών αιώνων τών πρό τής *Προαναγεννήσεως* τής τε Γραφικής καί τής Γλυπτικής χειροτεχνήματα.

"Οταν σπουδάσητε καί έμβριθώς ταύτα μελετήσητε, βεβαίως και αίσθημα βαθύ κα': έκφρασιν, εσπν ότε δέ καί πάθος έν αύτοϊς θ' άναγνωρίσητε, άλλ' ούδαμού θά θαμβώση υμάς τού θειοτάτου καλού ή ανταύγεια, ή δυναμις εκείνη και ή απαράμιλλος ένότης ώς καί ή ανέφικτος αρμονία. ήτ:ς είνε έπικεχυμε'νη έπ: πάντων τών έργων τών ύπό τής ελληνικής τέχνης ή ύπό τήν έπίδρασιν ταύτης δημιουργηθέντων.

Άς παραβάλη ό Σατωβριάνδος τά χριστιανικά ταύτα πρός τάρχαΐα τής τέχνης έργα καί τότε θά ίδη οποίον μέγα χάσμα χωρίζει ταύτα άπ' αλλήλων ! Καί πώς νά φθάση ποτέ ή τέχνη εις τοιαύτα ανέφικτα ΰψη, Οταν αυτό τούτο τά δόγμα, έάν ούχ'ι το πνεύμα, τού χριστιανισμού, παρενέβαλεν ανυπέρβλητα πρός τούτο προσκόμματα ; Άλλά θ' άρνηθή τις ότι ό χριστιανισμός είνε τό κατ' εξοχήν *πολέμων τής νλης δόγμα,* τού γυμνού δηλ. καί τού σωματικού κάλλους ό εχθρός, άφού ακριβώς έπ'ι τού θριάμβου τού ψυχικού κάλλους έχει ιδρύσει τούς αιμοσταγείς και έπ': σωρείας πτωμάτων ίδρυθέντας βωμούς του, έπ'ι όέ τών ήμερων καί αυτού τού μάλλον πεφωτισμένου τής τέχνης Μαικήνα, τού μεγάλου τού Δυτικού θρόνου Πάπα Ιουλίου Β' ήναγκάζετο ό Μιχαήλ Αγγελος νά ένδύη μέ χιτώνας και ιμάτια τά γυμνά σώματα τής «Δευτέρας Παρουσίας» !

Ανευ δέ γυμνού, άνευ γνώσεως τής ανατομικής καί του εσωτερικού μηχανισμού τού σκελετού καί τών μυών, εινε δυνατόν σοβαρώς τις νά όμιλή περί προόδου καί μεγαλείου Τέχνη; ; Άλλά τότε και οί Σίνα: καί οί Ιάπωνες δύναντα: νά δ:εκδ:κήσωσ: τόν στέφανον έν τώ άγώνι τής Τέχνης, έάν περιορίσωμεν ταύτην εις τόν κύκλον τού «άρέσκοντος» κα': τής διακοσμητικής !

Βεβαίως ό Χριστιανισμός ευνοεί τά μέγιστα τήν Γραφικήν μάλλον τής Γλυπτικής ώς δόγμα πνευματιστικώτερον καί λίαν τού μυστικισμού μετέχον, άλλά τούτο ποσώς δέν σημαίνει ότι καί κατά τήν Αρχαιότητα ώς πάσαι άλλα; αί τέχναι, καί αυτή δέν έξίχθη εις άνε'φικτον σημεϊον προόδου καί τελειότητας.

Πλήν μήπως σήμερον ή τεραστία τής Γραφικής άνάπτυξις πρέπει νάποδοθή εις τήν επικράτησα τού Χριστιανισμού ; Τοιαύτη τις άπόφανσις θά ήτο τολμηρότατη, όταν γνωρίζη τις τό πλείστον τών καλλιτεχνών, τά ήθη καί έθιμα, τήν άνατροφήν, τάς επικρατούσας παρ' αύτοίς περί θεού καί Πίστεως ιδέας καί έν γένει τό *πανδαιμόνιον,* όπερ σήμερον αντιπροσωπεύει ή σύγχρονος καλλιτεχνία ! *

θά ήτο ευτυχής ή σύγχρονος καλλιτεχνία, έάν μή ούσα χριστιανή, ήτο τουλάχιστον *είδωλολάτρις,* ώς έν τή Άρχαιότητι, έάν επιτρέπηται νά μεταχειριζώμεθα τήν έχθρικήν ταύτην προσωνυμίαν, ην έκ μίσους πρός τόν άρχαΐον κόσμον προσήψαν έπ'ι τής ελληνικής θρησκείας οί Πατέρες τής 'Εκκλησίας. Διότι τί μάλλον παράλογον κα': ψευδές ή τό νά καλώντα: είδωλολάτραι ά Φειδίας, ό Πολύγνωτος, ό Πλάτων, ό Περικλής, ό Σωκράτης, ό Αναξαγόρας, ο Απελλής, ό Ζεύξις καί ή αναρίθμητος πλειάς τών μεγάλων ανδρών καί ιδίως τών καλλιτεχνών τής Αρχαιότητος ! Άλλά τούτο εινε καθαρά άγνοια καί ολοσχερής παρανόησις του πνεύματος τής αρχαίας θρησκείας, δέν βλέπομεν δέ τόν λόγον διατ'ι καί ό λαός σήμερον νά μή καλήται ειδωλολάτρης, άφού ίσως αποδίδει περισσοτέραν λατρείαν εις τάς εικόνας τών άγιων καί τάς αγιογραφίας ή οί πρόγονο: του πρός τά έκ λίθου ξόανα τού Δ:ός καί τά της Αθηνάς ομοιώματα ;

Ακριβώς δέ χάριν αυτής τής *είδωλολατρείας* ή μάλλον της *ειδωλολατροποιήσεως* του Χριστιανισμού κατώρθωσεν ή τέχνη νά εκτέλεση τά μεγάλα καί πως εφάμιλλα πρός τάρχαΐα τής Αναγεννήσεως κα'ι τούς νεωτέρους χρόνους καλλιτεχνήματα. Τί άπτοτέραν άπόδειξιν θέλομεν τούτου ή τ» γεγονός Οτι ή ελληνική γλυπτική τελείως έξηφανίσθη κα'ι έξέπνευσεν κατά τούς βυζαντινούς χρόνους έξ ούδενός άλλου αιτίου ή μόνον ένεκα τού αποκλεισμού αυτής έκ τού ορθοδόξου δόγματος, ένώ τουναντίον παρά τοις Δυτικοΐς μεγίστην έσχε τήν επίδοσιν έκ τής άδειας κα'ι ανοχής αυτού πρός κατασκευήν ανδριάντων τών άγιων κα': πατέρων τής τών Λατίνων Εκκλησίας :

Κα': έν κεφαλαίω, περατοΰντες τήν συνοπτικήν ταύτην μελέτην, έπιλέγομεν ότι, *ουδαμώς ή τέχνη τής Αναγεννήσεως και ή πρό αυτής επι, πολλώ δέ μάλλον ή τών νεωτέρων χρόνων, άντιπροσοιπεύει τό γνήσιον και αμιγές τον Χριστιανισμού πνεύμα, ή μόνη δέ καϊταρώς τούτο ενσαρκούσα και άντιπροσα)πενοναα είναι ή τών πρώτων αιώνων τον Χριστιανισμού, οπότε ένεκα τών αυστηρών περιορισμών και τού πρός τήν ϋλην άδιαλλάκτου τών χριστιανών μίσους^ ή τέχνη έν σπαργάνοις και δεομοΐς άσφυκτιώσα ουδέν μέγα και γενναϊον παρήγαγε, δυνάμενον και πόρρωθεν καν νάντιμετωπίση και συγκριθή πρός τά άνέσπερα και αφθιτα τής αρχαίας ελληνικής τέχνης μεγαλουργήματα !*

ΑΛΕΒ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

* Πρβ. *Taine,* **Les beaux arts en France έν τώ Essais de Critique etc. Paris, 1882.**

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Τ Τ Α. Μ. δ Βασιλ.εύς κατά την εντεύθεν άναχώρησίν Του έξέφρα-
* οεν εί; τον διευθυντήν τον Βασιλικού θεάτρου κ. Στεφάνου την έπιθυμίαν δπως το δραματολ.όγιον της παρούσης χειμερινής περιόδου άπαρτισθή εκ πολλών ελληνικών έργων πρωτοτύπων, άλλ.' έργοιν καλών.

Ή τοιαύτη έκφρασις της Υψηλής του "Ανακτος επιθυμίας εινε μία επί πλέον επίσημος άπόδειξις της προς τό έπίσημόν μας θέατρον στοργής τον βασιλέως, έννοούντος παντί σ&έναι **νά δώσχι την** εύγενεοτέραν ώθησιν εις την φιλολ.ογίαν μας, τής όποιας μία κατηγορία, τό δράμα και ή κωμφδΐα λ.αμβάνουν ήδη την εύκαιρίαν έξωτερικεύσεως, όντως ειπείν, επισήμου άπό τής σκηνής τον βασιλ.ικού θεάτρου, δπερ μετά την παρελθούσαν δοκιμαστικήν περίοδον, εισέρχεται ήδη αναμφισβητήτως εις περίοδον άλ.ηθούς δράσεως και ζωής καλλιτεχνικής.

"Ολ.αι αί πέρυσι παρατηρηθεΐσαι ελλείψεις, αναφερόμενοι εις τό δραματολόγιον και τό προσωπικόν, έλ,λ.είψεις αναπόφευκτοι εις πάν άρτιαύστατον έργον και μάλιστα σπουδαιότητος και προορισμού επισήμου οπως εΐνε τό Βαιιλικόν Θέατρον, τελείως διωρθώθησαν, έλ,ήφθη δε πάσα έκ μέρους του διευθυντού κ. Στεφάνου φροντ'ις οπως ή ερχόμενη δευτέρα χειμερινή περίοδος φανή αντάξια των επιδιωκομένου μεγάλ.ου σκοπού.

Τό δραματολ.όγιον τού Βασιλ,ικού θεάτρου, έκτος των κρατίστων δραματικών έργων τής ευρωπαϊκής φιλ.ολογίας, περιλ.αμβάνει πλ,εΐστα πρωτότυπα τών παρ' ήμΐν καλλιτέρων δραματικών συγγραφέων, διά τής συμμετοχής τών όποιων άρχεται ή πραγματοποίησις ενός υπέροχου καλλιτεχνικού άμα και εθνικού ονείρου, τής άπό σκηνής συχνής διδασκαλίας ίλλ.ηνικών έργων, άφορώντων άφ' ενός μεν την διαπαιδαγώγηαιν τού κοινού, άφ' ετέρου δ'ε την μονιμοποίηση· και εντελή παγίωσιν επισήμου έλ,ληνικής δραματικής φιλ.ολογίας.

Εινε πολν-πο).ύ παρήγορον έπίσης δτι φαίνεται έκλ.είψασα ή κατά την παρελ.θούσαν περίοδον παρατηρη/Ιεΐσα άντίδρασις προς τό Βαιιλικόν θέατρον, και δύναται κάνεις νά εΐπη οτι έπ'ι τέλους κατενοήθη παρά τών αρμοδίων, οτι μόνον **εις τό** μέγαρον **της** οδού Άγιου Κωνσταντίνου Θά στήση τον βωμόν της ή επίσημος ελληνική δραματική τέχνη, εκεί συνστηματικώς θά εξωτερίκευση ή κλ,υδωνιζομένη και άστεγος μέχρι τούδε δραματική παραγωγή.

Υπάρχουν οί δυνάμενοι νά γράψιουν δράματα, τραγωδίας και κωμτοδίας.

Υπάρχουν οί δυνάμενοι νά εργασθούν διά την άπό σκηνής αναπαράσταση· της ιστορίας μας τόσον δαον και τού συγχρόνου βίου.

Αυτοί οί κύριοι άφού ημπορούν, όφείλ,ουν νά εργασθούν αλλ.ως τε πρακτικώτερον εξεταζομένου τού ζητήματος, ή τε ηθική και υλική ωφέλεια θά εΐνε άνταξία τών κόπων των, και τά εργα των θά περιβάλλ,ωνται μέ σχετικόν άκαδημαϊκόν κύρος.

Οί κκ. Παλ,αμάς, Κακλ.αμανος, Καλ.οποθάκης, Προβελέγγιος, Νιρβινας, Δροσίνης, Λάσκαρης, Ξενόπουλ,ος, Τοοκό.τουλ.ος, Σουρής, Καπετανάκης, Έπιακοπόπου).ος, Δημητρακόπονλ.ος και άλλοι ούχ ήττον σπουδαίοι φι/,ολογικοί παράγοντες, παρέχουν τά εχέγγυα έκλ.εκτής δραματικής παραγωγής.

«Εάν επρόκειτο νά συγκροτήσω τό δραματολ.όγιον μιας περιόδου άπό τριάκοντα εργα, πολ.ύ θά ήθελα τά εΧκοσιν εξ αυτών νά ήσαν ελληνικά* μον εΐπεν ό κ. Στεφάνου.

Και βεβαίως μόνον διά τών ίλ.λ,ηνικών έργων, αναγομένων τών μεν εις την βυζαντινήν, τών δε εις τήν νεωτέραν ίστορίαν, και άλλ.ων εις

ΣΤΕΦ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ
άιενθυντής τον Β. θεάτρου

τήν σύγχρονον ζωήν, αλλά έργων καλών, δύναται **νά** έπιτευχθή **τό** μέχρι τούδε διαρκώς όνειρον τής παγιώσεως έθνΐκής δραματική; φιλ.ολ.ογίας, σπασμωδικώς μέχρι τούδε κατά καιρούς έξωτερικενθείσης.

Άλ.λ,' εκτός τής συγγραφής πρωτοτύπων έργων, μέγα και πρόσφορον έδαφος παραγωγής, κατά τόν κ. Στεφάνου, παρέχεται εις τους έπιθυμούντας νά εργασθούν διά τό θέατρον, διά τής διασκευής τών ξένων δραματικών έργων.

Διά τής εργασίας ταύτης, έκλ.εκτικώς εκτελ.ουμένης, όχι μόνον ή επιτυχία **και ή** ενθάρρυνσις εΐνε εξησφαλισμένη, αλλά **και ώς** προκαταρκτική παίδευαις χρησιμεύει διά τούς θέλ.οντας βραδύτερον νά επιδοθούν εις αυγγραφήν πρωτοτύπων έργων.

Ή διασκευή δεν πρέπει νά θεωρηθή ώς άναξία λ.όγου ίδιότης δι' έ'να θεατρικόν φιλ.όλογον.

Άπ' εναντίας μία επιτυχής μεταφορά, εις εργα μη έχοντα καθαρώς τοπικιστικόν χαρακτήρα, δύναται νά θεωρηθή ώς προσόν αναμφισβήτητου φιλολογικής άξιας, διότι διά τής τοιαύτης εργασίας παρέχεται μία προεισαγωγική τρόπον τινά αφορμή **προς** έμπεριστατωμένην σπουδήν τών ήθών, εθίμων και τής τόσον σπανίως λαλ.ουμένης επί σκηνής γλώσσης ιού θεάτρου, αγνώστου είς πολ,λ.ούς συγγραφείς και μεταφραστάς.

Είς τό είδος τούτο τής φιλολογικής εργασίας, >.ίαν ευδοκιμώ; όσον και επιτυχώς ήσχολ.ήΦη κατά την παρελθούσαν περίοδον ή Α. Β. Υ. ό Πρίγκιψ Νικόλ,αος.

Ή «ανεψιά τής κυρά - Μαρίας *, κωμφδΐα καθ' ϋπερβολ.ήν άρέσασα εινε προϊόν τής διασκευαστικής εργασίας τού Πρίγκιπας, ώς και μερικαί άλ.λαι μονόπρακτοι επίσης λίαν επιτυχείς.

Τό Βασιλ.ικον θέατρον ϋνά κάμη εναρξιν τών εργασιών του με τό « Όνειρον θερινής νυκτός τού Σαίξπηρ κατά μετάφρασιν εμμετρον τού κ. Στρατήγη.

Ή μετάφρααις θεωρείται ώς λίαν επιτυχής, έφιλ.οτεχνήθη δε είς μέτρον 15σύ!.λ.αβον με στίχους όμοιοκαταλ.ήκτους και μή.

Τό «"Ονειρον τής θερινής νυκτός·· εινε μία θεαματική φανταμαγορική κωμωδία είς πέντε πράξεις μέ μουσικήν τού Μένδελ.σων.

Αρχίζει με άριατουργηματικήν είσαγωγήν έκτελ.ουμένην ύπό τής ορχήστρας, μετά τήν οποίαν έπονται κατά τήν εξέλιξη· τού δράματος δύο χορψδίαι, αί όπΐαι θά ψαλονν από νεανίδας καταλ.λ.ήλως ήδη έκγυμναζομένας, **δύο** μονωδίαι, **μία** θαυμάσια νυκτωδία, **ενα illteV-meZO, και** τέλος **τό** ύπέροχον γαμήλ.ιον έμβατήριον.

Αί ένδυμασίαι καθώς και αί σκηναί παρηγγέλθηααν και κατεακευάσθησαν είς Γερμανίαν.

Ή πρώτη των σκηνογραφιών παριστά μικράν αίθουσαν τού ανακτόρου τού Θησέως. Ή δευτέρα πτυχήν καλύβην ανθρώπων τού λ.αοΐ" κωμικως εύθυμων πανηγυριστών τών γάμων τού Θησέως. Ή σκηνή αυτή θεωρείται ώς σάτυρα τού Σαίξπηρ κατά τών συγχρόνων συνα-δέλ.φων τον ηθοποιών.

"Επεται σκηνογραφία παριστώαα τό μαγενμένο δάσος πλ.ησίον τών Αθηνών μέ τοπία έντελ.ώς φανταστικά δαον και θεαματικά, και τέλος άλλ.η σκηνογραφία μεγάλης αιθούσης τελετών εις τάνάκτορα τον Θησέως. Αί τρεις έκ τών πέντε πράξεων τού « ' Ονείρου τής θερινής νυκτός » διεξάγονται είς τό μαγευμένο δάσος υπό τό φώς τής σελήνης·

Μετά τό «"Ονειρον τής θερινής νυκτός», τό όποιον θά δώση είς **τάς** Αθήνας ίδέαν **τών** Παρισινών **féeries, Θά** διδαχθή **ό** « Νικηφόρος Φωκάς » τού κ. Βερναρδάκη, και θά έπακολ.ουθήση ή άναβίβασις τών καλλιτέρων δραμάτων και κωμιοδιών τής ξένης φιλ.ολογίας ώς και πολλ,ών εκλεκτών ελληνικών πρωτοτυπούν έργων, τών όποιων ή επιτυχία δύναται νά θεωρηθή εξησφαλισμένη και λόγω τής γνωστής φιλ.ολογικής φήμης τών υποβαλλόντων εργα πρωτότυπα ελλήνων συγγραφέων και τών επιτυχών μεταφράσεων, και λόγω) τής επιτυχούς του προσωπικού συμπληρώσεως.

Ώς πρός τό τελευταΐον μάλιστα περισπούδαστον ζήτημα, πανθομολογουμένως είργάσθη μετ έπιμε-λ,είας λ.ίαν αξιέπαινου ή Διεύθννσις τού Βασιλικού θεάτρου, ήτις μετά τήν έκκαθάρισιν τού παλαιού προσωπικού, έθεώρησεν απαραιτήτως αναγκαίους και προσέλαβε τούς κρατίστους εκ τών μή προσλ.ηφθέντων διά διαφόρους λόγους κατά τήν παρελθούσαν περίοδον, ηθοποιούς. Και ήδη μεταξύ τών άλλων γνωστών ηθοποιών τού Βασιλικού θεάτρου συγκαταλέγονται, ή κ. Αίκατ. Βερώνη - Γεννάδη μετά τής Δ'°'ι αδελφής της Σμαράγδας, ό κ. Γεώργιος Γεννάδης, ό κωμικός κ. Σταματόπονλος, ό κ. Μέγγουλ.ας μετά τής κυρίας του, ό κ. Σταυρόπουλος, αί δεσποινίδες Μαρία Δημοπούλ.ου, Μαρίκα Κοτοπούλη, 'Ροζαλία Αρνιωτάκη, αί χαριτωμένοι νεαρώτεραι ηθοποιοί, αληθές απόκτημα τού Βασιλικού Θεάτρου και τίνες άλ,λοι.

Τό Βαοάικού θέατρον κατήρτισε πρός τούτοις τμήμα προπαρασκευαστικών δοκίμων ηθοποιών, οκοπόν έχον τήν διδασκαλ.ίαν αυτών διά τής έπ'ι σκηνής κατ' αρχάς ερμηνείας μικρών ρόλ.ων και **τής** ούτω βαθμηδόν εξοικειώσεώς **των** πρός **τήν** τέχνην. Μεταξύ **τών** δοκίμων αυγκαταριθμοΓινται πολλαί και πολλοί νέοι γνωστοί διά **τήν** πρός καλλιτεχνίαν ίδιαιτέραν των κλίσιν.

Ύπό τάς ανωτέρω συνθήκας, ή κατά τόν προσεχή Νοέμβριον αρχομένη δευτέρα χειμερινή περίοδος του Βαοάικού θεάτρου παρέχει την ελπίδα οτι θά εγκαινίαση τήν άπαρχήν ενός ευγενούς και μεγάλου ονείρου, τού όποιου **τήν** ταχίαιην πραγματοποίηαιν εγγυάται ή Υψηλή μέριμνα και στοργή τής Α. Μ. τοΤ, Βασιλέως, και ή κατ' εξοχήν καλλιτεχνική συνεργασία και εποπτεία τού Πρίγκιπας Νικολάου, δστις τάς ολίγας ώρας τής σχολής του μετά ζήλου και αγάπης άφιεροΐ **είς τήν** ενδόξιμον Θεραπείαν **τής** θεατρικής φιλολογίας **και τής** έν γένει καλλιτεχνίας.

Π. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΘΩΜΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
άιευθυντής τής σκηνής τον Β. θεάτρου.

Κόρη Αθηναία, απόφοιτος του Αρσακείου, διαπρέψασα ώς πρωταγωνίστρια είς τάς παραστάσεις τής Εταιρείας πρός διδασκαλίαν τών αρχαίων δραμάτ<»ν, καθ' ΐς διέπλασσεν εν απαράμιλλο) και καταπληκτική τραγική ϋποκρίσει τους βόλους τής Χρυσοθέμιδος εις τήν « Ηλεκτραν» τοϋ Σοφοκλέους, άγουσα τότε τό 14°" Ιτος τής ηλικίας της, τής «Αντιγόνης» μετά δυο ετη χατά τό 1000, είς τήν ύπόκρισιν τής όποιας χατήγαγεν αληθή θρίαμβον, και τής «Ιφιγένειας έν Ταύροις» του Εϋριπίδου, διδαχθείσης πρό τίνων μηνών έν Κωνσταντινουπόλει ό'που κυριολεκτικώς χατεγοήτευσε και έφανάτισε τό ακροατήριον.

Ισχυρά τήν έκφρασιν, ϋπερβαλλόντως παθαινομένη, άπόδειξις τό χατά τήν ύπόκρισιν τής Χρυσοθέμιδος έπεισόδιόν της, όποτε παραχελευομένη υπό τής Ηλέκτρας ν' ανάθεση εις τόν τάφον του πατρός Αγαμέμνονος μέρος τής κόμης της, δράκα όλόχληρον τριχών έκ τής ίδιας απέσπασε κόμης αντί τοϋ ψευδούς πλοκάμου, έξωτερικεύουσα παθών εκρήξεις απαραμίλλως, μέ κατατομήν προσώπου άρχαίκωτάτην, οφθαλμούς γαλανούς μεγάλους απείρως εκφραστικούς, μεγαλοπρεπής και κομψότατη τό παράστημα, μέ φωνήν χρυσταλλίνην, διά τής οποίας, ότέ μεν μελωδικής συναρπάζει, ότέ δ' έκρηγνυμένης είς ϋπερτραγικόν μεγαλείον καταπλήσσει, ή Δ'« Μαρία Δημοπούλου βαίνει ασφαλώς πρός τήν κατάχτησιν του μεγαλείου τής Τέχνης, ήτις έν τώ συνόλω τών έπιζήλων χαρισμάτων της έστησε τόν περιχαλλέστερον βωμόν της.

"Ηδη άπό τοϋ παρελθόντος Ιουλίου προσελήφθη είς τό Βασιλιχόν Θέατρον πρός έρμηνείαν τών τραγικών χαρακτήρων, τής μεγαλοπρεπούς αποδόσεως τών όποιων ή Δ'? Δημοπούλου κατέχει τό μυστήριον τόσον όσον και τών δραματικών, διατρανούσα οϋτω όίφυα καλλιτεχνικών υπόστασιν ξηλευτήν εις τήν νεαράν της ήλικίαν.

ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ
Τον Β. Θεάτρου.

ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
Τοΰ Β. Θεάτρου.

Μόλις π£0 διετίας άνελθουσα τήν σκηνήν ή 16τ'»'ήδη άβρά χαλλιτέχνις, χατέδειχεν από τής πρώτης στιγμής τή, [εμφανίσεως της τό είς τήν μικράν παρθενικήν ψυχήν της ένδιαιτώμενον χαλλιτεχνικόν δαιμόνιον. Ή Δ'5 Μαρίκα Κοτοπούλη, κόρη τού γνωστού θιασάρχου κ. Δ. Κοτοπούλη, δεν ήρχισε τό καλλιτεχνιχόν της στάδιον διά τής ερμηνείας έν άρχ/, μικρών ρόλων. Δεν άνηλθε τήν σκηνήν κατά βαθμίδας, έγένετο κυρία αυτής δι' ενός άλματος μεγάλου, όταν πρό δύο ετών έν Σμύρνη τήν ασθενούσαν πρωταγωνίστριαν εις τόν «'Αρχισιδηρουργόν» Οχι μόνον λίαν επιτυχώς άντιχατέστησεν, άλλα και τούς φόβους τών αμφιβαλλόντων διέλυσε και την ς.ήαην της <Ος καλλιτέχνιδος ήδραίωσεν. "Εκτοτε αλλεπάλληλους δρέψασα επιτυχίας, κατέστη παντού ό'που ενεφανίσθη τό άντικείμενον τοϋ γενικού θαυμασμού διά τό παρά την ήλικίαν της σκηνικόν σθένος, τήν θαυμασίαν φωνήν της και τήν καθ' ήμέραν έπιδεικνυομένην πασίδηλον πρόοδον.

Οί παρακολουθοϋντες τήν κατά τά τελευταία 'έτη έξέλιξιν τού θεάτρου δεν ενθυμούνται τήν χαοιτωμένην πρωταγωνίστριαν τού θιάσου Κοτοπούλη νά μή έδικαίωσε ποτέ τάς ελπίδας τών θαμώνων τού θεάτρου, ούτε νά έμείωσε τήν άγαθήν περί αυτής φήμην, πάντοτε δ' επιμελής και ευσυνείδητος εις τήν άπόδοσιν τών διαφόρων δόλων της κατώρθωνε νά δίδη τά ζωηρότερα χρώματα και είς τους πλέον αχάριστους ρόλους, παρουσιάζουσα αυτούς ύπό μορφήν εντελώς καλλιτεχνικών. Εσχάτως προσελήφθη εις τό Βασιλικόν Θέατρον, όπου ουδεμία αμφιβολία ότι όχι μόνον θά διαπρέψη, άλλα και μία έκ τών απαραιτήτων πρωταγωνιστριών του θά καταστη, άίού μεταξύ τών άλλων πολλών χαρισμάτων της συγκαταριθμεί και τό πλεονέκτημα τού νά εχη, βαρείαν τήν άκοήν διά τούς επαίνους και διθυράμβους.

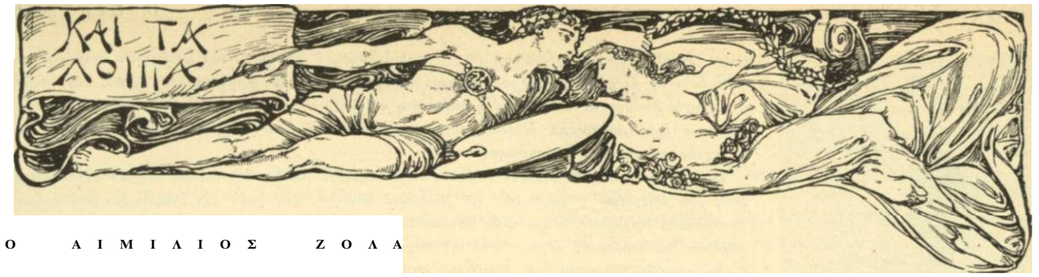

Ο ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΖΟΛΑ

Εγεννήθη έν Παρισι'οις τή *Τ'* Αυγούστου ι840. Τήν παιδικήν του ήλικίαν δι,λΟεν, ώς γράφε! ό Μωπασσάν έξ ου άρυόμεθα τάς πληροφορίας ταύτας, εις τό Αΐξ καί δέν έπανήλθεν εις Παρισίους ή κατά τον Φεβρουάριον τού 1858. 'Εκεί άπεπεράτωσε τάς σπουδάς του καί έρρίφθη εις τον αγώνα τής ζωής, Οστις υπήρξε κατ' αρχάς λυσσώδης δι' αυτόν. Διηγείται ό ίδιος ό'τι έτρέφετο έπί τινα χρόνον αποκλειστικώς δι' ολίγου άρτου βεβρεγμένου δι' ελαίου, όπερ οί γονείς αύτοϋ τώ άπέστελλον άπό τό Αΐξ. « Εφ' όσον τις έχει ελαιον. έλεγε στωϊκώς, δεν αποθνήσκει τής πείνης». Έπ'ι τέλους είσήλθεν ώς υπάλληλος εις τό μέγα βιβλιοπωλείον Hachette. 'Από τής ημέρας εκείνης ή ύπαρξίς του ηδραιο>θη οποιαδήποτε, έπαυσε Οέ συγχρόνους να στιχουργή, επιδοθείς έ; ολοκλήρου εις τήν πεζογραφίαν άλλως τε ώς ποιητής ό Ζολά οέν ηυδοκίμει. 'ί'πελείπετο κατά πολύ τοϋ Γωτιέ, τοϋ Σουλλυ Πρυόόμ καί τών άλλων συγχρόνων του ποιητών. Είχε δέ τήν είλικρίνειαν να τό άνομολογή κα'ι ό ίδιος. Ουδέποτε ομιως απηλπίζετο, αλλά παραμυθούμενος έλεγε «τόσο) τό χειρότερον αν δεν γείνω μέγας ποιητής, θα γείνω μέγας πεζογράφος». Και ώμίλει μετά πεποιθήσεως' είχε συναίσθησιν τής άξιας του. Ή ιδιοφυΐα του οέν είχεν ακόμη άναπτυχθή· τήν ήσθάνετο όμως όπως ή γυνή

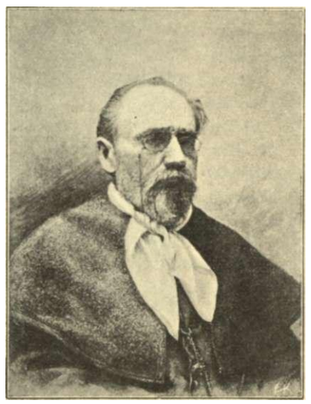

αισθάνεται κινούμενον τό βρέφος όπερ φέρει έν εαυτή. Τέλος ήρχισε να δημοσιεύη διάφορα έργα.

Τό πρώτον Ιργον *Les Contes* à *N*inOll, είνε έργον Ιχον ποιάν ινα φιλολογικήν αξίαν έν τώ όποίω Ομως προμαντεύει τις μάλλον **τόν μέλλοντα μέγαν συγγραφέα. Κατόπιν έδημοσίευσε τήν** *Ἐβδομολόγησιν τον Κλανδίον,* όπερ εΐνε εΐδός τι αύτογοαφίας, άλλ άνευ έξάρσεως κα'ι μεγάλου ενδιαφέροντος. Κατόπιν τήν *Τερέζα-Ρακέν,* την *Μαγδ,ώ.ηνήν Φερά,* εργα δευτερεύοντα επίσης. 'Επί τέλους έξεπόνησε τόν *Ῥουγγόι Μακάρ,* έργον όπερ προεκάλεσε τόσον θόρυβον. υπό τόν τίτλον *Ἡ ψυχαγή καί κοινωνική Ιστορία οικογενείας τίνος υπο τήν δεντέραν αντιοκρατορίαν.* 'Επί τοϋ εξωφύλλου δ' εκάστου τόμου τής σειράς αυτής ύπήρχεν έκτετυπωμένη ή εξής διαφήμισις :

«Φυσιολογικώς οί 'Ρουγγόν Μακάρ εΐνε ή βραδεία διαδοχή τών νευφρικών όιαταράξεο^ν, αί'τινες αναφαίνονται εις μίαν γενεάν συνεπεία Οργανικής τίνος παθήσεως και αίτινες προκαλοϋσιν αναλόγως τοϋ περιβάλλοντος εις εκαστον τών ατόμων τής γενεάς ταύτης, τά αισθήματα, τάς επιθυμίας, τά πάθη, όλας έν γένει τάς εκδηλώσεις τάς ανθρο^πινας φυσικάς ή έναστικτους, τών οποίων τά αποτελέσματα καθορίζονται διά τών συνθηματικών ονομάτων τής άοετής και τής κακίας. Ιστορικώς προέρχονται έκ τοϋ λαοϋ καί αντανακλώνται έφ' ολοκλήρου τής συγχρόνου κοινωνίας, ανέρχονται εις όλας τάς κοινωνιχάς τάξεις διά τής ώθήσεως ταύτης τής κατ' έξοχήν moderne, τήν οποίαν δέχονται αί κατο^τεραι τάξεις διερχόμενα·, δια μέσου τοϋ κοινωνικού σο>ματος, και διηγοϋνται ούτω τήν δευτέραν Αϋτοκρατορίαν. . . ». Κατόπιν έδημοσίευσε *La Fortune des Rougons,* όπερ είνε τρόπον τινά περιεκτική άνακει&αλαίοισις όλων τών άλλων του έργων.

Η *«κοιλία τών Παρισίων* είνε ή άποθέωσις τών λαχάνο^ν, τών ιχθύων καί τών κοεάτων. *<Το σφάλμα τον Πάτερ-Μουρέ>* **είνε είσός** τι Τριλογίας, τής οποίας τό πρώτον καί τρίτον μέρος είνε κατά τήν γνώμην πολλών αί μάλλον θαυμάσιαι σελίδες έξ όσων ό Ζολα εγραψεν. Ο Ζολά είχε κοτορθιόσει να είνε γνωστός, άλλ' έχαιρε περισσοτέραν ύπόλη-Ι/ιν έν τή **αλλοδαπή** παρά έν Γαλλία. Ίδίως έν Ρωσσία ανεγινο">σκετο άπλήστως. Κατόπιν εξέδωκε τό νέον αϋτοϋ μυθιστόρημα *L'assomoir* προκάλεσαν μέγαν θόρυβον.

Εν αυτώ ό Ζολα μεταχειρίζεται γλώσσαν τραχεΐαν, τα πρόσα>πά του είνε είλημμένα από **αυτόν** τόν λαόν, καί **αυτός** *Ὁ* 'ίδιος γράφει εις γλώσσαν χυδαίαν (argot). **'Εν τούτοις ή εμφάνισις τοϋ Βιβλίου** τούτου εκίνησε βαθέοις τό ενδιαφέρον. Άνετυπο>θη επανειλημμένους, τα δέ αντίτυπα έπωλούντο κατά χιλιάδας καθ' έκάστην. Βοα**δύτερον** προήλθεν εις φώς ή Λ[«ι·ά κα'ι **τόσα** άλλα νεώτερα έργα. ατινα δέν έσχον όλιγο^τέραν έπιτυχίαν.

Γενικώς ό Ζολΐ ύπήρξεν εις τών μάλλον ρηξικελεύθοιν συγγραφέων, οϊτινες διανοίγουσι νέους ορίζοντας έν τή **Φιλολογία,** κν^υσσόμενοι εχθροί πρός πάν τό **ίωλον** καί τετριμμένον. *Ἤτο τολμηρός εις τάς σκέψεις του καί διετύπου ταύτας μετά πλαστικής ακριβείας, αδιαφορών αν οί περί τα παλαιά καί εύρωτιώντα τυρβάζοντες απεδοκίμαζον ταύτας.'Ησθάνετο έν έαυτώ τήν δύναμιν τής δράσεως. Αί προλήψεις κα'ι αί σεσαθρο>μέναι θεωριαι κατέ;οεον πρό τών αρχών τοϋ μεγάλου φυσιοδίφου. Εννοείται ότι αί Φιλολογικα'ι αύται επαναστάσεις δέν παρέρχονται απαρατήρητοι. Προκαλοϋσι συνήθως μέγαν θόρυβον" διότι τό κοινόν συνειθισμένον εις ό,τι υπάρχει, μή καταγινόμενον περί τα γράμματα ή χάριν αναψυχής, **ολίγον δε μεμυημένον ε'ις τα απόρρητα τής τέχνης αδιαφορεί** πρός ό,τι δεν επηρεάζει τά άμεσα αύτοϋ συμφέροντα, δέν αγαπά νά ένοχλήται εις τάς συνήθεις αϋτοϋ προτιμήσεις, διότι φοβείται πάν ό,τι τό αναγκάζει πρός μίαν έργασίαν διανοητικήν, και τάσσεται ευχαρίστως υπό τήν σημαίαν τών σχολαστικών εκείνων, οϊτινες στερούμενοι ιδιοφυίας και πνεύματος ερευνητικού, και μη δυνάμενοι νά έξέλθωσι τού κύκλου αυτών, περιστρέφονται αενάως άνακράζοντες· « Δέν δύναται να γι'νη καλλίτερον τοϋ υπάρχοντος». Καί ίσως τοϋτο εινε **αληθές**· άλλ' άν δέν δυνάμεθα να κάμωμεν τίποτε καλλίτερον, άν δέν δυνάμεθα να παραγάγοιμέν τι τό καινόν, ούχ ήττον δέν δύναται τις να άρνηθή ότι τό αυτό πράγμα δυνάμεθα, έπεξεργαζόμενοι τούτο κατά τρόπον ίδιον, να παρουσιασο)μεν αυτό ύπό όψιν αλλοίαν καί σχήμα νέον, ώστε αυτό τοϋτο τό πράγμα τό όποιον κατά βάθος δέν ήλλαξε νά φαίνεται όλως νέον καί διάφορον τοϋ πριότου.

Ή θεωρία τοϋ Ζολα ήτον αύτη: Δέν δυνάμεθα νά έχωμεν άλλο πρότυπον εί μή τήν ζωήν. επειδή δέν δυνάμεθα νά έννοήτωμεν πάν ό',τι δέν υποπίπτει εις τάς αισθήσεις μας. Άν δε θέλωμεν νά πλάσο^μέν τι διά τής φαντασίας μας, αυτό θά αφίσταται πάντοτε τοϋ φυσιχοϋ, καί επομένως δέν θά εινε ή τερατούργημα. Η αλήθεια μόνον, κατ' αυτόν, δύναται νά παράγη έργα τέχνης. Δέν πρέπει λοιπόν νά φαντάζηται τις άλλά νά παρατηρή και να περιγραφή ακριβώς κα'ι μετά πάσης λεπτομέρειας παν Ο,τι είδεν ή βλέπει ήθη. Πρέπει όμως νά σημειο>σωμεν ότι ή ιδιοσυγκρασία του συγγραφέο)ς εξασκεί μεγάλην έπήρειαν, δίδει ε'ις τά πράγματα τά όπο ία θά περιγραψη εν χρώμα ε'ιδιχόν, μιαν οψιν ιδίαν αναλόγως τής ευρύτητος καί τής πρωτοτυπίας τοϋ πνεύματος του. Καθο>ρισε δέ ό Ζολα τήν φυσιολατρείαν ώς εξής : « Η φύσις όιαβλεπομένη διά μέσου μιας ιδιοσυγκρασίας». Καί ό ορισμός αυτός εινε ό μάλλον ακριβής. Η ιδιοσυγκρασία είνε τό σήμα ούτως ειπείν τοϋ διανοητικού εργαστηρίου, όπου ό καλλιτέχνης άποτυπιόνει, αναλόγως τής αντιλήψεως αύτοϋ, τήν Ιδίαν πρωτοτυπίαν. Διότι **απόλυτος** αλήθεια δέν υπάρχει· ό'λοι βλέπομεν και αντιλαμβανόμεθα τών πραγμάτων κατά τρόπον διάφορον διά τοϋτο ό,τι αοέσκειείς τόν μέν απαρέσκει εις τόν άλλον, ή ό',τι είνε αλήθεια διά τοϋτον είνε πλάνη δι' εκείνον. Νά διίσχυρίζηταί τις Οτι έπιδ·ο>κει τό **αληθές,** ή Οτι πράττει τοϋτο μόνον, είνε ισχυρισμός απραγματοποίητος· τό πολύ δύναται τις νά αναπαραγάγη κατά τό μάλλον ή ήττον ακριβώς ό,τι είδε καί νά παραγάγη έντυπο>σεις τοιαύτας, **τάς οποίας ήσθάνθη αναλόγως τής παρατηρητικότητος καί τής** αισθητικής αϋτοϋ δυνάμεως, κα'ι **αναλόγως** τής ευαισθησίας τής ιδιαιτέρας τήν οποίαν ή φύσις έταξεν έν ήμΐν. "Ολαι λοιπόν αί διενέξεις αύται αί φιλολογικά· είνε άπόρροιαι ιδιοσυγκρασίας, καί δίδουσιν αφοραήν εις ίόιυσιν Σχολών, αιρέσεων καί δογμάτο)ν. Τοιουτοτρόπως ό Ζολα, όστις έμάχετο λυσσωδώς **υπέρ** τής αληθείας τής *ἱπορυίούτί^* έκ τών παρατηρήσεων, εξη μεμονωμένος αγνοών Ολον τόν κόσμον. Τί έκαμνε λοιπόν ; μέ δύο ή τρεις σημειο'ισεις, μέ **ολίγας** πληροφορίας άρυομένας έδώ κα'ι έκει, έδημιούργει τά πρόσωπα αϋτοϋ, τούς χαρακτήρας του, καί συνέθετε τά μυθιστορήματα του, προσπαθών πάντοτε νά περιορίζηται εντός τών ορίων τής λογικής καί νά μή αφίσταται τής **αληθείας.**

Άλλ' ό δεινός μυθιστοριογράφος ήτο κατά βάθος κα'ι ποιητής. 'Ενέκλειεν έν έαυτώ τήν ποιητικήν εςαρσιν, τήν δύναμιν δηλαδή τοϋ νά μεγεθύνη και παριστάνη συμβολικώς τά πράγματα. Καί οϋτο) τά έργα τοϋ Ζολά έτήρησαν παρά τήν θέλησίν του κάτι τών επικών άσμάτοιν.'// *κοιλία τών Παρισίων* δέν είνε ή ποίημα τών τροπών, τό *Ἀσσομοαρ* ποίημα τού οίνου, τού οινοπνεύματος και τής κραιπάλης. Ή *Νανά* ποίημα τής άσελγαινούσης κακίας. Αλλ' εκείνο όπερ διήγειρε περισσότερον τήν χολήν **τών έχθρων** του είνε τό τολμηρόν κα'ι τραχύ αϋτοϋ ύφος. Ό Ζολά έμίσει τάς ευγενείς περιφράσεις, τάς μετριαζούσας οπο> δήποτε τήν δριμύτητα τών λόγων του. Μετεχειρίζετο λέξεις τραχείας αλ/.ά μάλλον καταλλήλους εις τό νά έξωτερικεύη τάς **ιδέας** και καθιστά αϋτάς καταληπτάς εις τούς πάντας. Τό ύφος του **ευρύ** κα'ι πλήρες εικόνων δέν είνε νηφάλιον καί βραχύ όπως τού Φλωμπέρ, ούτε γλαφυρόν καί έξεζητημένον όπως τοϋ Γο>τ.έ, ούτε έπαγωγόν όπως τοϋ Γκογκούρ. Είνε άφθονον, όρμητικόν, όπως ό χείμαρρος, όστις πλημμύρων κατακλύζει την γήν.

Ό Ζολά αποτείνεται πρός τό κοινόν, πρός τό μέγα κοινόν καί όχι μόνον πρός τούς εϋπαιδεύτους, δέν εχει λοιπόν ανάγκην τών λεπτοτήτων τούτων. Διά τοϋτο καί **ουδείς** έν τή Φιλολογία εσχε περισσοτέρους **εχθρούς, εχθρούς** απηνείς, οίτινες εις πάσαν εϋκαιρίαν έπετίθεντο κατ' αύτοϋ λυσσιόδεις καί αδιάλλακτοι.

ΘΑΜΜΕΝΟΣ ΝΑΟΣ.—Ύπό τόν τίτλον αυτόν ό Μαυρίκιος Μαιτερλιγκ συνοψίζει εις έν σύγγραμμα έξ **δοκίμια** του έπιγραφόμενα *ἡ Δικαιοσυνη, ἡ Ἐξέλιξις τον Μυστηρίου, ιό Βασίλειον τής Ὕλης, το Παρελ&ύν, ἡ Τυχη, τό Μέλλον.*

Ή κυριαρχούσα εις τό **σύγγραμμα** του ιδέα είνε καθαρώς ηθική, άπηλλαγμένη τών κληρονομικών προλήψεων, τών όποιων εισέτι δοϋλοι παραμένουν πλείστοι, οί όποιοι διισχυρίζονται ότι είνε έλευθερόφρονες. Ειλικρίνεια καί ανεξαρτησία πνεύματος διαπνέουν τα δοκίμια, εις τά όποια διαλάμπει ή ευγένεια τής εμπνεύσεως καί ό **υψηλός** ηθικός προορισμός τοιν. Ό *Θαμμένος Ναός* τοϋ Μαιτερλιγκ σκοπόν εχει νά έφελκύσγ, τήν προσοχήν μας έπί τών σοβαρωτέρων προβλημάτων τών άφορο'ιντων τήν άτομικήν και κοινο>νιην τής άνθρωπότητος ζωήν, διότι εξάγει τού **λήθαργου** την συνείδησίν μας, θέτων αυτήν αντιμέτοιπον τών ανανδριών έπί τών οποίων ή συνήθεια μας κλειεί τούς οφθαλμούς, τών αδικιών άς ανεχόμεθα, καί τάς όποιας άφίνομεν, ανεξέλεγκτοι καί σχεδόν απαρατήρητοι νά παρέρχωνται.

'0 *Θαμμένος Ναός* τόν όποιον ό Μαιτερλιγκ ζητεί ν' ανακαίνιση είνε ό ναός τής **αληθείας** και τής δικαιοσύνης, δύο θεαινών εις τήν λατρείαν τών οποίων συναντώνται ό'λαι αί δυνάμεις τής ψυχής, όλα τά έναστικτα, ό'λαι αί απαιτήσεις τής φύσεο'ς μας, διαφθειρομένης άπό τάς προλήψεις, τούς ματαίους φόβους, από κάθε τι τό όποιον δύναται νά τήν αποπλάνηση από τόν προορισμόν της καί νά τήν καταφθείρη.

Παραθέτομεν μερικά αποσπάσματα, εις τά όποια καταφαίνεται ή επαγωγός πρωτοτυπία καί ή φιλοσοφική ακρίβεια μέ τήν οποίαν ό Βέλγος συγγραφεύς τής *Πριγκιπίσσης Μαλα'ιν* πρώτον καί τής *Μόνναις Βάννας* βραδύτερον, αναλύει τάς κυριωτέρας φάσεις καί τα περισπουδαστότερα προβλήματα τής καθημερινής ζωής.

« Αληθώς, λέγει, είμεθα διχασταί παράδοξοι τόσον, οσον άφ' ετέρου καί έρασταί αλλόκοτοι κάποιας ίόεο'>όους δικαιοσύνης. Φρίττοαεν από τό έν έως τό άλλο άκρον τού κόσμου πρό μιας δικαστικής πλάνης, τήν πλάνην δέ οπού μαστίζει τά τρία τέταρτα τών **αδελκών** ιιας, άποδίδομεν, δέν ήξεύρω εις ποίαν παντοουναμίαν απροσπέλαστον καί άδιάλλακτον. Μόλις τό παιδί ενός αγαθού γείτονός μας γεννηθή τυφλόν, ηλίθιον ή μέ διεστραμμένα μέλη, σπεύδομεν νά ζητήσωμεν, άδιάφορον πού, μέχρι τού σκότους θρησκείας τήν οποίαν δέν έχομεν πλέον έν χρήσει, ένα οιονδήποτε θεόν οια να τόν έρο)τήσωμεν τήν γνώμην του. Άλλ' έάν αυτό τό παιδί γεννηθή πτωχόν, ίδιότης, όχι όλιγώτερον σοβαρά τής σωματικής ατέλειας, δέν σκεπτόμεθα πλέον νά έρωτήσωμεν τόν θεόν ό **όποιος** είνε πανταχού παρών, άφού εκτελεί αμέσως τά θελήματα μας.

Πριν ή ζητήσωμεν ίδανικόν δικαστήν, αναγκαιότερον θά ήτο ν' **αποκαθάρομεν τάς ιδέας μας. Πριν** παραπονεθώμεν **διά τήν** αδιαφορίαν τής φύσεως και ζ-^τήσωμεν άπό αυτήν δικαιοσύνην κα'ι ευθύτητα ανύπαρκτον, φρόνιμον θά ήτο νά προσβάλωμεν είς τάς ανθρωπίνας χο>ρας μας τήν εις ταύτας όντως απαντωμένην αδικίαν, καί Οταν αύτη έκλειψη, αί έκ τύχης αδικίαι θά περισταλοϋν κατά τά δύο τρίτα».

«Τό παρελθόν είνε παρελθόν, λέγομεν. **Αυτό** δέν είνε αλτ,θές. Τό παρελθόν είνε πάντοτε παρόν.

Φέρομεν τό **βάρος** τοϋ παρελθόντος· διατεινόμεθα προσέτι. Καί **αυτό** δέν είνε αληθές. Τό παρελθόν φέρει τό **βάρος** μας.

Τίποτε δέν δύναται νά **εξάλειψη** τό παρελθόν. Ψευδές καί τούτο. Τό παοόν καί τό μέλλον είς τό ελάχιστον τής **θελήσεως** μας νεύμα διατρέχουν τό παρελθόν έξαλείφοντα παν ο,τι διατάξωμεν νά εξαφανίσουν. Τό παρελθόν μας όλόκληρον εξαρτάται από τό παρόν μας, κα'ι μετ'αϋτοϋ διηνεκώς μεταβάλλεται. Προσλαμβάνει **αμέσως** τό σχήμα τοϋ περιβάλλοντος, **εντός** τού όποιου ή σημερινή μας σκέψις τό περικλείει. Τό παρελθόν εκφέρει αποφάσεις τελεσιδίκους μόνον δι' εκείνους, ών ό ηθικός βίος ένεκρώθη. Δέν μονιμοποιείται οϋδ' άποκρυσταλλούται είς τήν έπιφοβον μορφήν του. είμη μόνον μετά τήν πραγματοποίησιν τής ανο>τέρω αναφερομένης ηθικής άπονεκριόσεως. Άπό τής στιγμής ταύτης παγιούται όντως όπι**σθεν** μας τό άνεπανόρθωτον, τό δέ βάρος τών πεπραγμένων μας όλόκληρον είς τούς ώμους μας πίπτει.

Άλλ' έφ' Οσον δέν παύομεν ζώντες διά τού πνεύματος καί τού χαρακτήρος, τό παρελθόν παραμένει ύπερθεν τής κεφαλής μας ώς μετέο^ρον, παρόμοιον δέ πρός τά ύπό τού "Αμλετ είς τόν Πολο>νιον υποδεικνυόμενα νέϊ.η, αναμένει όπως τό βλέμμα μας δηλ. ή θέλησίς μας μεταβίβαση είς αυτό καί προσδώση την μορφήν τής **ελπίδος** ή τοϋ φόβου, τής τρικυμίας ή τής γαλήνης, τήν οποίαν εις τα **ενδόμυχα** μας ύπ' εϋθύνην μας κατειργάσθημεν».

ANTHINEA.— Ί) γάλλος δημοσιογράφος καί συγγραφεύς Charles Maurras εντολή τοϋ διευθυντού τής αρχαιοτέρας τών γαλλικών εφημερίδων *«Gazette de France»* κ. Gustave .laiiicot, επισκεφθείς τάς Αθήνας καί κατόπιν τήν Φλωρεντίαν. αφιεροινει ώραιοτατας καί **αληθώς** έμπνευσμένας σελίδας, περιγράφων τάς έκ τών δύο ώοαίων πόλεοιν έντυπο>σεις του, είς αρκετά ογκώδες σύγραμμα, τό όποιον έτιτλοφόρησε μέ τό παράδοξον όσον κα'ι ποιητικόν όνομα *Antldnea.* έπί τή βάσει ετυμολογικής παραγωγής στηριζομένης μόνον εις ποιτ,τικόν ούχ'ι δέ και ϊ,ιλολογικόν κύρος.

Άφίνω τόν έμπνευσμένον ταξειό·.ο'>την νά όμιλήση καί νά δικαιολόγηση τήν νέαν όνομασίαν τού ΐοστεφανου άστεως, καθοις κα'ι τήν μεταξύ Αθηνών καί Φλωρεντίας ύφισταμένην κατ' αυτόν ομοιότητα.

—« 'Επεσκέφθν,ν, γράφει είς τόν πρόλογον τού συγγράμματος του, τάς Αθήνας κατά τήν έποχήν τών Όλυμπιακών αγο'Ινων, και άνέπνευσα τό θείον άριυμα τοϋ ΐ'ου μεταςυ Αχροπολεο>ς, 'Ελευσίνος, Υμηττού και τών αγρών τοϋ Κολωνού.

Μία συνομιλία μου είς Νέον Φάληρον διήγειρεν έπί τοσούτον τήν πεοιέογειάν μου, ώστε απεφάσισα και έπεσκέφθην βραούτερον μίαν πολίχνην τής Κορσικής, Ίδρυθείσαν καί κατοικουμένην άπό "Ελληνας πιστούς είς τήν καταγο>γήν των.

Ακολούθως μεταβάς είς τό Λονδίνον, έθεο'^ρησα καθήκον μου, νά παιαβλέψω ό',τι άξιοπερίεργον υπάρχει εις τήν πριυτεύουσαν καί νά σπεύσω είς τό Β;εττανικόν Μουσείον μόνον κα'ι μόνον διά νά επισκεφθώ τάς εις τάς έλληνικάς αρχαιότητας άφιερο)μένας εννέα αίθουσας του.

Βραχεία εις Φλωρεντίαν διαμονή βραδύτερον μ' έμύησεν είς τήν ομοιότητα Ελλάδος κα'ι Τοσκάνης, αναφορικώς πρός τάς ώραιοτέρας φυσικάς καί κλιματολογικάς λεπτομέρειας των, κα'ι μού ύπενθύμισεν ετυμολογίαν δοθείσαν έν Γερμανία ε'ις τό όνομα τής πόλεοίς καί τής αθηναίας θεάς.

Τ' όνου,α *Αθήναι* θά προήλθεν άπό τήν λέξιν *άνθηνέα* (anthinea = ανθισμένη).

'Εσήμαινε λοιπόν είς τήν αρχήν ελληνιστί ό',τι κα'ι ή Φλο>ρεντία (1108-ΠΘΓΪ8=άνθος) είς τήν Λατινικήν.

Άς μή άκούο>μεν πλέον τούς φιλολόγους.

Κατά τούς μέν αί Αθήναι οφείλουν τό ονομά των είς τήν έν πλήρει πανοπλία έξελθοϋσαν τής κεφαλής τοϋ Διός αρήϊον κόρην του Άθηναν, κατά τούς δέ παράγεται έξ αλβανικής λέξεως σημαινούσης τήν συκήν.

Ούτε ό μύθος ούτε ή αλήθεια ευρίσκονται είς τό έπίπεδον τής άξιας τής λέξεως *άνθηνέας.*

Τόν τίτλον τοϋ βιβλίου ειχα εκλέξει πρό πολλού και απέδιδον μάλιστα μόνον εις τόν γερμανόν φιλόλογον Κούρτιον τήν έπίνοιαν τής χαριτοιαένης ετυμολογίας τού ονόματος τών Αθηνών, Οταν έκ τύχης άνέγνωσα τάς έπομένας γραμμάς τού Buchón, τοϋ σοίοϋ συγγραφέως τής *Ηπειρωτικής Ελλάδος καί τον Μωρέως,* «La *Grèce continentale et la Morée* **(1843)».**

— "Ενας από τούς φίλους μου, γράφει **ό Buchón,** περίπατων μίαν ήμέραν εις τά πέριξ των Αθηνών, ήρώττ,σε μικρόν βοσκόν πώς ονομάζεται ή πόλις αυτή που έφαίνετο IV χπόπτω.

— Τ ή λένε *Άντίνα,* άπαντα ο βοσκός μέ τήν ίδιάζουσαν χωρικήν προφοράν του «μά όσο για *αντη* δέν έχει τίποτε».

Ο Buchón προσθέτει πχρατηρτ,τικώτατα ότι ό λαός τότε μόνον παραλλάσσει τρόπον τινά τά κύρια ονόματα, όταν ποόκειται να προσδώση είς αυτά σημασίαν μάλλον άνάλογον πρός τήν **κατ' αυτόν έννοιάν των.**

Είμαι ευτυχής, λέγει **ό Maurras,** διότι συνηντήθην **ώς** ποός τήν σημασίαν τού ονόματος μέ τήν λαϊκήν γνώμην τών 'Αθηναίων τού 18ΙΟ».

Είνι αληθές ότι ή ετυμολογική παραγωγή **τού Maurras** στερείται τού φιλολογικού κύρους, **ουδέ** εΐνε δυνατόν **νά** υπερίσχυση τού ωραιότατου μύθου της μεταξύ Αθηνάς και Ποσειδώνος πάλης, έν τούτοις εις τόν ευγενή γαλάτην όφείλομεν πλείστας ώραιοτάτας, αληθώς έμπνευσαέ-νας και ενθουσιώδεις σελίδας τού ωραίου συγγράμματος, τό όποιον αφιερώνει είς τόν διευθυντήν τής εφημερίδος *((Gazette de France»* **μέ** λέξεις προδιδούσας χνυποκρίτως τήν χαράν και τόν ιερόν ένθουσιασμόν μέ τόν όποιον κατήλθε και απήλθεν άπό τήν *Άνδηνέαν* του.

ΜΙΝΙΟΝ ΓΤΑΓΤΑΒΙΕΡΟΥ

MINION ΠΑΠΑΒΙΕΡΟΥ.- Αύτάς τάς ημέρας, μακράν από τόν ηλιον ό όποιος έΐ>ώτισε τά πρώτα χαρούμενα παιδικά της χρόνια, έσβυσε **μια** μικρή, **άλλα όσο** μικρή, **τόσον και ωραία ζωή. Αί** Αθήναι τό ενθυμούνται τό μικρό ξανθό **αγγελούδι, τό** όποιον τούς άρπαξεν ένα πρω'ί μέσα από τήν φιλόστοργη **αγκάλη των ή αδηφάγος φή-**μη τής Μεγάλης Πρωτευούσης. Και σαν μικρή πεταλουοίτσα πού πίπτει μοιοαίως και καίεται επάνω εις τόν λύχνον πού τήν έλκει, έτσι και ή μικρούλα 'Ελληνίς. τραβηγμένη άπό τόν έκθαμβωτικόν λαμπτήρα τής Τέχνης, ό όποιος φωτίζει τόν κόσμον ό'λον, έπέταξε πολύ κοντά του και έκαψε τά μικρούτσικα πτερά της.

Τέσσαρες φορές τήν είδα εις τήν ζωήν μου τήν Κορίνναν Παπαβιέοου. Κα! ή τέσσαρες φορές θα μένουν ανεχαλείπτως χαραγμένες εις τήν μνήμην μου, όπτασίαι άλησμονήτως ώραίαι και άλησμονήτως τραγικαί.

Μέσα εις μιαν αίθουσαν λαίκην πλτ,μμυρισμένην από κόσμον αναμικτον πάσης τάξεως. Οπως συνήθως είς τάς εσπερίδας τού κ. Σιγαλά. Επρόκειτο νά έμφανισθή διά πρώτην φοράν ενώπιον τού κοινού μία μικρά μαθήτρια του, περί τής όποιας είχεν ήδη Οιαδοθή ή φήμη ότι είχεν έκτακτον τάλαντον εις τήν άπαγγελίαν. Εν τούτοις, επειδή συνήθως δυσπιστώ εις τοιούτου είδους όεκλάμας, έπερίμενα μέ σχετικήν άδιαφορίαν τήν έμφάνισιν τού enfant prodige. Αίφνης επάνω είς τό άχρουν φόντο τού συνειθισμένου αυτού περιβάλλοντος, έλαμψεν ένα άλλύκοτον υώς **ωσάν** ύπε;κόσμιον. Είδα εμπρός μου ένα μικρό άσπρο αγγελούδι μέ μαλλιά ςανθα κα'ι φουντωτά πού έσχημάτιζαν φωτοστέφανον γύρω 'ς τήν μορφή της, είδα δυό μάτια ϋπερμέτρως μεγάλα και φανταστικώς ωραία νά ϋψώνωνται παθητικά πρός τόν ούρανόν και ήκουσα μίαν φωνήν άρρήτως γλυκεΐαν νά ψελλίζη τούς βαθείς και συνχινητιχους στίχους τοΰ Παλαμά.

Αναβάτη, μήν χλαλς τή λιγόζωη παρθένα . . .

καί νά τους λέγη μέ τόσον και μέ τόσο πάθος, πού ήτο αδύνατον νά πιστεύση κάνεις ό'τι τούς άπήγγελλε παιδάκι οκτώ μόλις χρόνων.

Το μικρό αγγελούδι τό ξαναειόα μια μέρα μέσα εις τήν αίθουσαν τού 'Ωδείου. 'Απήγγειλε τήν «Αιτανείαν'» τού Χάϊνε καί έσυνκίνησε και "έκαμε νά κλαύση όλο τό νεαρόν καί ενθουσιώδες άκοατήριόν του. Καθηγηταί κα'ι μαθήτρια: δέν ήξευραν ποιος νά τό πρωτοχχίοέψη. Τό χαριτωμένο εκείνο πλασματάκι έκλειε μέσα του ένα μεγάλο μυστήριον. Άπό πού ήρχετο ολο εκείνο τό πάθος, Ολος εκείνος ό πόνος τόν όποιον εξέφραζε τό ωραίο προσωπάκι τής μικρούλας όταν άπήγγελλε ; Πού εύρισκεν ό'λην έκείνην τήν έκφρασιν διά πράγματα τόσον ξένα δι' αυτήν, ή παιδιάτικη εκείνη ψυχή, τής όποιας ό κόσμος ήσαν κούκλες και ζαχαρωτά καί παιχνίδια : Πώς τό παιδί, τό μωρό πού ήτο όταν μας ώμιλούσε καί τήν έχαϊδεύαμε καί τήν έχορεύαμε 'ς τά γόνατα μας, μετεοάλλετο σχεδόν είς τραγωδόν όταν άπήγγελλεν ;

"Εκτοτε έπέρασαν χρόνια. Ή μικρούλα είχε φύγει πλέον άπό κοντα μας καί έμανθάναμεν ότι είργάζετο, ότι έμελετοΰσε μέσα 'ς τό Παρίσι, ότι προώδευεν, ότι μεγάλο στάδιον ήνοίγετο έμπρός της. Καί ή τύχη έκαμε καί τήν ξαναείδα τήν μικρή, έφέτος, πρό ενος περίπου μηνός, μέσα 'ς **τό** Παρίσι. **Άλλα** πόσον αλλαγμένη, θεέ μου ! Ξαπλωμένη 'ς τό κρεβάτι από τό οποίον δέν ητο γραφτό της να σηκωθή πλέον,ή Μινιόν δεν ήτο πλέον εκείνη πού είχα γνωρίσει πρό ες περίπου ετών κάτω άπό τόν γελαστόν ούρανόν τής Ελλάδος. Τά μάτια ήσαν τα ίδια. μόνον μεγαλείτερα καί πλέον παθητικά — τώρα ή μικρή έγνώρισεν άπό κοντά τόν πόνον τον όποιον έξέφραζεν άλλοτε άσυνειδήτως, τόν έγνώριζι καλά, όσον καί αν αγωνίζετο ή βασανισμένη μητέρα της να τόν άπομακρύνη από τό αγγελούδι της. Τα φουντωτά μαλλάκια της ήσαν αραιά, τά χείλη χλιυμά, τό προσωπάκι τό αδύνατο, τό λυωμένο, ήταν αναμμένο από τόν πυρετό, άνέπνεε μέ αγωνίαν.'Ομως τό κοριτσάκι είχε μείνει πάντοτε τό μωρό που έγνώρισα άλλοτε, καί τό όποιον έζούσε μέσα είς τόν κόσμον των παιχνιδιών καί τών κούκλων. Κούκλες παντού, μεγάλες, μικρές, έγέμιζαν τό μικρό δωμάτιόν τού πέμπτου πατώματος καί τού έδιδαν μια παράξενη φαιδρότητα μέσα είς τήν οποίαν εςεχώριζε πραγματικωτέρα ακόμη ή απαίσια μοριή τού θανάτου πού έπλανάτο γύρω.

"Οταν μετά ολίγας ημέρας ηρώτησα τόν ίατοόν ό όποιος; την έπεσκέπτετο, πώς τήν εύρισκε τήν μικράν του ασθενή, μού απήντησε κουνώντας τό κεφάλι :

—Καλπάζουσα φθίσις. Καί οι δυο πνεύμονες κατεστραμμένοι. Τίποτε δεν είμπορεΐ νά τήν σώση τιόρα πλέον.

Καί μίαν εβδομάδα κατόπιν, μ' έξύπνισαν τό πρωί' μέ τήν απαισίαν είδησιν, γραμμένην άπό τό χέρι τής ίδιας μητρός της : «'Η λατρευτή μου Μινιόν απέθανε σήμερα το πρωί 'ς τάς 5».

Οταν είδα τήν Μινιόν διά τελευταίαν φοράν, ήτο επάνω 'ς τό νεκρικό της κρεβάτι. "Ενα μάτσο κόκκινα τριαντάφυλλα ήσαν σκορπισμένα είς τά πόδια της. Και δίπλα, σ' ένα τραπεζάκι ακκουμπισμένη, στηρίζοντας τό κεφάλι 'ς τό χέρι, μια τραγική απελπισία. Ή έρημη μάννα. Κανείς άλλος, μέσα 'ς τό' μικιό δωμάτιο, κανείς, μόνον ή κούκλες της, μαζεμμένες όλες μαζύ σέ μια γωνίτσα, σαν ντροπιασμένες για τήν φαιδρότητα των, τήν οποίαν ματαίως προσπαθούσαν νά καταστείλουν. Και δίχως νά το θέλω μού ήλθαν πάλιν 'ς τόν νού μου οί στίχοι, τούς όποιους διά πρώτην φοράν είχα ακούσει άπό τά χείλη τής κόρης,—τά χείλη τα δεμένα τώρα εις τήν φρικτήν σιγήν τού θανάτου — :

Αναβάτη, μήν χλαλς τή λιγόζωη παρθένα.
Αν αύτι) άπ' τής νής τή θερμή άχαλιά
Σανά θά προβάλλ]
Σ τόν άλιωτο κόσμο, μέ κάλλη
Και ϊδια, και ξένα
Τό αρχαίο πουλάσι, σέ νέα φωλτ,ά,
Μόν' χλάψε τό γέρο . . .

Ό ΝΟΡΔΑΟΥ ΠΕΡΙ ΜΠΟΥΡΖΕ, ΛΕΜΑΙΤΡ ΚΤΛ. — Ό Μα; Νορδάου **εσχάτως** γράιδων **εις** τήν Ίταλικήν έπιθευ>ρησιν «**1** *ita. Intemazionalei)* περί τών γάλλων συγγραφέων Μπουρζέ, **Λε**μαίτρ, Μπαρρέ καί **Huysmans,** εκφράζεται αντιθέτως πρός **τόν** Τολστόι **ώς** πρός τούς Μπουρζέ καί **Huysmans,** μετά πολλής δριμύτητος. φέγων τόν ύποκριτικόν τρόπον καί τήν άνειλικρίνειαν διά τής όποιας επεδίωξαν νά διαφημισθούν, καί διακηρύττων ότι έκαστος **οφείλει νά** όεικνύη **τό** αληθές του πρόσιοπον διά **νά εχη** ούτως ό άγων έντιμον χαρακτήρα.

«ΟΙ εύήθεις, λέγει, **οί** ανευφγ,μήσαντες τούς **Huysmans,** Μπουρζέ καί Σ"*" ώς νειοτέρους, αναμφιβόλως δέν 0' αναγνωρίσουν τήν πλάνην των βλέποντες ότι οι ευνοούμενοι των διδάσκαλοι έρριψαν τό προσωπείον καταδειχθέντες οί έσχατοι έν τή φιλολογική διαπάλη. **Οί** μωροί εΐνε **αρκετά** ματαιόφρονες ώστε **νά μη τό** ομολογήσουν, έχουν **δέ** πολύ **ολίγον** ηθικόν θάρρος καί αίσθησιν τής **αληθείας** ιόστε **νά τό** παραδεχθούν. **Άλλ' έν** τούτοις υπάρχει ή έλπίς ότι νέα γενεά, εισέτι μή αναφανείσα, εισέτι μή διακινδυνεύσασα νά διαφθαρή, καί ή όποια ούδένα έχει λόγον ίνα έν γνώσει αφεθή εις τήν παραδοχήν τόσον κατάφωρου πλάνης, σήμερον ώς τοιαύτης αναγνωριζομένης, υπάρχει ή έλπίς οτι αύτη ή νέα γενεά θά θέση εις τήν άρμόζουσαν θέσιν τούς ψευδονεωτέρους».

Ό Μάξ Νορδάου ομιλών περί Βαλζάκ καί Βερλαίν έ'ις τήν «**Grande** *Revue»* **μέ τό** ιδιάζον **εις** αυτόν ύφος **τό** άνάμικτον πρωτοτυπίας, ειρωνείας καί σοβαρότητας, διατυπώνει την περί αυτών γνώμην του ιός εξής :

« Επιμένουν οτι ό Βαλζάκ εΐνε ρεαλιστής καί ότι μετά τόν Στένταλ ϋπήρξεν ό πατήρ τού νατουραλισμού. Ή αλήθεια εΐνε ό'τι ό Βαλζάκ δέν εΐνε ούτε ρεαλιστής, ούτε νατουραλιστης περισσότερον από τόν Σαίξπηρ, τόν Μίλτωνα ή τόν Βύρωνα. Τό έργον του ουδέν **οφείλει εις** τήν παρατήρησιν, τά πάντα **δέ** εις **είδος** τι μαντικής καί προγνωστικού. Ό Βαλζάκ πάντοτε ήντλει έκ τών **ενδόμυχων τής** ψυχής του, ουδέποτε **δ' έκ τής** περιεκυκλούσης αυτόν πραγματικότητος. Απολύτως αρνούμαι νά παραδεχθώ ότι τά πρόσωπα τής «Ανθρωπινής Κωμωδίας» κατώκησαν ποτε εις **τό** βουλεβάρτον τής **Gand** μεταξύ **τού** έτους **1830** κα'ι **1848.**"Ισως νά ύπήρχον τότε παρόμοια πρόσωπα, διότι τό είδος τούτο των ατόμων απαντάται εΐς σποραδικήν κατάστασιν πανταχού κα'ι πάντοτε, **άλλα** κατά πάσαν πιθανότητα υπήρξαν άσυγκρίτως σπανιώτερα κατά τήν εποχήν εκείνην ή έπί των ημερών μας, διότι **è** Βαλζάκ εΐνε, ούτως ειπείν, προάγγελος καί προφήτης. Σημειοΐ τήν έλευσιν τύπου όστις απεκαλύφθη καί διετρανώθη εις τό άπειρον κατά τήν έπακολουθήσασαν γενεάν. Παρ' αύτω απαντάται ή απαρχή Ολων τών σήμερον διαθρυλουμένιον τάσεων, καθώς εΐνε ό υπερβολικός νεωτερισμός».

Ή έπί τού Βερλαίν κρίσις εΐνε αυστηρά. Ό Νορδάου φρονεί οτι ολίγιστα **έκ** τών ποιημάτων του **θά** περισωθούν **έκ** τής **λήθης.**

« **Άλλ'ο'ι** ολίγοι **αυτοί** στίχοι, επιλέγει, εΐνε αθάνατα ανθολογίας αποσπάσματα, τά όποια θά παραδοθούν άπό αιώνος εις αιώνα **ώς** ανεκτίμητα κειμήλια μουσείων. Είς αυτά συνοψίζεται **ή** εργασία τού Βερλαίν, εις τήν εξωτερίκευσιν τών οποίων διά νά φθαση έπρεπε νά εινε όποιος ύπήρξεν : οϊκτρόν πλάσμα παραπαιον, έπρεπε νά ζήση Οπως έζησε, κεντριζόμενος μέχρις αίματος άπό τάς παρακρουούσας αισθήσεις του, τηκόμενος μέχρις αίματος άπό τάς μανίας ελιγμών, ώς λύκος καταδιωκόμενος, όλους τούς κοινωνικούς νόμους, άποδιωκόμενος, ρυπαινόμενος, οίκτιρων εαυτόν και τήν τέχνην του».

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΥΜΠΑΟΕΙΑΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΟΕΙΑΙ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΙ.— Ό Γάλλος φιλόλογος **J. Bentzon,** επισκεφθείς τον περιφανή 'Ρώσσον φιλόσοφον, διηγείται ότι ευρεν αυτόν ακλόνητον είς τάς **αρχάς** καί πεποιθήσεις του, άφηφούντα τήν κατ' **αυτού** καταφοράν καί άντιμετωπίζοντα τήν θύελλαν μέ τήν ύπομονητικήν απάθειαν δρυός καταφρονούσης **τόν** κεραυνόν. **Ό Bentzon** δίδει **επίσης** μερικάς πληροφορίας περί των φιλολογικών συμπαθειών κα'ι αντιπαθειών τού φιλοσόφου.

Κατά τόν Τολστόι **ό 18ος αιών, ή εποχή** τού 'Ρουσσώ και τών έγκυκλοπαιδιών **ύπήρξεν ό** κατ' **εξοχήν** φιλολογικός **αιών τής** Γαλλίας, θαυμάζει τόν Βαλζάκ πλειότερον τού Ζολα. Δέν επιδοκιμάζει έν τώ συνόλω τής συγγραφής του τόν 'Αλφόνσον Δωδέ. κα'ι αρέσκεται **εις** τήν άνάγνωσιν **τού** « *Huysmans».* Διά τόν Μωπασσάν εκφράζεται ένθουσιωδέστατα μέ σχετικήν Ομως πάντοτε επιφύλαξιν όσον άφορα τήν έκλογήν μερικών θεμάτων του.

Εύνοϊκώς αποφαίνεται **διά τόν** Μπουρζέ, **άλλ' ό** κατ' **εξοχήν** ευνοούμενος του εΐνε ό Δίκενς, όστις, όπως καί αυτός, αγαπά τους μικρούς, τούς πτωχούς, τάς 'ταπεινάς εκφάνσεις τής ζωής, αποκηρύττων τήν άδικίαν καί τήν **ωμότητα.** Ιδιάζουσαν αποστροφην αισθάνεται πρός τόν "Αγγλον ποιητήν 'Ρύουαρδ Κίπλιγκ, είς τόν όποιον αρνείται καί τήν έλαχίστην ποιητικήν άξίαν και Ικανότητα.

Ο ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΙ ΛΑΤΙΝΙΚΟΙ ΤΑΦΟΣ ΕΝ ΡΩΜΗ..— Μετά τάς κατά τό 1893 καί 1896 διαταγή τού Υπουργού Γουίδο Βατσέλλι ένεργηθείσας άνασκαφάς, γενικώς έπιστεύετο ότι ή Ρωμαϊκή 'Αγορά **(Forum Romanum),** οϋδεμίαν πλέον μυστικήν άπέκρυπτεν αρχαιότητα. Έν τούτοις μεθοδικώς εργαζόμενος ό μηχανικός Ιάκωβος Μπόνι. ανεκάλυψεν εσχάτως **εις** χώρον **ολίγων** τετραγωνικών μέτρων, μέχρι νύν αθικτον, ύπό τόν ναόν τού Αντωνίου καί τής Φαυστίνης καί παρά τήν αψίδα του Σεπτιμίου-Σεβήρου, αντικείμενα είς τήν άρχαιοτάτην έποχήν αναγόμενα.

Ό Μπόνι άνευρε κάτωθι πλακός έκ πώρου ύπολευκο-πρασίνου τεθραυσμένης είς πλείστα τεμάχια ένα πίθον **(dolium)** τοποθετημένον **είς τόν** πυθμένα μικρού φρέατος, πρός **δέ** χύτραν **(olla)** πλήρη **οστών είς** τιτανιόδη κατάστασιν καί εννέα άλλα αγγεία. Αναμφιβόλως τό μέρος τούτο ήτο τάφος.

Ό μέγας πίθος **(dolium).** άγγείον **έξ ερυθράς γής** όπτής, ικανού πάχους, ε'ιργασμένον δέ διά τής χειρός κα'ι έστιλβωμένον δι' ύπαλει'πτρου (σπάτουλας), εΐνε κατμένον είς μερικά σημεία καί μαυρισμένον είς άλλα. "Εχει διάμετρον 435 χιλιοστών είς τά χείλη, "240 εις τόν πυθμένα καί 530 ε'ις τό μέσον, τό δ' έκ πιόρου **πώμα** του εΐνε προσόμοιον όστράκω χελώνης.

'Η χύτρα **ή** άστεοθήκη **(olla)** ύψους **255** χιλιοστών, συνίσταται **έξ** ερυθιάς άργίλλου. **ή εργασία** της όμως φαίνεται λεπτότερα **μέ** χείλος ανεστραμμένον καί ώτα κοσμούμενα διά κρίκων. Περιέχει λείψανα σώματος άπανθρακωθέντος, **οστά** ήμίκαυστα κα'ι τεμάχια κοανίου, έκ τής στεοότητος του οποίου ώς καί έκ τής καταστάσεως τών οδόντων του ό δόκτωρ 'Ρογκάλι συμπεραίνει ότι τό άτομον, εις ό' ανήκον τά έν λόγω λείψανα, ήγε περίπου ήλικίαν **30 ετών** όταν απέθανε. Περί τήν όστεοθήκην ήσαν τοποθετημένα διάφορα αγγεία χρώματος ϋπομέλανος, ε'ιργασμένα διά χειρός κα'ι έστιλβωμένα δι' ύπαλει'πτρου κατά τήν έξωτερικήν των επιφάνειαν. **Έκ** τούτων **δύο** εινε δοχεία ταριχευμάτων **(conserves!, έν'** ποτήριον **(poculum)** ραβδωτόν έχον πώμα ξύλινον πιθανός, καταστραφεν υπό τής υγρασίας, είς λύχνος, έν' κύπελλον καί τρεις κύαθοι μέ λαβάς.

Τάνοτέρω ευρήματα εΐνε όμοια πρός ευρεθέντα εις του; αρχαιότερους τάφους των νεκροπόλεων τής "Αλβης, τούς λόφους τού **Monte-Cave,** τούς τάφους τού **Velletri** καί τής 'Αρδέας, είς **τό** Λάτιον, **τό Coeré.** τήν Ταρκινίαν καί άλλας έτρουσκικάς πόλεις. Αΐ ανακαλύψεις αύται άγουν εις τήν βεβαιότητα, ότι ό έν λόγω τάφος ανάγεται εις τήν πρό τής ιδρύσεως της Ρώμης έποχήν, διότι μεταγενεστέρως είς τό μέρος τούτο, κέντρον τής πόλεως καταστάν, δέν έπετρέπετο νεκρών ενταφιασμός.

ΟΙ ΚΟΛΥΜΒΗΤΑΙ ΤΟΥ ΤΙΒΕΡΕΩΣ. — Οι νεώτεροι "Ρωμαίοι διετήρησαν άκμαίαν τήν παράδοσιν τής πρός τήν κολυμβητικήν **αγάπης. Οί** τολμηρότεροι **κα'ι** διασκεδαστικώτεροι κολυμβητα'ι απαντώνται εις τήν 'Ρώμην, όπου υπάρχουν πλείστοι κολυμβητικοί σύλλογοι, μεταξύ τών όποιων **ό** τών «**Rari** Nantes» αριθμών μεταξύ τών μελών του τούς κρατίστους τών κολυμβητών, υπερηφανεύεται διά τον Βικέντιον 'Αλτιέρι κατέχοντα τό ρεκόρ αντοχής καί ταχύτητος. Ούτος διέτρεξε 47 χιλιόμετρα καί 800 μέτρα εις 7 ώρας καί 55' δηλ. μέ μέσην περίπου ταχύτητα καθ' ώραν 6 χιλιομέτρων. Πιθανολογείται ότι ό 'Αλτιέρι σκοπεί νά διάπλευση τήν Μάγχην. ώς ο Χόλμπεΐν καί ό Χόλμες, μέ τόν συμπατριώτην του Δέκιον Μαρινέλλι.

Άλλ' ό σκοπός τού συλλόγου «Rari Nantes» δέν εΐνε μόνον ή παρασκευή αθλητών κολυμβητών πρός έπίτευξιν ενός οιουδήποτε ρεκόό. Αποβλέπει είς κάτι πολύ σπουδαιότερον. Υπόχρεοι τά αέλητου νά κολυμβούν ένδεδυμένοι μέ τά υποδήματα καί τούς πίλους των. ώστε νά δύνανται είς δεδομένην περίστασιν νά σώσουν τούς πνιγομένους, ριπτόμενοι εις τόν ποταμόν, όπως ευρίσκονται ε'ις τήν ξηράν. Πλείστα τών μελών τού έν λόγω συλλόγου οιαπρεπουν **είς τό** νέον **αυτό** κολυμβητικόν άγιόνισμα, καί μεταξύ αυτών ό Νέλλι κολυμβών ένδεδυμένος εις τόν ποταμόν, κατορθώνει λίαν επιτυχώς νά βάλη διά κυνηγετικού όπλου κατά των ανωθι διερχομένων πτ'^νών.

Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΜΑΚΒΕΘ——Εινε γνωστόν **Οτι ή** ύπόθεσις **τής** περίφημου τραγωδίας **τού** Σαίξπηρ **ελήφθη έκ** τών κατά **τό** έτος **1057** αναγομένων χρονικών τού **Holinshed** καί ότι τά πρόσωπα τής τραγωδίας ήσαν πρόσωπα καθαρώς ιστορικά. Εσχάτως Ομως **ό** άγγλο; κριτικός **Rev. J. Me Nabb, εις** άρθρον του δν,μοσιευθέν είς τήν φιλολογικήν επιθεώρησιν τού Δουβλίνου *tDublin Reuiew»* διατείνεται ότι σκοπός τής τραγωδίας ταύτης ήτο ή διατράνωσις τής συμπαθείας τού ποιητού πρός τήν άτυχη βασίλισσαν τής Σκωτίας Μαρίαν Στούαρτ κα'ι τής πρός τήν βασίλισσαν τής Αγγλίας Ελισάβετ αντιπάθειας του.

Ό κιιτικός στηοίζεται είς τό γεγονός ότι ό Σαίξπηρ συνεδέετο στενώ; αετά τού κοιχητος τού Σούθαμπτον, οπαδού αφωσιωμένου

είς τήν Μαρίαν Στούαρτ, όστις ένεκα τούτου έφυλακίσθη ύπό της Ελισάβετ κα'ι ήλευθερό>θη ύπό του βασιλέως Ιακώβου τοϋ Α'.

'Εκ τούτου ορμώμενος ό Mulone καί άλλοι τού Σαίξπηρ ύπομνηματισταί, φρονούν ότι ή τραγωδία *Μάκβεϋ* δεν είνε δυνατόν να έγράφΤ| πρό τοϋ 1606, δηλ. τρία ετη μετά τήν στέψιν Ιακώβου του Α', υιού της Μαρίας Στούαρτ.

Ό Xabb προσθέτει ότι πολλά στ^εία της τραγωδίας συμπίπτουν μετά συγχρόνο>ν τού Σαίξπηρ Ιστορικών συμβάντων, καί Οτι ό'λαι αύται αϊ συμπτο>σεις είνε απλούστατα υπαινιγμοί τού Σαίξπηρ. Έν πρώτοις ή σκηνή διεξάγεται εις Σκωτίαν, γεγονός εύάρεστον δια τόν έπί Σαίξπηρ Σκώτον βασιλέα Ίάκωβον τόν Α'. Ακολούθους ή σκευοιρία καί ό θάνατος φιλοξενουμένου βασιλέως συγγενούς. 'Η Μαρία Στούαρτ ήτο συγγενής της Ελισάβετ, ή όποια έφιλοξένησε τήν εύπιστον βασίλισσαν της Σκωτίας. Τό στέμμα μεταβαίνει από τού Μάκβεθ ε'ις τόν υίόν τού δολοφονηθέντος βασιλέως ΔοΊγκαν, ακριβώς ό'πο)ς τό στέμμα της 'Αγγλίας περιήλθε μετά τόν θάνατον τής Ελισάβετ εις Ίάκωβον τόν Α' υίόν τή; Μαρίας Στούαρτ. Τέλος τό έκ τών χρονικών τού Holinshed είλημμένον πρόσωπον τής Φιλόδοξου Λαίδης Μάκβεθ είνε αυτή αύτη ή βασίλισσα Ελισάβετ, τήν οποίαν ό Σαίξπηρ εχων πρό τών οφθαλμών του περιέγραψεν έκ τοϋ φυσικού.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΔΟΣ —Ή Βάνδα'Μαρία-Λίμιλία'Ρουτρόβσκα, ή λεγομένη Βάνδα όέ-Μπόνκζα, ηθοποιός τής Γαλλικής Κωμοιδίας, γεννηθεϊσα έν Παρισίοις τήν 8 Μαοτίου 1872, απέθανε τήν 28 παρελθόντος Αυγούστου εις ήλικίαν .';0 ετών.

Ή Βάνδα δέ-Μπόνκζα, μία έκ τών καλλιτέρων καί ή ωραιότερα τής Γαλλικής Κωμωδίας ηθοποιός, έσπούδασε κατ' άοχάς φωνητικήν μουσικήν εις τό Conservatoire τών Παρισίων, όπου καί διεκρίθη. Λίσθανομένη δμως κλίσιν πρός τήν έρμηνείαν δραματικών χαρακτήρων, είσήλθεν εις τήν τάξιν τού ηθοποιού καί καθηγητού Ούόρμς. καί τω 180ί έπεράτο>σε τάς σπουδάς της τυχούσα τού προ>του βραβείου.

'Εκτοτε διέπλασε πολλούς ρόλους λίαν επιτυχώς, έν αρχή μέν εις τό Odèon καί βραδύτερον εις τήν Γαλλικήν Κωμωδίαν όπου ενεφανίσθη τό πρώτον τήν *'Μ)* Νοεμβρίου 1806 εις τήν κο>υιωΟίαν τοϋ A. Musset «On *ne badine pas avec* l'amour».

«Τό ύπέροχον μειδίαμα της, γράφει ό Ιούλιος Κλαρετί έπί τώ θανάτω της. μειδίαμα καταλάμπον τήν εκπαγλον καλλονήν της, προώριζε τήν Βάνδαν δια τούς ρόλους τών grandes coquettes Εν τώ προσώπω της ό οίκος τού Μολιέρου αποιλεσε συνεργάτιδα περιφανή». Ό θάνατος της επήλθε μετά διήμερον Φρικτήν άγωνίαν, συνεπεία άποτυχούσης έγχειρήσεως.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΥΠΕΡΟΧΗ TDN ΓΥΝΑΙΚΩΝ —Ό "Αγγλος κοινωνιολόγος James Swinsburne, γράφων εις τήν έπιθεο'ιρησιν τοϋ Ούεστμίνστερ « *Westminster Review»* περί τής πνευματικής υπεροχής τών γυναικών, εκφράζεται περί αυτών ήκιστα ευνοίκώς, αρνούμενος τα πλείστα, ελάχιστα δ' άναγνωοιζων ε'ις αύτάς πνευματικά προτερήματα.

Κατά τόν Swinsburne ή έν λόγω υπεροχή έγκειται πρό πάντων είς τήν μνήμην, εις τόν πρός τό παρελθόν σεβασμόν καί θαυμασμόν, τήν παράλογον εύπιστίαν, εις τήν ευσεβή ή φανατικήν αποδοχήν καί έγκόλπωσιν δογμάτων και ιδανικών, αρκεί ταύτα να περιβάλλωνται μέ σχετικόν προαιώνιον κύρος. Ή γυνή είνε ύπομονητική, επιμελής, καρτερική, δύναται να διαποέ'ίη είς τάς κλασσικάς σπουδάς, εις τήν ίστορίαν, τα μαθηματικά, χωρίς να έξιχθή μέχρι τών υψηλών προβλημάτων, έκτος σπανίων εξαιρέσεων.

Είς τάς έπιστήμας είνε σχεδόν μτ,όέν, έκτος τής πρακτικής όσον καί κοινής απόψεως των. Εις τήν Ίατρικήν δεν κατέλαβε τήν θέσιν ήν ύπισχνείτο ή είς τάς νέας δόκτορας γενομένη διαφήμισις. Οϋδεμίαν έργασίαν λυσιτελή προσκομίζει ε'ις τάς εφευρέσεις, καί πο/ύ σττανϋυς είνε ικανή να διευθύνγ; μεγάλας έμπορικάς επιχειρήσεις, βιομηχανικάς ή οίκονομολογικάς. Είς τήν μουσικήν δέν δημιουργεί τίποτε, ελάχιστος δέ είνε ό αριθμός τών διαφημισθεισών κάπως συνθετριών. Καλή θα ήτο δια τό Ίερατικόν επάγγελμα, καθ'οσον ή εκκλησιαστική Ίδιότης δέν είνε άπηλλαγμένη γυναικείου πνεύματος. Άλλα καί είς αυτό τό επάγγελμα δέν θα συνεαορφούτο, διότι θα ήρνείτο ν' αναγνώριση Ίεραρχίαν αξιωμάτων, ουδέποτε θα έδέχετο να λάβη διαταγάς από προϊσταμένην ίέοειαν.

Τό διέπον τήν μελέτην τού Swinsburne πνεύμα είνε κυοίως είρωνικόν καί κάπο^ς δηκτικόν. έν τούτοις τάσσεται υπέρ τής αναμορφο>σεως τής γυναικείας ανατροφής, ή οποία δέν επετεύχθη, όπως την εννοούν σήμερον, δια τής άνδροποιήσεως τοϋ γυναικείου φύλου, καταλήγει δέ παραδεχόμενος, ότι ό άνήρ είνε άδικος, θεωρούμενος ύπό τήν έποψιν τών μονοπο>λιακών, ώς ποός τήν πνευματικήν έργασίαν, άξιο>σεο>ν του.

ΜΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΕΣΠΕΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.—*Μετά τήν κα&'όλον τον μήνα Τβρίον διαρκή επανάληψιν μερικών εκ των κατά τήν παρελοοϋσαν χειμερινήν περίοδον διδαχοέντων έργων, και τήν άναβίβαοιν ολίγων μονόπρακτων κωμωδιών άτυχων ώς επί το πολύ, ή «.Νέα Σκηνή» δια τής προ τόοον χρόνου πομπώδους διαφημίσεως τής Φαίας-Νυμφαίας επηγγέλ/,ετο τέλος τήν διδαοχα/.ίαν έργον, το όποιον, γενικώς έπιστεύετο, ότι άό έπεΐχε τόπον άντιοηκώματος, δια τήν έλλειψιν νέων έργων, καί δτι &' άπετέλει κάπως φιλολογικόν γεγονός.*

Ή « Φαία - Νυμφαία» τοϋ κ. Χ. Δαραλέξη, άναβιβασϋεΐαα επί σκηνής περί τό τέλος του μηνός Τβρίον κατά παράδοξοι· καί άλλοχότως άντίστροφον τής ειμαρμένης φοράν, δεν έδικαίωαε τάς προσδοκίας τοϋ εκλεκτού τής <Νέας Σκηνής» άκροατηρίον, δπερ, βέβαιον ότι &α είρεϋ// πρό μιας επιτυχίας τέλος πάντων, έσπευσεν ά&ρόον να πλήρωση άκριβα-άκριβά τό είσιτήριύν του καί τήν π/.ατεΐαν τοϋ κομψοί) ΰεάτρου.

Ή « Φαία - Νυμφαία> πανηγυρικώς απέτυχε.

Άλή&εια πλέον ή αναμφισβήτητος.

Ερωτάται όμως :

Τα βάρος τής αποτυχίας καί τής απέναντι τον φενακιοθέντος κοινού είτθννης υπέχει ό συγγραφεύς κ. Λαραλέξης, ή ό άναβιβάοας, διδάξας καί διακοαμήαας τήν οκηνήν διευθυντής κ. Χρηστομάνος;

Άδιατάκτως πιστεύω καί δέχομαι τό δεύτερον.

Ό κ. Δαραλέξης, εμπνευσμένος από τήν «Πριγκίπιοσαν Μαλαίν τοϋ Μαυρικίου Μαίτερλ.ιγκ, τό νευρασ&ενικόν πνεύμα τοϋ όποιον άφϋόνως απαντάται καθ' ö/.ην τήν έξέλιξιν τον δράματος είς λεπτομέρειας πλέον ή καταφώρονς, ίδίιος εις τός επαναλήψεις τών λέξεων, αΐτινες λίαν ατέχνως άποδοϋεΐσαι ύπό τών μυστών προεκάλεσαν τήν θυμηδίαν του κοινού, ό κ. Δαραλέξης είνε αρκετά ειλ,ικρινής ωοτε να μή εχ)/ καί μεγάλας αξιώσεις δια τό έργον τον.

Ό κ. Δαραλέξης άπεπειράϋη να εγκλιμάτισα ᵀ" παράδοξον καί μνστικιοτικόν πνεύμα τοϋ Βέλγου συγγραφέως.

Πείραμα αποτυχόν μεν άλλ.' ευγενές.

Έν τούτοις πρέπει να λεχ&ί) δτι ή «Φαία- Νυμφαία», ατυχώς συμβολιστικόν, άλλοχότως ϋπερλνρικόν, καί άραχνονφέστατα μέχρις εξαφανίσεως λεπτόν, ήδύνατο με τήν κοινοτέραν ενοννείδητον ύπόκριαιν διδασκόμενη, να μή τύχη τής πασίγνωστου αποδοκιμασίας, πι&ανόν μάλ.ιστα καί να έχειροκροτειτι .'

Τις οίδε !

Είνε τόοον άλλοκότως παράδοξος ή άντίληψις τοϋ κοινοϋ κάποτε.'

Άδιπτάκτως λοιπόν φρονώ οτι όλ.όκληρον τό βάρος τής αποτυχίας πίπτει επί τοϋ κ. Χρηστομάνου, ό υπερφίαλος εγωισμός τοϋ όποιον καί ή ου μόνον άλλοχότως αλλόκοτος άλλα καί &ανασίμως οα&ρά αύτοπεποίθησις ϋπήρξεν ή αίτια τής άποτχίας τής ..Φαίας - Νυμφαίας.*

Τό έργον άνεβιβάσϋη με σπουδήν έλέγχονσαν χωμικήν, ώς απεδείχθη, αύτοπεποίϋηοιν, άπόρροιαν τής αμέριστου ουμπα&είας τοϋ 'Αθηναϊκοϋ κοινοϋ, ήτις οφείλεται μάλλον είς τό ενπρόσωπον άψυχον περιβάλ).ον, παρά είς τήν μέχρι τοϋδε έξωτερίκευσιν τής διαφημιζόμενης, οτι διέπει τό έργον τοϋ κ. Χρηστομάνου, καλλιτεχνικής ψυχής.

Τα δημιουργήματα τοϋ κ. Χρηστομάνου ο'ι μύσται, υχι μόνον ήσαν κλαοσικώς άμελέτητοι, δπερ οννηθέστατον, άλλα καί άρλεκινικώς, εξαιρουμένων τών κυριών, ένδεδυμένοι, καί άγνοοϋντες έφωράθηααν τάς στοιχειωδεστέρας τής σκηνικής συμπεριφοράς σννθήκας. Έβάδιζον, ϊσταντο, σννηντώντο καί άπεχωρίζοντο άνευ ονδενός τεχνικού λόγου δικαιολογοϋντος τάς αλλεπάλληλους ασθενικός καί παραλόγους κινήσεις. Προσεπάθησα να διακρίνω τα γνωστό σύρματα, δι ων ό κ. Χρηστομάνος διατείνεται δτι κινεί τα νευρόσπαστά του, άλ).ά μάτην.

Οί μύσται έκινοϋντο χωρίς σύρματα. Πολύ κακόν αυτό!

Τα σύρματα συνενω&έντα διωχέτευσαν εις τήν πλ,ατεΐαν ρεϋμα ίαχυρόν γέλωτος αδιάκοπου.

Υπάρχει ή ιδέα δτι τό λάθος είνε τοϋ δράματος, τοϋ όποιου αί διάφοροι άλ).επάλληλοι είσοδοι καί έξοδοι τών προσώπων στεροϋνται τεχνικής ένότητος.

Έγιο δεν τό πιστεύω, καί έν σννειδήσει αποδίδω τήν ενθϋνην τών ανωτέρω τεχνικών άτε/.ειών είς τόν κ. Χρηστομάνον, όστις, μόνον δια τήν σνναρμολόγηηιν τών έφ&αρμένων μεσαιωνικών σκηνικών καί τών γυναικείων άμφιέσεων μερίμνων, τούς ατυχείς μύστας ϋϋματα τής ανεξάντλητου τοϋ κοινοϋ ϋυμηδίας κατά τήν έσπέραν τοϋ Σαββάτου τής 28 Τβρίον κατέστησε.

Πρέπει έν τούτοις νό μή ήμεϋα υπερβολικοί είς τάς απαιτήσεις μας.

Τί ήθέλετε νό κάμουν αυτοί οί νέοι κωμικώς έγκεκορδυλημένοι εις τάς, άπαγορευούσας πάοαν κίνηοιν, άρλεκινικάς μεσαιωνικός στολάς των ;

Πώς ν' άποδώσονν ό',τι έπρεπε ν άποδώσονν ;

Μα τί έπρεπε ν αποδώσουν ;

That is the question !. . .

Μερικοί έκ τών &εατών, άλλοκότως απαιτητικοί, έλεγον οτι πρέπει ν αποδώσουν ο'ι αρμόδιοι τό άντίτιμον τών εισιτηρίων, άλλοι, θαναίμως σκλ.ηροί αυτοί, ν' αποδώσουν τό έργον είς τόν συγγραφέα.

Enfin le rire cessa, faute .... d'autre acte! . . .

MAX HIDALGO

Εν 'Αάήναις Τνπογραφειον "Εστία ,, Κ. Μάϊσνερ καί Ν. Καργαδούρη — 3374..

ΔΥΟ ΗΡΩΕΣ*

Ακριβώς την παραμονήν τών εκλογών, πέντ' 'έξ έκ τής ι/.ερίδος τού Πάνη, μεταξύ τών οποίων καί ό Γιάκουμος, ειχον φαγοπότι εις ενα καπηλειον μέσα. ^πανηγύρι,ον τήν άναπόφευκτον, κατ' αυτούς, νίκην τής μερίδος των Οορυβωδώς καί μέ πολλά, μεγαλόφωνα, εγκώμια υπέρ τού αρχηγού, ό'τε είς τό καπηλειον εισήλθε μία άλλη συντροφιά με τόν Μανάραν έπί κεφαλής καί όλοι έκάθισαν περί τράπεζαν πλησίον τών πρώτων. Έξήτησαν καί αυτοί κρασί κ' έφαίνοντο μισομεθυσμ.ένοι. "Ετυχε ό Μανάρας νά καθίση δικούς του. Ό Μανάρας ήρχιο-ε νά πίνη πρώτος καί νά θορυβή. «Είχε κρέμαση—τό δή λεγόμενον—τό ζωνάρι του».

— Στήν υγειά τής φτωχολογιάς ! (ήτο τό σύνθημα της μερίδος του, παρμένον άπό τούς δημοκόπους τής πρωτευούσης).

— Ζήτω τού Πάνη, ζήτω ω. . . ω . . . εγερθείς άποτόαως, έβροντοφώνησεν ό Γιάκουμος, καί ώς ήχώ,ή συντροφιά όλη επανέλαβε τήν εϋχήν μέ φωνάς, αϊτίνες έκάλυψαν τάς οωνάς τής παρέας τού Μανάρα, όστις ερεθισθείς είς άκρον,

Ό Μήτρος έπιπτε, καταβληθείς υπό τής δριμνητος τοϋ πόνου

απέναντι τού Γιάκουμου. επειδή δέ καί είς τών δύο τά στήθη εκόχλαζε τρικυμία, τά βλέμματα των, συναντηθεντα. έςηκοντισαν άστραπάς.Ήτο πασίγνωστος ή μετάστασις τού Γιάκουμου είς τάς τάξεις τών αντιπάλων καί ό Μανάρας, άν ήδύνατο, θά έφόνευε τόν πρώην σύντροφον μέ μόνον τό βλέμμα τιυ˙ •όσον κακόν τού έπροξενησε.τό κίνημα τού άλλοτε ευνοουμένου του, χάριν τού όποιου ήτο είς διαρκή οιάστασιν μέ τους

Συνέχεια" ϊδε σελ. 208.

ήγέρθη επίσης καί είπεν, άποτεινόμενος πρός τόν Ι ιάκουμον

— Έσέ δέ σου πάει λόγος, παλιοψεύτη, πρωτοκατεργάρη ! άνέκραξε.

Δέν έπρόφθασεν Ομως νά τελείωση τήν φράσιν, οπότε ο Γιάκουμος, έκτος εαυτού, ώρμησε καί, άνατρέψας τήν τράπεζαν, έρρίφθη κατ' αύτου, κραυγάζων

— Σωπα. πρωτοκλέφτη !

Ήκολούθησε θόρυβος έκκωφωτικός. τά ποτήρια, πεσόντα, έθραύσθησαν μετά κρότου, χείρες καί σκαμνιά ύψώθησαν καί

" ΑΝΑΤΟΛΗ ,, «*
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΓ'

τις οΐδε τί θά συνέβαινεν. άν, προλαβόντες ο! νηοαλιώτεροι, δεν έκράτουν τους αντιπάλους άπό του νά ριφθούν κατ' αλλήλων. Τον Γιάκουμον, μανιώδη καταστάντα, μετά δυσκολίας έκράτουν, εδέησε δέ νά τόν απαγάγουν οι σύντροφοι του έκ του καπηλειού, χειρονομούντα και υβρίζοντα.

Κανέν άλλο έ'κτροπον κίνημα δεν ετάραξε τάς έκλογάς, αΐτινες, διεξαχθείσαι είρηνικώς και νομίμως, ανέδειξαν νικητήν τόν Πάνην μέ πλειονοψηφίαν αρκούντως σπουδαίαν. Ήκολούθησαν μερικα'ι διαδηλώσεις υπέρ τοΰ νικητού και της μερίδος του, τά αναπόφευκτα μεθύσια τών παιδιών, χωρίς όμως παρατράγωδα, χωρίς άσχημίας. Ό αρχηγός δεν τά επέτρεπε, και τό πλήθος βαδίζει όπως και ό'που τό φέρουν οί οδηγοί του. Δυσηρεστήθησαν βέβαια οί αντίθετοι, άλλ' έκρυψαν τόν χόλον των ύπό ευπρεπή συμπεριφοράν. Ό μόνος όστις δυσηρεστήθη κατάκαρδα, όστις «τό έφυσοΰσε και δέν εκρύωνεν», ήτο ό Συνέσιος. "Η νίκη του Πάνη δεν ήτο τόσον ήττα της αντιθέτου μερίδος, όσον ήττα αύτοΰ του ίδιου. Εις μάτην λοιπόν απέβησαν οί αγώνες του Ολοι, όλοι του οί μόχθοι, οί δόλοι και τά τεχνάσματα, όπλα, τών όποιων έκαμνεν αφειδώς χρήσιν ό Συνέσιος, κατηχών, προσηλυτίζων και διαφθείρων. Ή νίκη, μεθ' όλα αυτά, έστεψε τους αντιθέτους, τούς εχθρούς του, και αυτός έπρεπε τώρα νά κρυφθή, νά ζαρώση, νά ύποκριθή έκ νέου τήν αλώπεκα, μέχρις άλλης ευκαιρίας, ήτις θά τοΰ επέτρεπε νά έπαναλάβη τό φυσικόν δέρμα του. *Ητο πολύ σκεπτικός, διότι τά σύννεφα ήσαν τώρα πυκνότερα εις τόν ορίζοντα και προησθάνετο τρικυμίαν, ήτις τόν έτρόμαζεν.

"Εσπευσε διά μακράς επιστολής νά έκθεση τά της εκλογής και τούς φόβους του όλους εις τόν προ'ίστάμενόν του, τόν αρχιερέα.

'Εν τούτοις, άν και παρήλθε μήν άπό τής αναχωρήσεως τού ιεράρχου, έσιώπα ούτος ώς προς τό ζήτημα τοΰ ηγουμένου της Μονής και αυτό ανησυχεί τούς διώκτας τού Συνεσίου.

— Δέν είπα ότι θά μας γελάση και τώρα; έ'λεγεν ό Νέλλης.

— Δέν τό έπερίμεν' αυτό, ειπεν ό Πάνης, μετά τάς υποσχέσεις του έκείνας.

— Και όμως τό ζήτημα εΐνε έκ τών σπουδαιότερων και τό μάλλον επείγον, ειπεν ό Νέλλης, και κατά τήν γνώμην μου, ανάγκη νά ένεργήσωμεν.

— Εμπρός λοιπόν, ειπεν ό Πάνης.

Και άνευ αναβολής συνέταξαν έπιστολήν προς τόν ιεράρχην μέ ύφος λίαν τεχνικόν, ένέχον και γενναίαν δόσιν απειλής και μίαν χροιάν άβρότητος, ώς ύπηγόρευεν ή θέσις των άφ' ενός, και άφ' έτερου το σχήμα, προς ο άπετείνοντο.

XIII

Ό παπά-Δημήτρης εξακολουθεί νά εΐνε αργός. Ό χόλος τοΰ ιεράρχου έχει τήν δριμύτητα τής πρώτης ημέρας, ουδέ ήδυνήθη ή πανιερότης του, άμνησικακοΰσα, νά συγκαταβή εις αισθήματα ήπιώτερα. Τά διάφορα ρητά και τά διάφορα ηθικά παραγγέλματα τών Γραφών ειπε καλά και άγια, όταν μας χρειάζονται προς έξυπηρέτησιν συμφερόντων ιδίων, είτε προς συγκάλυψιν τών άμαυρών εκείνων σημείων τοΰ βίου, άτινα δέν πρέπει νά φαίνωνται έξω εις τό πολύ πλήθος. Εις τήν περίστασιν αυτήν ό ιεράρχης τίποτε δεν έφοβείτο (και τί νά φοβήται άπό ένα τόσω ταπεινόν ιερέα ;) και εούλαττε τήν μνησικακίαν του άκεραίαν, μέ στοργήν όλως πατρικήν.

Άλλ' «ουδέν κακόν, καλοΰ άμικτον» κατά τήν παροιμίαν, και ό παπά-Δημήτρης άνέπτυξεν όλην τήν φυσικήν του δραστηριότητα, ακριβώς διότι ήτο «αργός». Κατεγίνετο μέ πλειότερον ζήλον εις τά γεωπονικά του έργα, ίδια και ξένα, έπεσκε'πτετο συχνότερα τούς ασθενείς, δίδων είς αυτούς τάς πρακτικάς, λίαν χρησίμους συμβουλάς του, πρό πάντων όμως ήσχολείτο μέ τούς μικρούς μαθητάς του. Αϊ γνώσεις τοΰ παπά-Δημήτρη δέν ήσαν μεγάλαι, τάς συνεπλήρου όμως κρίσις ορθή, νους υγιής και θερμότατη καρδία. 'Εδίδασκε τά μικρά άνάγνωσιν, γραφήν, άριθμητικήν, προτιμών έκ τών αναγνωσμάτων ίστορίαν 'Ελληνικήν και Γεωγραφίαν, πρό παντός όμως τά έδίδασκε τήν άλήθειαν είς όλα. προσπαθών νά εμφύσηση είς αυτά τήν ίδε'αν τής άγαθότητος και τής δικαιοσύνης έν παντί. Τοις έλεγε δέ συχνά ότι ¿ μή έκπληρών τό καθήκον του δέν πρέπει νά λέγηται άνθρωπος και ότι ό έκπληρών αυτό δέν έχει τίποτε νά φοβήται. Εννοείται δτι ή διδασκαλία έγίνετο είς γλώσσαν άπλουστάτην, προσιτήν εις τήν διάνοιαν τών μικρών μαθητών, οϊτινες τόν ελάτρευαν, διότι τόν ένοοΰσαν και έπροσπάθουν νά μή λησμονούν ό,τι ήκουον.

"Ενα βράδυ, μετά τό δείπνον, είχε συναγμένα τά μικρά. Είχον 'Ελληνικήν Ίστορίαν και καθένα έλεγε τό μάθημα του, όχι άποστηθίζον έκ τοΰ βιβλίου, άλλά μέ ίδικάς του λέξεις. Κατόπιν ό παπά-Δημήτρης τοις άφηγήθη ενθουσιωδώς τήν ίστορίαν τοΰ Διάκου, ον παρέβαλλε προς τον άρχαίον Λεωνίδαν, και τά μικρά όλα έκρέμαντο άπό τών χειλέων του, ένώ οί οφθαλμοί τής παππαδιάς, έκεΐ παρούσης, ύγραίνοντο. Έκ τής ιεράς Ιστορίας επίσης έξέλεγε τά καλλίτερα μέρη, άποκαλών ήρωας και μάρτυρας, άγωνιστάς υπέρ ενός και τοΰ αύτοΰ ιδεώδους, της αληθείας.

Τήν έσπέραν έκείνην τό μάθημα διεκόπη άποτόμως· θά ήσαν 9 ώραι, ό'τε ήνοίχθη αίφνης ή θύρα και είσήλθεν ό Μήτρος περίφροντις. Πρό πολλού δέν τόν ειχεν ίδή ό παππά-Δημήτρης. Κατά τό διάστημα τοΰ εκλογικού αγώνος αυτός κατεγίνετο είς τά ιδιαίτερα του, άφίνων εις τόν καιρόν και τάς περιστάσεις νά διορθώσουν τά πράγματα τών φίλων του, δεικνύοντα τήν ευθείαν όδόν είς τούς ασύνετους ή τούς πεισματώδεις. Είχεν έργασθή πολύ και ειχεν έκτεθή ούκ ολίγον μέ τήν ίστορίαν τοΰ Μήτρου και έκρινε καλόν νά σιωπή ση έπί τινα καιρόν.

"Αμα είσήλθεν ό Μήτρος, ό παππάς απέλυσε τούς μαθητάς του και τόν έκάθισε πλησίον του. 'Ενόησεν έκ τοΰ ύφους του τήν ψυχικήν του κατάστασιν και τόν ήρώτησε μετ' ενδιαφέροντος τί είχε νά τοΰ είπη.

— Τί νάχω, παππά - Δημήτρη ; δέν ξεύρεις τά πράμματά μας ; Ακόμα τά ίδια, και κανένα τέλος δέν μπορεί νά γενή.

— "Εμαθα, ειπεν ό παππάς, τόν καυγά τοΰ Μανάρα μέ τό Γιάκουμο.

— Και ώς τόσο, ειπεν ό Μήτρος, ή 'Αννουσώ μέ τή μάννα της εΐνε κλειδωμένες και όσα κι' άν έκαμα, δέν μπόρεσα νά μάθω τί σκοπεύουνε. Νά 'ξερα, τό ελάχιστο, πώς δέ μέ θέλουν, έπρόσθεσε μελαγχολικώς ό Μήτρος, θά 'φευγα...

Τόν έλυπήθη ό παππά-Δημήτρης.

— "Ακουσε, Μήτρο, τοΰ είπε· εγώ είμαι βέβαιος πώς σέ θέλουν και σέ παρακαλούνε καί νά ποΰ ό Θεός έφερε τά πράγματα καλά τώρα.

— Τί έκατάλαβες, παππά-Δημήτρη" φαίνεται πώς ό πατέρας τής 'Αννουσώς άπό πείσμα μ' έχθρεύεται καί είμαι σέ μιάν κατάστασι. . .

Διεκόπη έκ νέου. Ό παππά-Δημήτρης έβαλε τήν δεξιάν χείρα έπί τοΰ ώμου του και τοΰ είπε μέ τόνον εκφράζοντα στοργήν πατρικήν

— Γιά χατήρί σου, Μήτρο, θά πάγω τώρα ευθύς στού Μανάρα (γιατί τό γοργό καί χάριν έχει καί γιά νά μήν πηγαίνω 'μέρα) καί μιά φωνή μοΰ λέει πώς θά φέρω αποτέλεσμα, καί αποτέλεσμα ό'πως τό θέλω έγώ" γιατί δέν είνε μόνο ή ιδική σου δουλειά, θέλω καί τόν Μανάρα, το «απολωλός πρόβατον». νά τό φέρω στόν ίσιο δρόμο· θεωρώ πώς είνε καιρός.

Ή χαρά, ή έκ τής άναγεννηθείσης ελπίδος, έπλήρωσε τά στήθη τοΰ Μήτρου, τοΰ οποίου οί οφθαλμοί ύγράνθησαν. Ήσπάσθη τήν χείρα τοΰ παππά - Δημήτου καί τοΰ είπε μέ τόνον εξελθόντα άπό τά μύχια τής καρδίας του'

— Σκλάβος σου θά γραφτώ, παππά-Δημήτρη. έψέλλισε' δέν σοΰ λέω άλλο. . . μέ ξέρεις. . . άν δέν γείνη εκείνο πού θέλω, θά δώκω τών έμματιώ μου.

— Σώπα, Μήτρο, μή λες άσχημα λόγια* τοΰ ειπεν ό παππας μέ τήν βαρεΐαν φωνήν του' άμε στο Θεό καί έχε σέ μένα τό θάρρος σου . . .

Ό Μήτρος έξήλθεν άπό τοΰ παππά-Δημήτρη άλλος παρ' ό',τι είσήλθεν. Ειχεν είσέλθη μέ ένδοιασμόν, μέ φόβον, άπηλπισμένος σχεδόν, καί έξήρχετο μέ τήν καροιάν γεμάτην ελπίδα, γεμάτην θάρρος. Δέν είχε προσέξη όταν ήρχετο εις τήν ώραίαν έσπέραν, εις τόν ξάστερον ούρανόν όλα τοΰ εφαίνοντο μαΰρα, διότι ή μαυρίλα ήτο μέσα του καί έβάδιζε κεκυφώς, κατηφής χωρίς νά προσεχή είς τήν περί αυτόν φύσιν. Τώρα τά πράγματα ήλλαξαν δψιν. Ό ουρανός, θά έλεγες, έώρταζε" δέν είχε σύννεφα τώρα, δέν είχε καμμίαν κηλίδα, δέν ένέκλειεν είς τάς πτυχάς του κάμμίαν άπελπισίαν, άλλ' είχε μόνον μίαν άπειρίαν αδαμάντων όπου έτρεμόσβυναν, ωσάν νά έστελλον φιλήματα είς τόν Μήτρον. Τόν περιέβαλλεν έν αίσθημα ευεξίας, τό όποιον ουδέποτε είχεν αίσθανθή, εν αίσθημα εντελώς άγνωστον, τό όποιον τού έστελλαν βέβαια τά άστρα εκείνα. Καί έβάδιζε γεμάτος ελπίδα, γεμάτος δύναμιν ήθικήν μέ τήν κεφαλήν υψηλά, έχων ανοικτά τά στήθη είς τήν δροσεράν αύραν τής εσπέρας καί τήν ψυχήν άνοικτήν είς μυστηριώδεις τινάς φωνάς πλήρεις τρυφερότητος, άγνωστον πόθεν έρχομένας. . . Η αναμενόμενη ευτυχία τοΰ έδιδε πτερά, κλείσασα τούς οφθαλμούς του είς τάς σκιάς, αΐτινες τόν περιέβαλλον οιότι ήσαν πράγματι σκιαί απέναντι του, παρά τό πλευρόν αυτοΰ, πρό τών ποδών του αυτών. Διότι αί σκιαί δέν λείπουν άπό κάμμίαν εικόνα, καί άν ό Μήτρος έπρόσεχε, θά έβλεπε τάς σκιάς αύτάς. Θά έβλεπεν ότι, καθ'Οσον έπροχώρει, τά βουνά καί οί λόφοι έπρόβαλλον πολύμορφα, ωσάν γιγάντεια φαντάσματα, περιβεβλημένα τούς πλέον σκοτεινούς των μανδύας. Καί ήσαν ούτοι μία μεγάλη άντίθεσις προς τήν αίγλην τοΰ στερεώματος, ήτις δέν έφθανε μέχρις αυτών καί έφαίνετο νά ήσαν μετά τών άστρων οί μόνοι μάρτυρες τής νυκτερινής πορείας τοΰ Μήτρου, μάρτυρες άφωνοι, ακίνδυνοι, προαιώνιοι, ψυχροί θεαταί τις οίδε ποίων καί πόσων σκηνών καί πόσων σκότιων έργων απαθείς μάρτυρες. Ή ήχώ τών πέριξ βουνών έπανελάμβανε τόν κρότον τών βημάτων τού Μήτρου, όστις έχώρει άφοβα, άφοβα, τολμηρά προς τά πρόσω, μίαν μόνον θωπευων ίδε'αν καί μίαν μόνον δοκιμάζων συγκίνησιν, τήν έκ τής προσεχούς, αναπόφευκτου ευτυχίας του. . . διότι ουδόλως αμφέβαλλε τώρα περί αυτής ό Μήτρος. Ό τόνος τοΰ παππά-Δημήτρη καί τά προαισθήματα του δέν ά'φιναν περί τούτου τόν ελάχιστον δισταγμόν.

"Πδη άπείχεν άπό τοΰ οικίσκου του περί τά εκατόν βήματα, ό'τε είς τήν διασκέλισιν ενός τοίχου, νυκτόβιον πτηνόν έτινάχθη αθορύβως, ωσάν σκιά ύπ' αυτά τά βήματα του καί μετ' ολίγον ήκούσθη μακρύτερα ή κραυγή γλαυκός. Μετά τήν κραυγήν, ωσάν νά ήκουσε βήματα ό'πισθέν του... καί ηθέλησε νά στραφή, ό'τε βαρεία χειρ τοΰ έπίεσε τόν τράχηλον έκ τών ό'πισθέν καί σχεδόν ταυτοχρόνως ή λεπίς εγχειριδίου έβυθίσθη είς τήν δεξιάν του ώμοπλάτην. Μή αισθανθείς αμέσως πόνον, εστράφη καί διέκρινε σκιάν άνθρωπου άπου.ακρυνομένου μέ ταχύτητα. . . Άλλ' ό πόνος επήλθεν οςυς καί τόν έβίασε νά στηριχθή έπί τοΰ τοίχου. Μετ ολίγον ήσθάνθη καμπτόμενα τά γόνατα του καί έρρηξε κραυγήν γοεράν, άντηχήσασαν έν τω σκότει. . . Σχεδόν ταυτοχρόνως ή θυρα τοΰ οικίσκου ήνοίχθη καί εις άνθρωπος έφάνη έπί τοΰ κατωφλίου . . . ακριβώς καθ' ήν στιγμήν *δ Μήτρος έπιπτε, καταβληθείς υπό της δριμύτητος τοΰ πόνον.* . . . . .

Ό Μανάρας δέν είνε πλέον ό ίδιος. Μετεβλήθη πολύ. Επαυσε νά είνε δύστροπος καί είνε ωσάν μελαγχολικός, ωσάν σκεπτικός, ώς νά τόν άπασχολή κάποια νέα ίοέα. Πράγματι ή ρήξίς του μέ τόν Γιάκουμον τόν έκαμε πολλά νά συλλογισθή. Έβλεπε τώρα πόσον δίκαιον είχον οί δικοί του νά μή τόν θέλουν γαμβρόν. Έξ άλλου ή νίκη τοΰ Πάνη έκαμε τόν φίλον του Συνέσιον νά ζαρώση, άπό πολλά δέ σημεία έβλεπεν, ωσάν νά έμάντευεν ό'τι τό άστρον τοΰ ηγουμένου έπλησίαζε νά δύση, ορθότερα δέ τώρα σκεπτόμενος, ώμολόγει καθ' εαυτόν, ότι αίτιος τής πτώσεως τοΰ Συνεσίου είνε αυτός ούτος ό Συνέσιος. Καί άφοΰ άπαξ αί σκέψεις του επήραν τόν καλόν δρόμον, δεν έσταμάτησαν. Έρριψε τής ψυχής του τό βλέμμα είς τό πρό μικρού παρελθόν, ένεθυμήθη μερικά πράγματα, έκτελούμενα μέ έλαφράν συνείδησιν, ένεθυμήθη μερικά σκότια έργα, είς τά όποια ελάμβανε μέρος γυπός πειναλέου, μερικά ρυπαρά πράγματα όπου είχε την άνανδρίαν, δχι μόνον νά μή τά σκέπτεται διόλου, άλλά καί νά τά έπιδοκιμάζη, όμοΰ μέ τόν Συνέσιον. . . "Ολ'αύτά τώ ήλθον τώρα είς τήν ένθύμησιν καί έσκέφθη μέ φρίκην τί άνθρωπος πρέπει νά είνε αυτός ό Συνέσιος ό συμβουλεύων αυτά τά πράγματα, άντί νά τά έμποδίζη, καί τόν κατέλαβεν όργή είς τήν άνάμνησιν Ολων αυτών καί πρό πάντων είς τήν ίδε'αν, ότι άνευ τοΰ Συνεσίου, τοΰ ολέθριου αύτοΰ διδασκάλου, αυτός θά ήτο άλλος άνθρωπος. . . Μήπως ό ανίερος αυτός δέν τόν έδίδασκε καί δέν τόν έπειθε, μεταξύ άλλων, νά περιφρονή καί νά σκώπτη τόν παππά-Δημήτρην, τόν λατρευτόν τοΰ χωρίου ολοκλήρου ; Καί είς τήν άνάμνησιν τοΰ τιμίου ιερέως, ήσθάνθη ωσάν μίαν φρικίασιν, τήν οποίαν ουδέποτε άλλοτε είχεν αίσθανθή. . . Καί τήν φρικίασιν αυτήν τήν ήσθάνθη είς τήν άνάμνησιν τών λόγων τοΰ ανδρείου παππά, όστις έλεγε τήν άλήθειαν χωρίς νά πτοήται, καί ένεθυμήθη μυρίας συμβουλάς σωτηρίους όπου τοΰ έδιδεν εκάστοτε, τάς όποιας όμως αυτός δέν ήκουεν ... Ένεθυμήθη τήν άφιλοκέρδειαν άφ' ενός τοΰ παππά-Δημήτρη καί τήν αίσχροκέρδειαν άφ'ετέρου τοΰ Συνεσίου. . . Είδεν είς εν κάτοπτρον, εντός στιγμών, τήν ζωήν του ό'λην, τήν στρεβλήν, τήν άνομον, καί ήσθάνθη ωσάν περιφρόνησιν είς εαυτόν. . .

Αι γυναίκες είδον τήν μεταβολήν αυτήν καί ήσθάνθησαν κρυφίαν χαράν. Και ναι μέν ό Μανάρας έσιώπα, περιοριζόμενος είς τό νά σκέπτεται μόνον, άλλ' ή σιωπή του ητο λίαν εύγλωττος ... ή μεταβολή άλλως ήτο καταφανέστατη. Ούτε νυκτεριναί έκδρομαί πλέον, ούτε κρυφομιλήματα μέ ύποπτα πρόσωπα, ούτε τίποτε σκοτεινόν, ή άμφίβολον. Έφαίνετο στενοχωρημένος, ωσάν κάτι νά ήθελε νά είπη καί δέν άπεφάσιζεν. Ή μετάνοια του ήτο καταφανής. Ένα πρωί έκάθητο είς τό βορεινόν του παράθυρον, ό'τε αποσπάται άπ' αύτοΰ άποτόμως καί λέγει είς τάς γυναίκας· — «Έρχεται ό Συνέσιος· βγήτε παρά όξου καί πήτέ του πώς δέν είμ'έδώ». Αί γυναίκες έξεπλήρωσαν τήν επιθυμίαν του μέ προθυμίαν άποπέμψασα; τόν Συνέσιον, ταΐς έφάνη οέ τοΰτο ό'σω παράδοξον, τόσω καί καλόν σημείον, έρχόμενον είς ένίσχυσιν τής ιδέας των, ότι έν τω άνθρώπω των έτελεΐτο αναμόρφωσις. Ή επί τοΰ Μανάρα επιρροή τοΰ Συνεσίου ήτο όλεθρία, τώρα δέ ό πρώτος ζητεί ν' αποτίναξη τόν ζυγόν τοΰ δευτέρου. Άπό τάς σκέψεις του ό Μανάρας δέν απέκλεισε καί τό σοβαρόν ζήτημα, τήν άποκατάστασιν τής κόρης του, σύμφωνα μέ τήν επιθυμίαν αυτής τής ιδίας, τής γυναικός του καί τοΰ παππά-Δημήτρη, ό οποίος τόσον ορθά έσκέπτετο έπί όλων τών ζητημάτων. Τά άνεγνώριζε τώρα Ολα ταΰτα ά Μανάρας καί καθ' όσον έσκέπτετο, κατά τοσούτον έβλεπεν ότι δέν ήτο αυτός έν τώ δικαίω. Τόν έκράτει ό'μως ακόμη ένα κάποιον πείσμα, μία ψευδοφιλοτιμία καί έπί πολύ δέν άπεφάσιζε νά φέρη τόν λόγον έπί τοΰ σπουδαίου αύτοΰ ζητήματος, άν καί έμάντευε τάς σκέψεις τής γυναικός καί τής κόρης του. Έχρειάζετο κάποια ώθησις έξωθεν διά ν' άρθή έκ τοΰ μέσου τό άτοπον, τό οποίον τόν είχεν είς διάστασιν μέ τήν οίκογένειάν του.

Ή 'Αννουσώ, ήτις έμάντευε τό μαρτύριον τοΰ Μήτρου, παρεκάλεσε μίαν ήμέραν τήν μητέρα της — τώρα όπου ή

στιγμή έφαίνετο κατάλληλος—νά όμιλήση είς τον πατέρα περί αυτού, ότι αδίκως εναντιώνεται είς τήν μόνη ν εύτυχίαν τής κόρης του, ή όποίχ χωρίς τόν Μήτρον είνε άμφίβολον αν θά ήμπόρεση νά ζήση. Πράγματι ή μητέρα, ένα βράδυ, μετά τό δείπνον έφερε τόν λόγον liti τής αποκαταστάσεως έπί τέλους τής κόρης των, ήτις τόσον καιρόν υποφέρει αδίκως καί ή όποίχ εστάθη τόσον φρόνιμος, όπου, μολονότι άγχπχ τόν Μήτρον με πχράφορον έρωτα, έσχε τήν δύναμιν νά κχτχστείλη τό άπέραντον αίσθημα της καί νά μή τόν άκολουθήση, όταν εκείνος επανειλημμένως τήν έκάλει ά'πελπις, μόνον διά νά μή λυπήση τους γονείς της, διά νά μή παράκουση πρό πάντων είς τόν πατέρα, τόν όποιον άγαπα τόσον, όπου έπροτίμησε νά πάσχη αυτή τόσον βαρέως, τόσον δεινά, πχρά νά τόν δυσχρεστήση. Η μητέρα ώμίλησεν εύγλωττα, μέ πάθος καί ό Μανάρχς συνεκινήθη, χν κχί κατέβαλλε προσπάθειας ΐνχ κρύψη τήν τχρχχήν του. Έφαίνετο, έκ πολλών ενδείξεων, ότι χί πρώταί του ίδέαι μετεβλήθησχν, ότι αυτός ό ίδιος ήθελε ν' άποβάλη τόν πχλχιόν άνθρωπον, άλλ' ότι μία κά'ποιχ ψευδοφιλοτιμία τόν εκράτει ακόμη. Δέν ήθελε νά υποχώρηση ευθύς, χωρίς κχμμίχν άντίστχσιν, έστω κχ'ιέλχφράν έθεώρει τούτο πολύ χνανδρον, πολύ τχπεινωτικόν κχί έτχλχντεύετο σκεπτόμενος πώς νά φερθή, ίνα Ιξέλθη τή: πάλης εύπροσωπότερον. Κάτι ήρχισε νά λέγη, κάτι ωσάν παρατηρήσεις, ωσάν επιπλήξεις, αΐτινες ώμοίαζον μέ «προφάσεις έν άμαρτίαις», ότε ηκούσθησαν έξω βχρέχ βήματχ' μετ' ολίγον ή ήμίκλειστος θύρχ ήνοίχθη κχί είσήλθεν ό πχππά-Δημήτρης. Ή θέχ τού πχππά επροξένησεν εις τόν Μανάραν τό αίσθημα, Οπου ήθελε προςενήση είς ένχ καρχβοκύρην — βλ,ε'ποντχ τό πλοίόν του φερόμενον κχτχ κρημνών—ή θέχ άγκύρχς... Πρό πολλού είχε βάρος είς τήν ψυχήν του κχί έξήτει άνακούφισιν. τού έφάνη δε νά έμάντευσε τόν σκοπόν τής νυκτερινής επισκέψεως του πχππά, όστις πρό πολλού δέν είχε πχτήση τό κχτώφλιον του οίκου του" θά τού έδίδετο ευκαιρία νά σωθή άπό τά βάσχνχ τής αμηχανίας, ήτις τόν κχτεΐχεν άπό τίνος, χωρίς νά τχπεινωθή.

— Κχλησπέρχ σας, είπεν ό παππά-Δημήτρης.

— Καλησπέρα, πχππά, είπον μια φωνή και οί τρεις (διότι έτρεξε καί ή κόρη άκούσασχ τά βήματα τού πχππχ) άσπαζόμενοι τήν χείρα του. Κάθισε 'δώ, πχππά, πιο αναπαυτικά, είπεν ό Μανάρας οδηγών τόν παππά-Δημήτρην είς ένα σοφαδάκι, ύπό τάς άγιας εικόνας.

Ό παππά-Δημήτρης έκάθισε καί στρχφείς πούς τήν Άννουσώ τής έκαμε νεύμα καί ή νέα απεσύρθη ευθύς.

Μετά τάς πρώτχς έρωτχποκρίσεις περί ύγείχς, περί εργχσιών καί άλλων τινών διαφόρων αντικειμένων, ό πχππά-Δημήτρης εστράφη προς τόν Μανάραν.

— "Άκουσε, Γιάννη, τού είπε" μέ λογαριάζεις για φίλο του σπιτιού σου, ή όχι ;

— Γιά τόν καλλίτερο μχς φίλο, παππχ, γιχτί νά σού πώ...

— "Άκουσε πρώτον, διέκοψεν ό πχππχς. 'Αφού μέ θεωρείς γιά φίλο, θά πιστεύης κχί πώς θέλω τό κχλό σου.

— Ό Θεός ξέρει πώς τό πιστεύω, παππχ.

— Ώς τώρα δέ μ' άκουες, Γιάννη, είπεν ά πχππάς" τώρχ θά μ' ακούσης. Έσύ είσαι μέσχ σου κχλός άνθρωπος κχί άς κάνης τόν κακό" έγώ άπ' χυτά γνωρίζω. Μόνον οί κχκοί άνθρωποι σ' έβγάλανε άπό τόν ίσιο δρόμο κχί έκαμες μερικά πράμμχτχ πού δεν εινε τίμια. Έγώ, Γιάννη, δέν συνηθίζω νά κρύβω τί έχω μέσχ μου. ΤΙρθα γιατί αγαπώ τό σπίτι σου, γιατί άγχπώ κχί σένα καί. νά σού πώ τήν πχσχν άλήθειχ, γιατί αγαπώ καί τόν εαυτό μου, κχθώς πού θά σού έξηγήσω τωρα.

Ο Μανάρχς ήκουε τόν πχππχ-Δημήτρην μ' έσκυμμίνην κεφχλήν. κχθώς ακούει ό έγκλημχτίχς κχτάδικος τήν οωνήν τής δικχιοσύνης, ένω ή γυνχίκά του έκρέμχτο άπό τών γει— λέων τού παππά, όστις επανέλαβε.

— Σέ κάθε πόλεμο. Γιάννη, εκείνος πού νικήση έχει μεγάλη χαρά. γιατί κχτώρθωσεν ό,τι επιθυμούσε ή ψυχή του μάλιστχ ότχν εκείνο πού ζητη κχί θέλη, είνε δίκαιο, εινε τίμιο. Μιλώ βέβαια γιά τον τίμιο άνθρωπο, γιατί είνε πολλοί οπού πολεμούν γιά άδικα πράμμχτα" δέ μιλώ γιά κείνους. Κ'έγώ λοιπόν, Γιάννη, έχω πόλεμο μ' έναν άνθρωπο, καιρόν πολύν τώρχ. κχ'ι θέλω νά νικήσω χωρίς άλλο. θέλω νά κερδήσω έγώ κχ'ι νά χάση εκείνος, γιχτί εκείνο πού έγώ θέλω είνε σωστό, εκείνο δέ πού ζητεί κχί θέλει εκείνος, είνε κχκό, είνε άτιμο. Τόν άνθρωπο πού πολεμώ, Γιάννη, τόν ξέρεις πολύ καλά γιχτί εινε καί δικός σου εχθρός, γιατί χυτός εινε πού δέ σ' άφίνει νά πηγαίνης τόν ίσιο δρόμο, κχθώς πού ήθελες, γιατί, σού τό ξχναλέω, κακός άνθρωπος δέν είσχι.

— Ναι, νχί, είπε ταπεινοφώνως ο Μανάρας κχ'ι χωρίς νά ύύώση τούς όοθαλυ.ούς.

— Κχτχλαβαίνεις τώρα τή χχρά μου, Γιάννη, όσες φορές μπορέσω ν' αρπάξω κανένα δυστυχισμένο άπό τά νύχιχ του...

— Πχπά-Δημήτρη, είσχι άγιος άνθρωπος, είπεν ό Μανάρας συγκεκινημε'νος.

— Δεν είμαι καθόλου άγιος" κάμνω μόνον τό χρέος μου καί κάμνω τό καλόν όπως ημπορώ καί κχθως χρεωστεί νά τό κάνη κχθένας.

Ή γυναίκχ του Μανάρα έσκυψε κ' έφίλησε τό χέρι τού πχππά-Δημήτρη" ό Μανάρχς τήν έμιμήθη, προς μεγάλην χαράν τής γυνακός του. Άλλα σωστή πανήγυρις έτελεΐτο είς τήν ψυχήν τής Άννουσώς, ήτις είς ολίγων βημάτων άπόστχσιν ήκουε τήν όμιλίαν όλων, γινομένην μεγαλοφώνως, ωσάν επίτηδες διά νά τήν" άκούη καί αύτη . . . Έμάντευε τί έγίνετο είς τήν ψυχήν τοΰ πατρός της, έμάντευε δέ καί κάτι άλλο, τόσω δι' αυτήν εύχάριστον, όπου έτρεμεν όλη, έλαυνομένη άπό 'έν αίσθημα σύμμικτον, αίσθημα χαράς καί φόβου.

Ό παππά-Δημήτρης επήρε τό χέρι τοΰ Μανάρα.

— Λοιπόν, Γιάννη, σ' ερωτώ σαν πνευματικός σου τώρχ" μού δίνεις τό λόγο σου, πώς μόνον έμενα θά ρωτάς εις δ,τι 'έχεις ανάγκη νχ μάθης κχ'ι μόνον έμενα θ' άκοΰς ;

— Παππά-Δημήτρη, είπε λίαν τεταρχγμένος ό Μανάρας" άπό 'δώ καί στό έ;ής κχί στή φωτιά νά μοΰ πης θά πέσω γιά λόγου σου, γιχτί. . . έγώ άπό καιρό ήθελα. . . . σχώρεσέ μου, παππά-Δημήτρη.

— "Εννοια σου, Γιάννη, είπε διακόψας αυτόν ό παππάς' δέν είν' ανάγκη σέ και/.μιά φωτιά νά πε'σης" μόνον νά κάνη: τό καλό καί τό ίσιο, πράμμα πολύ εύκολο γιά κείνον πού θέλει. Ίσύχχσε, έγώ σέ κχτάλχβχ τώρα κ' έχω μεγάλη χαρά γιά τή νίκη μου. Δέν έτελείωσα όμως" έχω κχί άλλη χάρι νά σοΰ ζητήσω" ξέρεις, οί παππάδες τό πήραν πλιό συνήθιο νά ζητούνε . . . είπεν εύθύμως ό παππχ-Δημήτρης, ενώ είς τήν λέξιν «χάρις» είς τό άλλο δωμάτιον συνέβη κάτι τι μέ τήν Άννουσώ, ποΰ ύέν περιγράφεται. Έμάντευεν εκείνη διχτί ήλθεν ό πχππχ-Δημήτρης κχί είς τήν φράσιν «νά ζητήσω μια χάρι» ή καρδία της έσκίρτησεν είς βαθμόν, όπου ήκουε τούς παλμούς της.

— Καί ή πρώτη καλή δουλειά πού θά κάμης, Γιάννη, έξηκολούθησεν ό παππάς, είνε νά διόρθωσης ένα μεγάλο άδικο...

Ό Μανάρχς έσιωπα.

— Αδικο, πού κάνεις στον εαυτό σου καί στή φαμίλια σου, έπρόσθεσεν ό πχππάς. Ό θεός, Γιάννη, δέν άγχπα τήν έχθρχ, κχί τό πρώτο πού έχεις νά κάμης είνε νά φιλιωθής μέ τούς γειτόνους σου, τούς Κχσαρούς. Άλλέως. Γιάννη, σοΰ τό λέγω έγώ, σωτηρία δέν υπάρχει, είπεν ¿ πχππάς μέ τήν πλέον σοβχράν του φωνήν.

— Ναι, πχππά-Δημήτρη, είπεν ό Μαναρας μέ φωνήν στερεάν, θά τό κάμω. Καί έπρόσθεσεν ευθύς" — Μήπως είχα 'γώ έχθρα μαζί των; Νά, λόγια ανόητα, πειραχτικά, είπες, είπα, κουσέγια, ύστερχ οί διάβολοι πού δέ λείπουνε' πόσες φορές δέν τά συλλογίστηκ'αυτά τά πράμμχτχ, μα οι κακοί δχσκάλοι. . . Διόρθωσε τχ, πχππά μου, μοναχός σου, κχθώς ποΰ ξέρεις, γιχτί έγώ δέν έχω τρόπο.

Ό Μητρός καί ή Άννουσώ ήνώϋησαν.

— Ή διόρθωσις, Γιάννη, είνε πολύ εύκολη. "Ενας λόγος εινε, κχί άν τονε πής, έγώ θά φέρω στό σπίτι σου τούς γειτόνους σου, όπου άλλο δέ ζητούνε παρά νά φλιωθήτε.

—· Όποτ' έρθουνε, τό σπίτι μου Θάνε ορθάνοιχτο νά τούς δεχτή, ειπεν ό Μχνάρχς.

Ό παππάς ένευσε τής οικοκυράς, ήτις ήγέρθη νά κχλεση τήν κόρην της.

— Μαζί όμως μέ τό σπίτι, έξηκολούθησεν ό πχππάς, πρέπει ν'άνοιξης και τήν αγκαλιά σου νά δεχθής τό τίμιο παλληκάρι, τό Μήτρο, ποΰ ή Άννουσώ σου δέν μπορεί νά ζήση χωρίς αυτόν. Νά, γιά ίδέ, τί σοΰ λέγει ώς κόρη σου ;

Τήν στιγμήν έκείνην μητέρα καί κόρη έπλησίχσχν τον Μανάραν κχί ή Άννουσώ έγονάτισεν εμπρός του. . -

Αί πχρειχί τοΰ Μανάρα έκινήθησαν σπχσμωδικώς καί οί όοθχλμοί του ύγράνθησχν.

' — Πολύ αδύνατος έγίνηκχ, είπεν εγερθείς άποτόμως.. Πχπα-Δημήτρη, σήμερα μού έκαμες μάγια . . . πότε θά σε'ρης τό Μήτρο ;

Μετά τήν άνχχωρησιν τού πχππχ - Δημήτρη, ή οίκογένειχ Μχνάρχ. κατευχαριστημένη, παρεδόθη είς ύπνον. Ούτε ό Μανάοας όμως, ούτε ή Άννουσώ κατώρθωσχν νά κλείσουν μάτι. 'Η λύπη διά τό κακόν παρελθόν, διά τόσον καιρόν χχμένον είς μάτην, κχί ή χαρά τώρα διά τό κχλόν, όπου συνετελέσθη, εντός μιας ώρας κχ'ι διά τήν νέχν ζωήν, είς τήν όποίχν έφαίνετο άναγεννωμενος. δέν χφήκχν τόν Μχνάρχν νά κοιμηθή. Τό ύποκριτικόν πρόσωπον τοΰ κακού συμ-

δούλου, τοῦ κακού του δαίμονος, ήρχετο να ταράξη τάς άγαθάς. τάς σωτηρίους του σκέψεις· άλλ' ευθύς ή αυστηρά και αγαθή άμα φυσιογνωμία τού παππά-Δημήτρη ένεφανίζετο, ώς εντός φωτεινού πλαισίου και ή σκοτεινή μορφή τοῦ εχθρού έξηλείφετο ωσάν σκιά. 'Ητο 'έν ζωντανόν ό'νειρον, τό όποιον έβλεπε καθ' δλην τήν νύκτα. Διά δέ την 'Αννουσώ ή νύκτα ήτο ατελείωτος. . . Ή καρδία της ήτο πλήρης χαράς δι όσα συνέβησαν αίφνης, άλλά και τήν κατείχε συγχρόνως μία ανησυχία, τήν οποίαν δέν ήδύνατο νά εξήγηση. Της έφαίνετο Οτι ό Μήτρος, ό όποιος έπρεπε νά είνε πολύ πλησίον της, εύρίσκετο μακράν, πολύ μακράν... ότι κάπου έφυγε, όχι όμως εκουσίως του, άλλ' ότι ωσάν νά τον έπηρε κάποιος και έξαφνα, μέσα εις τήν σύγχυσιν έκείνην, εις τό χάος εκείνο των ασυνάρτητων διαλογισμών, τής έφαίνετο ωσάν νά έβλεπε και τους δύο, τάν Μήτρον και τον Γιάκουμον επί τής κορυφής αποτόμου βράχου παρά τήν θάλασσαν, μίαν θάλασσαν άφρισμένην, άγρίαν, άλληλοκρατουμένους, ώ φρίκη ! έπειτα ωσάν προσπαθοῦντας νά σπρώξουν ό εις τόν άλλον προς τήν -/αινούσαν άβυσσον. . .

"Οταν ή 'Αννουσώ ήνοιξε τούς οφθαλμούς, είδε παρά τό προσκεφάλαιον τήν μητέρα της, ήτις ήγέρθη ευθύς και ήνοιξε τό παράθυρον. Ό ήλιος είχεν ήδη ύψωθή αρκετά και αί χαροπαί του ακτίνες έπλήρωσαν τό δωμάτιον όλον.

—- Καλά τόν επήρες, άκαμάτρα, είπεν εύθύμως ή μητέρα της· τί ύπνος ήταν αυτός ; σήκω νά 'ντυθής.

— Καλέ'γώ δέν έκοιμώμουνα· ό'νειρα έβλεπα πολύ άσχημα.

— 11 όνειρα ;

— Μά που ειν' ό πατέρας ;

— Τώρα βγήκε μέ τόν παππά-Δημήτρην και θά γυρίσουνε.

— Ήταν ό παππάς έκεϊ ; Ίίρθε κάνεις των :

— Όχι, είπεν ή μητέρα, κ' έσιώπησε.

Ή 'Αννουσώ, φοβισμένη άπό τό ό'νειρον, ανησύχησε.

— Καλέ γιατί δέ μοῦ λές τήν άλήθειαν ; τί μού κρύβεις ; είπεν εις τήν μητέρα της, ένω συγχρόνως ένεδύετο.

— Δέν σοῦ κρύβω τίποτε· κάτι τούς έτυχε στο σπίτι. . . είπεν ή μητέρα.

— Τ'Α ! εκατάλαβα, είπεν ή 'Αννουσώ μέ πικρίαν δέ θά μέ θέλουν, φαίνεται, και θά στείλανε τό Μήτρο στήν ξενιτειά.

Και τήν επήραν τά δάκρυα.

—Μην είσ' ανόητη,'Αννουσώ, τής είπεν ή μητέρα· που νά σαλέψη ό καύμένος ό Μήτρος· πρέπει πρώτα νά γενή καλά...

— "Αρρωστος είνε ; ά ! τό ό'νειρό μου . . . άνε'κραξεν ή 'Αννουσώ κ' επήρε τά δύο χέρια τής μητέρας της και τ ή ν έβλεπε στά μάτια μέσα· πες μου τήν αλήθεια.

— Ναι, αρρώστησε, μά θά γενή καλά.

— 'Από τί ; 'πε' μου.

ΊΙ μητέρα τότε ήναγκάσθη νά τής διηγηθή τί είχε συμβή τ ή ν προηγηθείσαν νύκτα, όπως τά είχε μάθει άπό τόν παππά-Δημήτρην, όστις μεταβαίνων τήν αυτήν έκείνην νύκτα εις τά ίδ'.α, είδε φώς εις τά οίκημα τών Κασαρών και έσκέφθη νά μή άναβάλη, άλλά νά μεταβή ευθύς εκεί και νά εκπλήρωση την άνατεθείσαν είς αυτόν έντολήν. Τόσην χαράν είχεν ό αγαθός ιερεύς δι' Οσα επέτυχε τήν νύκτα έκείνην, όπου έσπευδε νά φέρη είς πέρας τό άρξάμενον έργον διά νά κοιμηθή ήσυχώτερος κατόπιν. Κα; έξεπλάγη όταν είδε τόν Μήτρον κλινήρη και όλους τούς δικούς του περί τήν κλίνην του. Εκεί έμαθε μέ φρίκην τήν νυκτερινήν άγρίαν σκηνήν, οτι ή φωνή τοῦ Μήτρου έφθασε μέχρι τοῦ οικίσκου, ότι οί αδελφοί του έτρεξαν ευθύς, ότι τόν εύρον αίτΛατωαένον και ήμιλιπόθυμον, τόν έσήκωσαν και τόν έφεραν και Οπ άμα τόν έξέδυσαν και τόν άπέθεσαν έπ'ι τής κλίνης τοῦ έπλυναν τήν πληγήν, ήτις δέν τούς έφάνη επικίνδυνος, διότι ό Μήτρος ηρχ'.σ' ευθύς νά διηγήται τί συνέβη· ήτοιμάζοντο ούχ ήττον να τρέξουν είς τού παππά-Δημήτρη ίνα ζητήσουν τήν βοήθειάν του, ότε ύπήγεν ά ίδιος έκεϊ. Και πράγματι, έξετάσας την πληγήν, είδεν ότι ήτο ακίνδυνος· ή μάχαιρα, ένεκα βίας ίσως, όλισθήσασα έπί τής δεξιάς ωμοπλάτης, έξήλθον άνωθεν χωρίς νά βυθισθή· αίμα όμως έρρευσεν άρκετόν και έξεδηλώθη πυρετός, ή πληγή όμως δέν έφαίνετο σπουδαία. Ούχ ήττον έστειλαν τήν νύκτα διά τόν ίατρόν, Οσις ήλθε πρωί πρωί και άφοῦ έκαμεν ό'τι έπρεπε και τούς ήσύχασεν, άνεχώρησεν. "Οταν ήρώτησαν τόν Μήτρον τίς τόν έκτύπησε, άπήντησεν ότι είδε μόνον μίαν σκιάν νά εξαφανίζεται ό'πισθεν τοῦ τοίχου και δέν ημπορεί νά είπη τίποτε θετικόν. Έγνώριζεν ά Μήτρος τόν δράστην, ήτο ώς νά τόν είχεν ενώπιον του, άλλά δέν ήθελε νά τόν φανέρωση· προς τί ; ό Θεός μαζί του. "Οταν δέ μετά τάς πρώτας συγκινήσεις— έξηκολούθησε διηγουμένη ή μητέρα— ό παππά - Δημήτρης είπεν είς τούς Κασαρούς διατί ήρχετο νά τούς έπισκεφθή νύκτα, έγεινεν έκεϊ πανηγύρι. «"Ενας άπό τάδέλφια ήθελε νά έλθη, μά ό παππάς δέν τόν άφησε, κ'έτρεξεν ό ίδιος έδώ πρωί πρωί νά μού διηγηθή τήν ίστορίαν και τότε μαζί μέ τόν πατέρα σου επήγαν οί δυο κ' έφιλιωθήκανε. . . Ό Μήτρος έδάκρυσε και άπό τή χαρά του—λέει ά παππά Δημήτρης—έγειν' αυτός καλλίτερα. . . .

Ή 'Αννουσώ ήκουεν άπλήστως τήν διήγησιν τής μητρός της και είς τό τέλος άνελύθη είς δάκρυα, χαράς όμως δάκρυα τώρα...

"Ενα μήνα μετά ταῦτα, *δ Μήτρος καί ή Άννουσώ ήνώθησαν.* Ή στεφάνωσις έγένετο εις τά Μοναστηράκι τοῦ Αγ. Γεωργίου, ύπό τοῦ παππά-Φιλίππου, τοῦ παππά-Δημήτρη διατελούντος εισέτι άργοίλ Και ήτο ένας γάμος μοναδικός· σχεδόν Ολον τό χωρίον έπανηγύριζε τήν ευτυχή ένωσιν. Άκρα χαρά και ευθυμία έπεκράτει μέχρι τέλους, πάμπολλοι αμνοί έθυσιάσθησαν και τό κοασί έχύθη άφθονώτατον, διότι ό Μανάρας και οί αδελφοί τοῦ γαμβροῦ δέν ένοοῦσαν ν'αφήσουν άμέθυστον κανένα, μηδέ τοῦ παππά-Δημήτρη εξαιρουμένου. Τά τραγούδια τής νεολαίας, τά μέν υπέρ τών νεόνυμφων, τά δέ υπέρ τοῦ Ύμεναίου έν γένει, έδιδαν κ' έπαιρναν και αυτός δέ ο παππά-Δημήτρης παρακληθείς έτραγούδησεν.

—Άς ωφεληθώ έκ τής περιστάσεως, τώρα πού δέν είμαι παππάς! είπε μειδιών.

Ό Γιάκουμος δέν έφαίνετο πουθενά, έγνώσθη δέ πράγματι ότι ολίγας ημέρας πρά τοῦ γάμου έφυγε, βεβαίως ίνα κρύψη τον χόλον και τό πάθος του τό ά'γριον είς μέρη ξένα...

XIV

'Εν τώ μεταξύ ό Συνέσιος έλαβεν όσω φοβερόν, τόσω και άπροσδόκητον κτύπημα. Διετάχθη παρά του Ίεράρχου νά φύγη έκ τής Μονής, παραδίδων είς άλλους τήν ήγουμενίαν μέχρι νεωτέρας διαταγής. Ή είδησις έφερεν έκπληξιν διά τό άπροσδόκητον έγνώσθη Ομως κατόπιν Οπ ή λύσις αυτή ώφείλετο μάλλον είς τάς άπειλάς τών κ. κ. Πάνη και Νέλλη και ότι ό Ιεράρχης, πτοηθείς, απέλυσε τόν Συνέσιον, προς ον όμως έξηκολούθει νά γράφη φιλικώτατα κατά τήν όμολογίαν αυτού τούτου, όπερ ήνάγκασε τούς διώκτας του νά συνάζουν ό'σα ήδυνήθησαν στοιχεία κατηγορίας κατ' αυτού και νά τόν καταγγείλουν, μόνον δέ τότε ό ιεράρχης, σπρωχθείς μέχρι τών τελευταίων χαρακωμάτων του, ήναγκάσθη νά στείλη ώρισμε'νως άλλον ήγούμενον. Και τό χωρίον όλον και ό τόπος άνέπνευσαν ! Τό άστρον τού Συνεσίου έφάνη δύσαν οριστικώς ... Ή άπομάκρυνσις του Συνεσίου ηύχαρίστησεν εχθρούς και φίλους, διότι και αυτοί, ους ό Συνέσιος ώνόμαζεν οπαδούς του, προ παντός ήγάπων τόν τόπον των και τό συμφέρον τής Μονής, απαράλλακτα όπως και οί πολιτικώς αντίθετοι των εχθροί τοῦ Συνεσίου.

Παρήλθον δύο μήνες άπό της εγκαταστάσεως τοῦ νέου Ηγουμένου.

Είς τήν Μονήν επικρατεί άκρα ηρεμία. Ή ειρήνη βασιλεύει εις τό ευαγές ίδρυμα· ή έκδιωχθείσα τιμή έπανήλθεν είς τά τείχη του, ή ποδοπατηθείσα αιδώς ένοικεί πάλιν είς

τόν περίβολόν του και οί θόλοι τού ναού αντηχούν άπό ύν-.νους, έκπορευομένους άπό καρδίας άδολους.

Αντιθέτως εις τάς καρδίας τοῦ ιεράρχου και τοῦ Συνεσίου, τών δύο ήττηθε'ντων ηρώων, βασιλεύει ό χόλος και ή όργή, κακώς υποκρυπτόμενα ύπό πλαστόν προσωπείον. Δέν χωνεύεται εύκολα ή ήττα, ή ταπείνωσις, και ούδ'αύτό τό ράσον είνε ίκανόν νά σβέση τήν δίψαν τής φυσικής μνησικακίας. Ύπεχρεώθη, κατηναγκάσθη ά ιεράρχης ν' άπομακρύνη τον εύνοούμενον, τόν έκράτει όμως πλησίον, ύπό τάς ό'ψεις του, χάριν, τις οίδε, τίνων σκοπών. Αυτά λέγονται, διαδίδονται, πιστεύονται και κρατοῦν είς άνησυχιαν πάντας.

Άφ' έτερου ή διαγωγή τοῦ νέου ηγουμένου, κληρικοῦ ωοτισμένου και ενάρετου ό'σον ολίγιστοι, κατεμάγευσε τό χωρίον όλον. Έν τω προσώπω τοῦ νέου ηγουμένου, είς τάς πράξεις του όλας, είς τήν συμπεριφοράν εντός και εκτός τοῦ ναοῦ έβλεπον αυτήν τήν άλήθειαν, ήτις είχε διωχθή προ πολλοῦ εκείθεν και τήν οποίαν έκινδύνευον νά λησμονήσουν. Τόν άρχικωμωδον διεδε'χθη αληθής λειτουργός τού Ύψιστου, αληθής ποιμήν και πατήρ και ήρξατο τά χωρίον άφυπνιζόμενον και έκδηλοῦν είς τόν ποιμένα του άγάπην όσημέραι κοατυνομένην και ολίγον άπέχουσαν λατρείας πραγματικής. Δυστυχώς τά ζιζάνια δεν είχον έκριζωθή όλα . . . Έμενον εισέτι καί τινα έξ αυτών, είς αυτόν τόν περίβολόν τής Μονής...

Εγνώσθη αίφνης Οτι είς ή δύο ρασοφόροι είχον φιλικήν άλληλογραφίαν μέ τόν Συνέσιον . . . Τό πράγμα ένεποίησεν αίσθησιν, δέν έπιστεύθη ό'μως· ό κόσμος έδυσκολεύετο νά παραδεχθή τόσην πώρωσιν . . . Ότε εν γεγονός, όσω παράδοξον τόσω καί άπελπιστικόν, έ'δωκεν άπτά δείγματα τής ανθρωπινής ελεεινότητος. Έβεβαιώθη αίφνης ότι «διά βουλεύματος ό Συνέσιος απηλλάγη τών είς αυτόν αποδιδόμενων κατηγοριών» ... Παράδοξον ! τί νά συνέβη άρά γε ; Αναμφιβόλως, προ τών γεγονότων εκλείσθησαν οφθαλμοί, έπιέσθησαν ασταθείς, ταλαντευόμεναι συνειδήσεις ύπό τό δελεαστικόν βάρος τίς οίδε τίνων υποσχέσεων, και εξεδόθη μία τερατώδης άπόφασις.

Ό Συνέσιος μετά τοῦτο ύψωσεν έκ νέου τήν κεφαλήν, κατ' αρχάς μέ τινα δειλίαν, κατόπιν θρασύτερον καί θρασύτερον... σχεδόν άπειλητικώς ! Ή αλληλογραφία μέ τά ζιζάνια τής Μονής έγίνετο σχεδόν φανερά. Ό Συνέσιος ήτο ό αγαπητός τοῦ Επιτρόπου τοῦ Ίεράρχου καί διέδιδεν είς φίλους του ότι δέν θά έβράδυνε νά όδηγηθή έκ νέου είς τήν Μονήν έν θριάμβω...

Άλλ'ή άντίδρασις δέν έβράδυνε νά έπέλθη εκείθεν, οπόθεν ουδείς τήν άνέμενεν, άντίδρασις διδάξασα τούς δύο ήρωας ότι, αν ή δικαιοσύνη έκοιμήθη, άν ή χειρ τοῦ νόμου δεσμευθεϊσα τίς οίδε πώς αδυνατεί νά τούς φθάση, αγρυπνεί ό'μως ό λαός, Οστις δέν θ' άφήση έπ'ι τέλους νά θριάμβευση τό ψεύδος.

Οί χωρικοί, διδαχθέντες ύπό τοῦ ίατροῦ Νικίου καί άντικρύσαντες τήν άρετήν είς τό πρόσωπον τοῦ νέου Ηγουμένου, ύψωσαν κεφαλήν καί ήρχισαν ν' άπελοῦν. Και ενόσω μέν περιωρίζοντο είς λόγους, ό Συνέσιος δέν ανησυχεί, έγέλα μάλιστα είρωνικώς, άλλ' αίφνης, μίαν Κυριακήν άπολείτουργον, χωρικοί περί τούς είκοσι, συνεννοηθε'ντες προηγουμένως, (οδήγησαν έξω τοῦ περιβόλου τής Μονής τάς γυναίκας καί τά παιδία όλα, άναβάντες δέ τέσσαρες πέντε έξ αυτών έπί τοῦ έξώστου τοῦ Ήγουμενείου έβροντοφώνησαν εις τούς έν τή αυλή ιερείς καί μοναχούς δ'τι, «άν κανένας άπό τους παππάδες δέν θέλη τό νέο 'γούμενο, νά πάρη ευθύς τά πράμματά καί νά φεύγη" άν δέ κανένας, όποιος κι' άν ειν' αυτός, θέλη τό Συνέσιο, θάζη νά κάμη μέ τοῦτα 'δώ (καί έδειξαν τά ρόπαλα των) και μέ τά ραβδιά όλου τοῦ χωριοῦ». —«Πήτέ το του Συνεσίου,—έσυμπέρανεν είς τών ρητόρων, πώς δέν τόν θέλουμε, και πώς άν ξεμυτίση έδώ, θά χυθή αίμα. . .»

— Αϊ, τί λές, παππά, έλεγε μετά μίαν εβδομάδα ό ιατρός Νικίας είς τον παππά-Δημήτρην θαρρώ πώς αυτή τή φορά έγλυτώσαμε γιά πάντα.

— Ναι, βέβαια, είπεν ό παππάς χάριν είς τήν στάσιν τών χωρικών, οί οποίοι έξηγριώθησαν με τά σωστά των. Μόνο μέ τέτοιο τρόπο θά έγλυτώναμεν, μέ τήν βίαν δηλαδή.

•— Άς ό'ψωνται οί ισχυροί, είπεν ό ιατρός. Άν ό ιεράρχης δεν ήθελεν. ό Συνέσιος δέν θά ήτο όποιος είνε.

— Μά δέ μοῦ λές, γιατρέ, πώς ό επίσκοπος μας έστειλε τόσω καλόν ήγούμενον;

— Υποκρισία παντού, παππά· γιά νά δειξη είς τούς χωρικούς πώς άγαποί τήν άρετήν. "Επειτα έλογάριαζεν ότι μετά τήν άθώωσιν τοῦ Συνεσίου, ήτις είνε έργον τών χειρών του, τό χωριό θά τόν έδέχετο, καθώς συνέβη άλλοτε. Άλλά τό τέχνασμα δέν τόν ωφέλησε.

— Και ευτυχώς· διότι άγαπα ό Θεός τόν . . . ιεράρχην. άγαπα όμως καί τό ποίμνιον, καθώς μανθάνω δέ, ό Συνέσιος άπεθαρρύνθη εντελώς αυτήν τήν φοράν ετοιμάζεται μάλιστα νά φύγη.

— Ναι, μά τί άνθρωπος, παππά ! Ξεύρεις τί έκαμε πρά ολίγου ; "Εστειλε γράμματα στόν έχθρόν του τόν Δήμαρχον όπου, αφού τοῦ εκφράζει μυρίας αφοσιώσεις, υβρίζει τούς ίδιους του φίλους, έ'να ένα!

— Ναι, είπεν ό παππά-Δημήτρης, εις τόν ίδιον ό'μως καιρόν γράφει στους φίλους του καί υβρίζει τούς αντιθέτους.

— Μεγαλείτερος καραγκιόζης δέν γίνεται, είπεν ό ιατρός.

— Ό Θεός νά τόν έλεήση ! είπεν ό παππάς.

— Τό αληθές είνε, είπεν ό ιατρός, πώς έχει καί άρχηγόν !

— Ό Θεός νά έλεήση καί τούς δύο, είπεν ό παππάς.

—Αμήν ! είπεν ό ιατρός.

[Τέλος]. Π. Α. ΛΕΙΟΤΗΣ

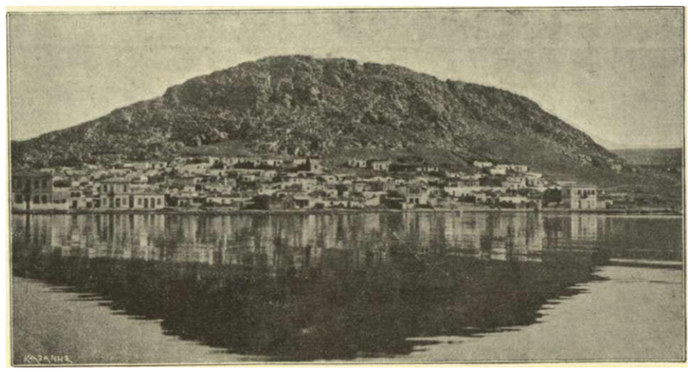

ΑΦΙΞΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΩΝ ΠΡΙΓΚΙΠΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1902

ΕΞΟΔΟΣ ΕΚ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΙΠΙΚΟΥ ΖΕΥΓΟΥΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(1 4 0 0 - 1 8 0 0)

γπο Θ Ε Μ Ι Σ Τ. Ν. Φ Ι Λ Α Δ Ε Λ Φ Ε Ω Σ

Τοιούτον τίτλον φέρει το έξ 800 σελίδων ογκώδες και μετά πάσης εφικτής έκτνπω&έν φιλοκαλίας δίτομον έργον, άπερ εσχάτως εξέδωκεν ο παρ ήμΐν σεβαστός λόγιος κ. Θεμιστ. Φιλαδε?.φεύς. Διά τής εμβριϋούς ταύτης εργασίας, ήτις αποτελεί κεφάλαιον βίου ολοκλήρου, διότι επί ***τριακονταετίαν δ'λην*** *παρεσκεύαζε το έργον τούτο ο συγγραφεύς, ή ημετέρα πάλαι αποκτά ί'να ετι άκρογωνιαΐον λί&ον εις* **το** *άσάλεντον και αίωνόβιον Ιστορικόν αυτής οικοδόμημα. Και ενώ* **τα** *θεμέλια καί al επάλξεις τον θαυμαστού τούτου και ενδόξου μνημείου άρτκύτατα και στερρότατα διά μακρότατης επιστημονικής βασάνου ώκοδομήθησαν, το μεταξύ τούτων διετέλει καί διατελεί δυστυχώς έ'τι λίαν άσημπαγες καί άβέβαιον, αλύγιστοι δ' είναι ο'ί Ιστορικοί οι αποκλειστικώς περί την σκοτεινοτάτην ταύτην περίοδοι· άσχολ.ηθέντες. Και εκ μεν τών ξένων οι μάλλον εμβριθείς είσίν δ* ***Labor*** *de. δ* ***Χοπφ*** *καί δ επί το ρωμαντικώτερον συγγράψας γνωστός ιστοριογράφος* ***Γρηγορόβιος,*** *εκ δε τών ημετέρων δ συνάδελφος κ. Δημ. Καμπούρογλους. 'Αλλ,' ουδείς τούτα»[1] συνέγραφεν αύτοτελ.ές τι και αποκλειστικό»· διά . τους σκοτεινούς καί ξοφώδεις αιώνας, διότι καί αυτό* **το** *έργον του κ. Καμπούρογλον είναι μάλλον συλλογή τών διαφόρων Χρονικών και Άλλων ανεκδότων πηγών, άλλ' άνευ τής* **αναγ**-*καίας εκείνης επιστημονικής βασάνου και τών πηγών εξελέγξεως, ήτις και μόνη αναδεικνύει καί συντελεί τά μεγάλα καί αθάνατα ιστορικά εργα. Διά ταύτα πάντα* **το** *έργον του κ. θ. Φιλαδελ.φέως, βασιαθεν δχι μόνον εις πάντα τά προηγουμένως δημοσιευθέντα,* ***αλλ*****—δπερ καί* **το** *σπουδαιότατον —* ***καί έπί πλείστων νέων πηγών και ανεκδότων χρονικών,*** *άπινα* **δ** *ίδιος συγγραφεύς διά καταπληκτικής επιμονής και ένδελεχεστάτης έρεύνης άνατρέχων εις πάσας τάς βιβλ.ιοθήκας* **άπα** *Νεαπό?.εως μέχρι Βενετίας και Παρισίων καί πάν σκωληκόβρωτον χειρόγραφον άναδιφών εφερεν εις φώς, διά ταύτα πάντα, λ^έγομεν,* **το** *νευίοτι τούτο επιφανεν έργον, φέρον πάντα τά στοιχεία τής άρτιότητος καί επί ασάλευτων βάσεων άνιδρυϋέν, άποτελ.εΐ, δυνάμεθα άνευ υπερβολής νά εΐπωμεν, άλ,ηθώς μνημείον Ιστορικόν, τιμών ού μόνον την περιωρισμένην επιστήμην τής Πατρίδος μας, άλλα και την παγκόσμιον τοιαύτην. Δεν υπάρχει άμφιβολ.ία δτι* **το** *εξοχον τούτο ιστορικόν πόνημα ταχέως εις τάς κυριωτάτας εύροίπαϊκάς γλ.ώσσας μεταφραζόμενον ϊϊά καταλάβω την ε/ιπρέπουσαν αύτώ θέσιν μεταξύ τών δοκιμωτάτων ιστοριογραφικών συγγραμμάτων. Ημάς εν μόνον γεγονός τά μέγιστα ϋλίβει, ή αδιαφορία τών την κλασσικην ταύτην πάλιν οϊκούντων ώς προς την Ίστορίαν αυτής ταύτης τής γενέτειρας ή και επικτήτου αυτών πατρίδος. 'Αλλ.αχού ή εκδοσις τοιούτου έργου -θά συνεκίνει δ/.όκληρον την κοινωνίαν, δεν γνωρίζομεν δε πόσας εκδόσεις ϋά ήρίθμει μία εκδοσις άλ.λαχού Ιστορίας τών Παρισίων, τής Ρώμης ή τής Βιέννης, διαφωτιζούσης τεσσάρων δλων αΙώνων βίον τών πόλεων τούτων. Ή ιστορία εν τούτοις αύτη πλείστα ϋά εδίδασκεν ημάς, ίσως πλειότερα και τής αρχαίας και ένδοξοτάτ?ς περιόδοΐ τών Αθηνών, διότι είνε ή άμεσωτέρα πρδς ημάς καί ή κρνπτουαα* **το** *σπέρμα δλων τών αρετών καί ελαττο)μάτων τής νεωτέρας γενεάς τών Ελλήνων, ή δ' άνάγνωσις αυτής επιβάλλεται εις πάντα'Ελλ,ηνα και Ιδίως εις τήν μαθητιώσαν νεολαίαν. Είνε δε τόσον γλαφυρώς γεγραμμένη και ιιε ύφος ούτως επαγωγόν, ενδιατρίβονσα περί πλείστας δσας λεπτομέρειας τού ιδιωτικού βίου τών υπό δουλείαν 'Αθηναίων, ώστε άκόπως άναγνωσκομένη άπδ τής πρώτης μέχρι τής τελευταίας σελίδος αποτελεί ανάγνωσμα ού μόνον διδακτικόν, αλλά και ϋελ.κτικώτατον άμα.*

ΣΗΜ. ΔΙΕΥΘ. "Ενεκα τής κρατούσης εν τω έξωτερικφ αυατηρας λογοκρισίας ενρισκόμε&α εις την ανάγκην Ίνα διακόψωμεν την συνέχειαν τών < Εις Ίερουσόλνμα > τον συνεργάίου μας κυρίου Δ. Άναατασοττονλον του Άϋ·ηναίον.

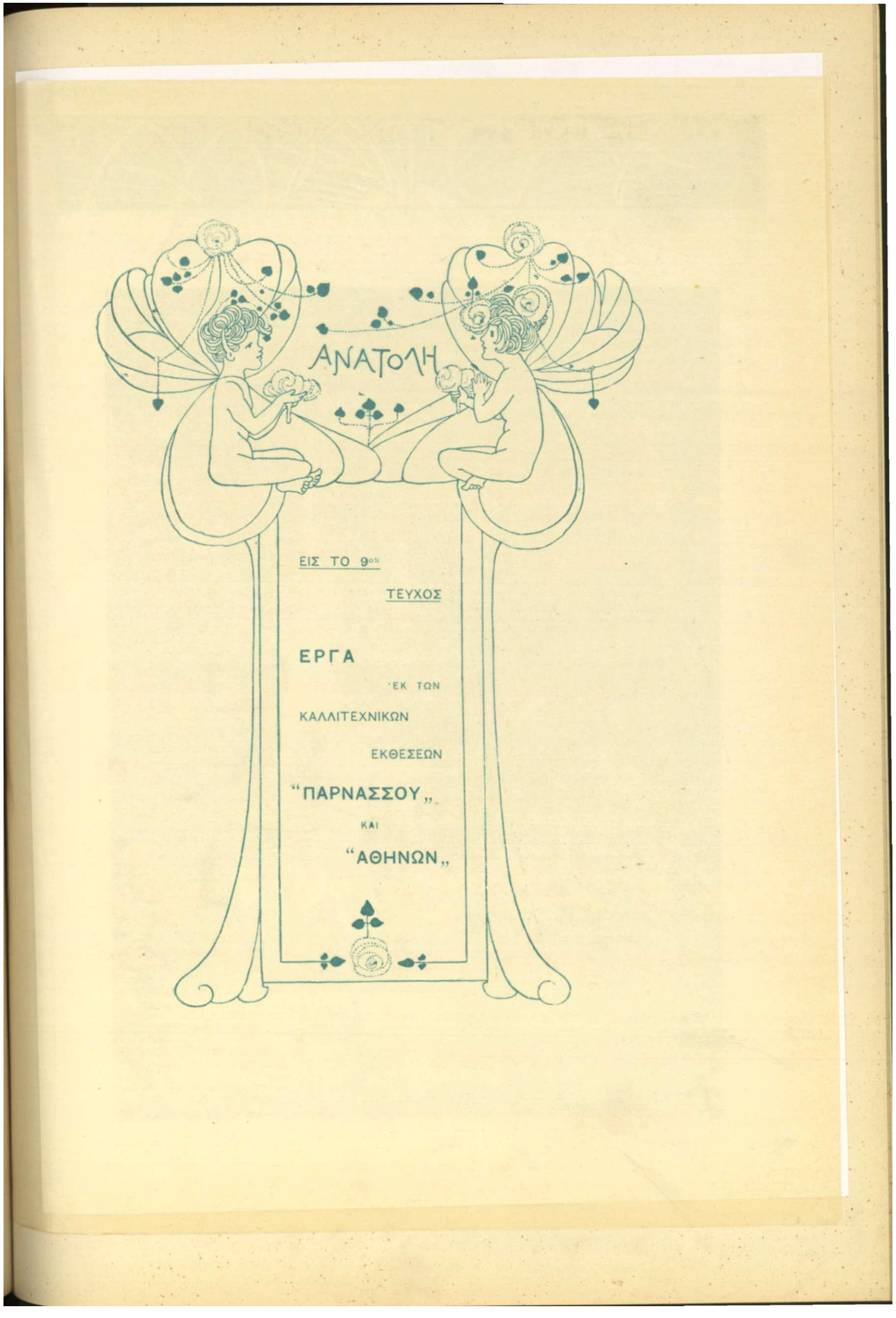

ΕΙΣ ΤΟ 3ον ΤΕΥΧΟΣ

ΕΡΓΑ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΚΘΕΣΕΩΝ

"ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ"

ΚΑΙ

"ΖΩΗΝΩΝ"